ŞEMSEDDİN SİVASÎ
KÜLLİYATI

ŞEMSEDDİN SİVASÎ DİVANI

SİVAS BELEDİYESİ
1828

ŞEMSEDDİN SİVASÎ
KÜLLİYATI
Seri Nu: 1

Sivas
Nisan 2015

Şemseddin Sivasî Divanı
Prof. Dr. Recep Toparlı

Sivas Belediyesi Yayın Kurulu
Prof. Dr. Recep Toparlı
Prof. Dr. Hüseyin Akkaya
Prof. Dr. Alim Yıldız
İbrahim Yasak

Kapak Hattı
Cafer Kelkit

Kapak ve Dizgi
Ajans Simendifer

ISBN:

Baskı:

ŞEMSEDDİN SİVASÎ
KÜLLİYATI

ŞEMSEDDİN SİVASÎ DİVANI

HAZIRLAYAN
Prof. Dr. Recep Toparlı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM

Anadolu'nun en kadim şehirlerinden birisi olan Sivas, yüzyılların birikimiyle oluşan tarihî ve kültürel zenginliğe sahiptir. Selçukludan Osmanlıya ve Cumhuriyet'e uzanan medeniyet yolculuğunda, Sivas hem ülkemizin en önemli şehirlerinden birisi hem de bu topraklarda yaşayan insanlarımızın müreffeh ve huzurlu bir hayat sürmelerinin mekânı olmuştur hep.

İnanıyoruz ki; çağdaş kent yönetimlerinin fonksiyonel amaçları arasında şehirleri fiziksel çehreleri ve altyapılarıyla yaşanabilir mekânlar yapmaya uğraşmaları kadar, üzerinde yaşayan insanları, kültürel damarlarından besleyecek kanalları destekleyerek, çağın gelişen imkânlarıyla buluşturan ortam ve imkânı sağlamaya yönelik görevleri de bulunmaktadır.

Bu çerçevede belediyecilik anlayışımız içerisinde, tarihten gelen kültürel mirasımızı yeni kuşaklarla buluşturmak ve özellikle bugünün ve geleceğin daha yaşanılabilir bir şehrine hizmet etmek gayesindeyiz. Güzel şehrimizin tarihî dokusunu korumaya ve ön plana çıkarmaya yönelik projelerimizle birlikte, insanımızın yaşadığı coğrafya ile barışık olması için nezih ve estetik iskân mekânları ve sosyal donatılar, ulaşım imkânları ve yeşil alanlar oluşturmanın gayreti içerisindeyiz. Bunlara yönelik geniş kapsamlı projelerimizi uygulamaya koymaktayız.

Yine bu şehrin insanlarının kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek amacıyla konserler, şiir dinletileri düzenlemekte, panel ve sempozyumlar yapmaktayız. Ayrıca bu şehrin geçmişteki değerli ve yol gösterici şahsiyetlerinin eserlerini günümüze aktarmanın çabası içerisindeyiz.

İşte bu kitapla kültürel çalışmalarımızdan bir örneği daha sizlere sunmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Şemseddin Sivasî Hazretleri şehrimizin önemli bir değeri ve şahsiyetidir. Gerek yaşadığı dönemde gerekse beş yüz yılı aşkın bir süredir bu coğrafyada saygı ile anılan mümtaz bir velidir. Gerek Meydan Camisi'ndeki irşatlarıyla gerekse kaleme aldığı 40 civarındaki eseriyle insanların huzur ve saadeti için önemli bir görevi ifa etmiştir. Sivas Belediyesi olarak şehrimizin mutasavvıf ve ilim adamı olan Şemseddin Sivasî'nin eserlerini bir külliyat olarak yeni kuşaklarla ve ilim dünyasıyla buluşturmanın sevincini yaşıyoruz. Bu külliyatın ilk kitabını hazırlayan değerli hocamız Prof. Dr. Recep Toparlı'ya bu vesile ile teşekkür ediyorum.

Güzel şehrimiz için daha nice eserler yayımlamak dileğiyle…

Sami AYDIN
Sivas Belediye Başkanı

ÖN SÖZ

Şemseddin Sîvâsî Divanı, hazırlamış olduğum ilk kitap olduğundan benim açımdan değeri ve önemi büyüktür. Gurbet Yayınları arasından sevgili arkadaşlarım İbrahim Yasak, Cemil Bağlama ve Mustafa Aracı'nın özverili gayretleriyle ve çok zor şartlar altında Dilek Matbaası'nda basılmıştı. Bu arkadaşlarıma o zaman teşekkür etmiştim, bir daha gönülden şükranlarımı sunuyorum. Dilek Matbaası'nın sahibi rahmetli Ahmet Abim'e Cenab-ı Hak'tan rahmetler diliyorum. Benim kitaplarımın basımında onun büyük emeği vardır.

Bu baskıda, birinci baskının orijinalliğini hemen hemen bozmadım. Türkçe kelimelerle eklerin okunuşunda bazı tasarruflarda bulundum. Yazım yanlışları ile gözden kaçan bir iki hususu düzeltip Lügatçe kısmını da biraz genişlettim.

Kitabın basımını üstlenen Sivas Belediye Başkanı Sayın **Sami Aydın**'a, Belediye Başkan Yardımcısı Sayın **Ahmet Özaydın**'a, bilgisinden her zaman yararlandığım değerli meslektaşım **Prof. Dr. Mehmet Arslan**'a ve kitabın basımını gerçekleştirenlere teşekkür ediyorum.

Sivas, Mart 2015
Prof. Dr. Recep TOPARLI

BİRİNCİ BASKININ TAKDİM YAZISI

Dışımızda her şeyiyle bize yabancı olan bir dünyanın hüküm sürdüğü, içimizde ise özlemini çektiğimiz bir dünyanın sürgünlüğünü yaşadığımız bir çağda, bize mescit kılınan yeryüzünün herhangi bir köşesinde, iştiyakıyla kavrulduğumuz dünyaya kavuşmak için didinen bir görüşün düşünce planına akseden bir yönü olarak başlayan «gurbet» yayıncılık, ikinci kitap olarak Şemseddin Sivasî Divanı'nı sizlere sunmuş bulunmaktadır.

Gurbet Edebiyat Dergisi ve bununla bağlantılı olarak yayıncılık hareketi; maddi planda ne büyük şirketlerin desteğinde ne ekmeğini yediklerinin kılıcı sallayan ve ne de hedefi büyük kâr ve kazanç olan kişilerin değil; ruh planında büyük iddiaların sahibi olan ve istikbal için fidelik hazırlayan genç adamların yürüttüğü bir harekettir.

En büyük imkânsızlık, bir yüke talip olmadan çekebileceğimiz yük bu kadar deyip meskenete sürüklenmektir. Taşıyabileceğimiz yükün ne kadar olacağını ve ne kadar zaman süreceğini bilmemek sırrı, bizim için en güzel aksiyon kaynağıdır.

Nice ufuklara ermek umuduyla...

Nice umutlar gerçekleştirmek arzusuyla...

GURBET YAYINLARI

BİRİNCİ BASKININ ÖN SÖZÜ

Kırka yakın eser sahibi; âlim, fazıl ve arif bir zat olan Şemseddin Sivasî, Halvetiye tarikatına bağlı Şemsiye kolunun kurucusudur. Manzum eserleri arasında yer alan *Dîvân-ı İlâhiyât* isimli divanı üzerinde zamanımıza kadar herhangi bir çalışma yapılmamış ve eser, kütüphane raflarında saklı kalmıştır. Böylesine meşhur bir kişiye ait olan şiirlerin ortaya çıkarılması ve bir araya getirilerek yayımlanmasına olan isteğimiz bizi böyle bir çalışma yapmaya sevk etmiştir.

Bütün ömrünü tasavvuf ve öğretim ile geçiren Şemseddin Sivasî'nin dinî ve tasavvufi fikirlerini açıklamak için yazdığı şiirlerini ihtiva eden divanın dört nüshası vardır. Tespit edebildiğimiz bu dört yazma nüshanın fotoğraf ve fotokopileri tarafımızdan temin edilmiş ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kısmı'nda 510 numara ile kayıtlı olan yazmadaki nüsha çalışmamıza esas olarak alınmıştır. Dört nüshanın edisyon kritikli metni hazırlanmış, ancak böyle bir çalışmanın neşirde birçok zorluklarla karşılaşacağı ve üstelik orta seviyedeki okuyuculara vereceği güçlükler de düşünülerek yalnızca Latin harfleriyle ve transkripsiyon işaretleri kullanılmadan verilmesi uygun görülmüştür.

Nüsha farklarının gösterilmediği çalışmada kelimelerin birbirleriyle çelişmesi durumunda vezne ve manaya uygunluk ön plana alınmıştır.

Şemseddin Sivasî Divanı'nın, bulabildiklerimizden başka daha birçok nüshaları da olacağı kanaatindeyiz. Zamanında büyük bir şöhrete kavuşan ve bir tarikat şeyhi olarak ün yapan şairimizin divanının elden ele dolaşarak okunmuş olması ihtimali de uzak değildir. Ayrıca Hocazâde Hilmî'nin *Ziyâret-i Evliyâ* isimli eseriyle Rıdvan Nafiz ve İsmail Hakkı tarafından yazılan *Sivas Şehri* isimli kitapta bulunan beyitler, üzerinde çalışma yaptığımız dört yazma nüshada bulunmamaktadır[1]. Bu da, yukarıdaki kanaatimizi doğrular mahiyettedir.

Çalışmamıza esas olarak aldığımız nüshada olmayıp da diğer üç nüshada bulunan şiirler de yine kafiye sıralarına göre diğer şiirlerin arasına yerleştirilmiştir.

Divandaki şiirler; tevhit ve naatlar, gazeller, murabbalar, muhammesler, kıta ve müfretler başlıkları altında sunulmuştur. Hece vezni ile yazılan şiirler için ayrıca bir bölüm açılmayıp adı geçen şiirler nazım türlerine göre diğer şiirlerin arasına yerleştirilmiştir.

---

1 *Ziyâret-i Evliyâ* isimli eserdeki beyitler şöyledir:
*(**Mûtû kable en temûtû**) sırrına mazhar olan*
Gördü anlar haşr ü neşri sâha-i sûr olmadan
Sen müyesser eyle Yâ Rab bizlere beytin tavâf
İlmin ile âmil eyle vâde tekmîl olmadan
Mest hem mestâne geldim tâ ezelden tâ ebed
İçmişim aşkın şarâbın âb-ı engûr olmadan
Mest olanların kelâmı kendiden gelmez velî
Bes ene'l-hak nice desin kişi Mansûr olmadan

Sivas Şehri isimli eserdeki beyitler de şunlardır:
Vâsıl olmaz kimse Hakk'a cümleden dûr olmadan
Kenz açılmaz şol gönülde tâ ki pür-nûr olmadan
Bir devâsız derde düştü tutuşur Şemsî müdâm
Halka makbûl olmak ister halka menfûr olmadan

Şiirlerde geçip de anlaşılmasında güçlük çekileceğini tahmin ettiğimiz kelimeler bir liste hâlinde ve LÜGATÇE başlığı altında sunulmuştur. Bu kısımda Türkçe kelimeler için *T.,* Arapça kelimeler için *Ar.,* Farsça kelimeler için de *Far.* kısaltmaları kullanılmıştır.

Bu çalışmamızın tam manasıyla mükemmel ve kusursuz olduğu iddiasında değiliz.

Amacımız sadece Şemseddin Sivasî'nin şiirlerinin gün ışığına çıkmasını sağlamak ve şehrimizde yetişen bu büyük zatı genç nesillere tanıtmaktır. Şemseddin Sivasî gibi çok önemli bir tarikat şeyhinin şiirlerini tanıtabildiysek ne mutlu. Çalışmalarımız sırasında yazma nüshalardan istifademizi sağlayan Faruk Aburşu ile Halil Taşpınar'a, eserin yayınlanmasını sağlayan Gurbet Dergisi mensuplarına teşekkürü bir borç bilirim.

Dr. Recep TOPARLI
Erzurum, 13.12.1983

HAYATI

Şemseddin Sivasî, şimdiki Tokat iline bağlı Zile kazasında dünyaya gelmiştir. Esmer oluşundan dolayı kendisine **Kara Şemsî** veya **Kara Şemseddin** de denilen şairimizin doğum tarihi hakkında değişik görüşler bulunmaktadır. Hocazâde Hilmî *Ziyâret-i Evliyâ* isimli eserinde doğum tarihi olarak 928 (1521 -1522) yılını veriyorsa da, Halvetî Şeyhlerine dair güvenilir bilgileri *Hediyyetü'l-İhvân* adlı kitabında toplayan Nazmî Muhammed, onun 926 (1520) yılında doğduğunu bildirmektedir. Abdülbaki Gölpınarlı, İslam Ansiklopedisi'ndeki *Şemsiyâ* maddesinde onun *Nakd-i Hâtır*'ını 1003 (1594) yılında yazdığını ve eserde yetmişini aştığını belirttiğini göz önüne alarak onun 926 (1520) senesinde doğmuş olabileceği fikrini kabul etmektedir.

Yedi yaşında iken babasıyla Amasya'ya giden Şemseddin Sivasî, babasının şeyhi ve Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî'nin halifesinin halifesi Amasyalı Muslihiddîn'e ve aynı koldan gelen Şirvanlı Mecdüddîn'e intisap etmiştir. Şeyhinin teveccühünü kazandıktan sonra memleketine dönen Şemseddin Sivasî, daha sonra Tokat'a giderek Arakiyecizâde Şemseddin Efendi'den ilim tahsil etmeye başlamıştır. Bu tahsili esnasında gördüğü bir rüyayı Kürkçüzâde'ye anlatmış, rüyasının yorumunda zahirî ve batıni ilimlerde zamanının pek meşhuru olacağı kendisine ifade edilmiştir. Daha sonraları İstanbul'a gelerek öğretim

hayatına atılan Şemseddin Sivasî, sahn müderrisliğine kadar yükselmiş, fakat bir gün kazaskeri ziyarete gittiği zaman mevki isteyenlerin küçülmelerini görüp tiksinmiş; tasavvufa yönelmesine de bu olay sebep olmuştur. Zamanında büyük bir şöhrete kavuşan Şemseddin Sivasî hacca gitmiş, sonra İstanbul'a dönerek ders okutmak ve vaaz etmekle meşgul olmuştur. Tekrar Zile ve Tokat'a dönen Sivasî, Sivas Valisi Hasan Paşa tarafından yaptırılan bir caminin tamamlanması üzerine Sivas'a gelerek çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Bütün kaynaklar onun Eğri seferine katıldığını ve bizzat savaşta bulunduğunu yazmaktadırlar. Şemseddin Sivasî, 1006 (1597) yılında Sivas'ta vefat etmiştir. Ölümü üzerine söylenen tarihlerden bazıları şunlardır:

1- *Kadriyâ târîh-i fevtini dedim*
Nüh felek Şems'i tulundu nûr ile

2- *Ey Hüsâmî fevtine târîh de*
Rûh-ı pâk-i Şemsî'ye Firdevs câ

3- *Mekân u cây oldu cilve-gâh-ı kurb-ı lâhûtî*
Tulundu hayf Şems-i ma'nâ dîdeden nihân oldu

Türbesi, hâlen Sivas'ta Meydan Camii'nin kuzey tarafında bulunmakta olup üzerinde sülüs hattıyla:

Şehr-i Sivas içre cânâ işbudur
Şeyh Şemseddin Kutb'un meşhedi
Dedi Kadrî künbedi târîhini
Nûrla olsun musaffâ merkadi

tarih kıtası bulunmaktadır. Bu kıtanın son mısrası ebcet hesabına vurulunca 1009 (1600) rakamı çıkmaktadır ki, bu

da türbenin, Şemseddin Sivasî'nin ölümünden üç yıl sonra yapıldığını göstermektedir.

Şemseddin Ahmed'in hâl tercümesi ile menkıbeleri; Şeyh Recep Sivasî'nin *Necmü'l-Hüdâ*, Şeyh Nazmî Muhammed'in *Hediyyetü'l-İhvân* ve Müstakimzâde Süleyman Sa'deddin Efendi'nin *Hülasatu'l-Hediyye* ve daha birçok kitapta yer almaktadır.

Şemseddin Sivasî'nin soyundan çok sayıda âlim, fazıl kişi geldiğini de belirtmekte yarar vardır.

ESERLERİ

Tarikat şeyhi olması ve daha ziyade kendi görüşlerini geniş halk kitlelerine yaymak istemesinden dolayı daha çok dinî konularda eser yazmıştır. Şemseddin Sivasî'nin tespit edebildiğimiz kırka yakın manzum ve mensur eseri vardır. Farsça ve Arapçadan tercümeler de yapmıştır. Şemseddin Sivasî'nin eserlerini şöylece sıralayabiliriz:

A) MANZUM ESERLERİ

1. *Dîvân-ı İlâhiyât,*
2. *El-fesâyih fî Tercemeti'l-levâyıh*: Tasavvufi bir eserdir.
3. *Heşt-Bihişt,*
4. *Gülşen-Âbâd*: Çiçeklerin karşılıklı konuşmalarıyla ilgili bir eserdir.
5. *İbretnümâ,*
6. *İrşâdü'l-Avâm,*
7. *Kitâbü'l-hıyâz min Sevb Gamâmu'l-Feyyâz*: Ebû Hanîfe'nin menkıbelerinden ibarettir. 1291 yılında İstanbul'da basılmıştır.
8. *Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam*: Basılmıştır.

9. *Menâsik-i Hac*: Hac için gerekli bilgileri ihtiva eder.
10. *Mir'âtü'l-Ahlâk ve Müşevviku'l-Eşvâk,*
11. *Mir'atü'l-Eşvâk,*
12. *Mevlid-i Nebî:* 1286, 1936, 1949 yıllarında İstanbul'da ve Sivas'ta basılmıştır.
13. *Süleymânnâme,*
14. *Terceme-i İlâhî-nâme-i Şeyh Attâr,*
15. *Terceme-i Mantıku't-Tayr-ı Şeyh Attâr,*
16. *Terceme-i Pend-nâme-i Şeyh Attâr,*
17. *Terceme-i Kasîde-i Bürde:* Metin ve manzum tercüme bir arada bulunmaktadır. Yazma nüshası İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

B) MENSUR ESERLERİ

1. *Cilâ-i Uyûnu'l-Arâisü'l-Muhaddara,*
2. *Dâiretü'l-Usûl,*
3. *Dürerü'l-Akâid:* Ehlisünnet akidesine dair bir eserdir.
4. *El-Câmiiü'n-Nüfûs,*
5. *Huccet-i İlâhiyye,*
6. *Kıssa-ı Mûsâ ve Hızır,*
7. *Letâyifü'l-Âyât ve Nukûşu'l-Beyyinât,*
8. *Meclis,*
9. *Menâkıb-ı Çihâryâr-ı Güzîn*: Birçok defa basıldı. En son olarak 1983 yılında İstanbul'da sadeleştirilerek yayımlandı.
10. *Menâkıb-ı Nu'mân,*
11. *Menâzilü'l-Ârifîn*: İmam Gazâlî'nin risalelerinden faydalanılarak yazılmış olup 4 bölümden müteşekkildir. Şeriat ve tarikatta marifet hakkındadır.

12. *Nakdü'l-Hâtı*r: Ashab-ı Kehf, Hızır, Musa ile Zülkarneyn kıssalarına aittir. 1594 yılında Sivas'ta yazılmıştır.
13. *Risâle-i Emr-i İlâhî,*
14. *Risâletü't-Te'vîl,*
15. *Şerh-i Gazeliyyât-ı Sultân Murâd Hân-ı Sâlis,*
16. *Şerh-i Kavâidü'l- İ'râb li İbn-i Hişâm:* 25 yaşında iken talebelerinin isteği üzerine yazmıştır. İbn-i Hişâm'ın eserine zeyildir. Güvenilir bir kitap olup ders kitabı olarak okutulmuştur. Arapça bir gramer kitabıdır.
17. *Şerh-i Kelimâtü Kümeyl İbn-i Ziyâd,*
18. *Şerh-i Muhtasarü'l-Menâr:* 26 yaşında iken yazmış olup fıkıh usulüne dair bir eserdir. Âlimler arasında beğenilen bir kitap olup bu da ders kitabı olarak okutulmuştur.
19. *Umdetü'l-Edîp fi't-Te'allümi ve't-Te'dîb:* Farsça bir gramer kitabıdır.

DİVANIN İNCELENMESİ

A) İÇİNDEKİLER

Şemsî mahlasını kullanan şairimizin divanı mürettep bir divan değildir. Divan edebiyatı nazım şekillerinden sadece **gazel, murabba, muhammes, kıta** ve **müfret** nazım şekli kullanılmıştır. Şiirlerinin çoğunluğunu **gazeller** teşkil etmektedir. Şemsî, na'tlarını dahi gazel nazım şekliyle yazmıştır. Divanı bir tevhitle başlamaktadır ki murabba şeklinde yazılan bu tevhit 13 bentten oluşmaktadır. Bu tevhidi gazel tarzında yazılmış 5 na't takip etmektedir.

Divanda 104 gazel, 5 murabba, 2 muhammes, 1 kıta ve 8 müfret yer almaktadır.

Gazellerinin çoğunluğu (36 gazel) 7 beyitlidir. 5 beyitli (24), 6 beyitli (7), 8 beyitli (9), 9 beyitli (12) 10 beyitli (3), 11 beyitli (4), 12 beyitli (1), 13 beyitli (3), 15 beyitli (1), 16 beyitli (3), ve 18 beyitli (1) gazel divanda yer almaktadır. Murabbalar 5, 6, 7 ve 13 bentlidir. Muhammesler ise 6 ve 12 bentten ibarettir.

B) MUHTEVA

Şemsî'nin şiirlerinde tasavvuf hâkim bir unsurdur. Dinî fikirler bu şiirlerde işlenmiştir.

Şemsî'ye göre bu dünya fânidir, vefasızdır, insanı gaflet ve kesret içinde bırakır, boş ve lüzumsuz şeylerle onu oyalayarak Allah'a ulaşmasını engeller. Bu dünyanın lezzetlerine aldanmamak lazımdır, bu lezzetler geçici ve fânidir. Dünyada bulunan her şey insanın kesrette kalmasını sağlamakta ve onun fenafillaha ulaşmasını engellemektedir. Hâlbuki kesretten kurtulup vahdet şarabını, İlahi aşkı tatmak lazımdır. İnanan bir kimse için bu dünyanın bir önemi bulunmamaktadır. Asıl önemli olan öbür dünya, yani ebedî olan ahiret âlemidir. İnsanlar geçici ve fani olan bu dünyaya değil, gerçek olan öbür dünyaya çalışmalıdırlar. Bir yola azıksız çıkılamayacağı gibi, bu dünyada da iyi işler yapmadan, sevap kazanılmadan ahiret âlemine gidilmez. Fırsat elde iken onu ganimet bilmek gerekir. Çünkü ecel celladı geldiğinde insanın son pişmanlığı fayda vermez.

Doğru yolu bulmak için bir mürşidin veya bir şeyhin müridi olmak, bir tekkeye bağlanmak gerekir. Bu tekkede nefsi masivadan; Allah’tan başka olan her şeyden temizlemek, nefsi övünmekten vazgeçirmek ve onu ıslah etmek

gereklidir. Gerçek mutluluğa ve saadete ancak bu şekilde erişilebilir.

Rint ve zahitler Allah'a ulaşmak, onun rızasını elde etmek için değişik metotlarla hareket etmektedirler. Zahitler; namaz, oruç, zekât gibi dinî emirlere sıkı sıkıya bağlanarak amaçlarına ulaşacaklarını savunurlar. Rintler ise mutluluğu tekkede (meyhanede) ararlar. Orada içilen ilahi şarap (zikir) insanı amacına ulaştırır, nefsini temizler. Dünyanın lezzetlerinden uzaklaşmak için Allah'ı bolca zikretmek, onun adını dilden düşürmemek lazımdır. İnsan ancak benliğinden kurtulduğu zaman mutlu olabilir. Kendisine yabancı olmayan Allah'a ulaşamaz. Rintler sadece Allah'a yakın olmayı, onun cemalini görmeyi isterler. Zahitlerin amacı ise köşk, saray, tuba ağacının gölgesi, cennet vb.dir.

Peygamberimiz'in (SAV) şefaati çok önemlidir. Onun şefaati olmazsa insanların hâli çok perişandır. Onun şefaatine erişebilmek için sünnetlerine uymak, ona dil uzatmamak lazımdır. O, yaratıkların en şereflisidir, son peygamberdir. Evliya ve enbiya da ondan şefaat istemektedirler.

Sevgiliden gelen eziyete sabırla tahammül göstermek lazımdır. Sevgilinin cefası âşıka vefadır, onunla ilgilendiğini gösterir. Âşıklar için en kötü durum sevgilinin ilgisizliğidir.

Doktorlar bütün dertlere deva bulabildikleri hâlde (ölüm hariç) gönül yarasına ilaç bulamazlar, çünkü onun ilacı yoktur.

Şemsî'ye göre sevgiliye kavuşmak için bu vücut ağırlığından kurtulmak, ondan vazgeçmek lazımdır. Canlarını sevenler ilahi aşkı tadamazlar.

İnsanoğlu, sevgilisinden ayrı iken çektiği acılarla olgunlaşır, gerçek ve kâmil bir insan olur. Gerçek sevgilisini bulan için bu dünyanın artık önemi yoktur.

Cenab-ı Hak'tan gelen sayısız nimetlere şükredilmesi gerekmektedir. Çünkü Cenab-ı Allah bütün nimetlerini insanoğlu için yaratmıştır, insanoğlunun bunlara karşılık şükretmesi gerektiği hâlde kalbini kötü fikirlerle doldurarak masiva ile uğraşmaktadır. İnsanoğlunun dili de devamlı olarak kötü sözler söylemektedir. Bu durum çok kötüdür. İnsan dilinin ve kalbinin daima Allah'ı zikretmesi lazımdır. Bu, nefse ağır gelir ama alışmak lazımdır. Aslında insanoğlunun dışında her şey Allah'ı zikretmektedir. Esen yeller, tozan yollar, cinler, hayvanlar, melekler hep onun âşıkıdırlar ve onu zikrederler. İnsan da ancak Cemal-i Mutlak'a âşık olmakla, onu zikretmekle mutlu olabilir.

Allah'ın lütfu ve keremi o kadar çoktur ki denizler onun cömertliğinden bir damla bile değildirler.

İnsanoğlu, bu dünyaya nasıl bir şeysiz geldiyse o şekilde de gidecektir. Hiçbir sultanın, padişahın saltanatı devamlı olmamıştır. Şimdi onların yerlerinde yeller esmektedir. Öldüklerinde yanlarında hiçbir şey götürememişlerdir. İnsanoğlu bu dünyadaki makam ve mevkiine güvenerek gururlanmamalıdır. Zamanlarına hükmeden Kisra ve Kayser'den bugün hiçbir eser bulunamamaktadır. İnsanoğlu, ancak iyi bir eser bırakabildiği takdirde hayırla anılabilir.

Şemsî, Kur'an'ı iyice okuyup ne demek istediğini anlamanın gerekli olduğunu bildirmektedir. Çok insanlar vardır ki, Kur'an-ı Kerim'i çok okudukları hâlde onun ne demek istediğini anlayamadıkları için cahildirler.

Şemsî'ye göre insanoğlu kendi ayıbını, kusurunu hiçbir zaman görmez ve görmek de istemez. Başkalarının kusurlarını araştırır ki bu da iyi bir şey değildir.

C) NAZIM ŞEKİLLERİ – VEZİN

Şemsî, nazım şekillerinden yalnızca gazel, murabba, muhammes, kıta ve müfredi kullanmıştır. Hece vezniyle de şiirler yazan Şemsî, kullandığı nazım şekillerinde bir dereceye kadar başarılı olmuş sayılabilir.

Şiirlerinde büyük bir çoğunlukla **ŞEMSÎ** mahlasını kullanan şairimiz, Arap alfabesindeki harflerin birçoğuyla kafiye yapmıştır.

Şiirlerinin çoğunda aruz veznini kullanan Şemsî, söylenilenlerin aksine bu vezni kullanmada başarılı olamamıştır. Türkçe kelimelerin yanında Arapça ve Farsça kelimelerde de yersiz imale ve zihaflar yapmıştır.

Şemsî, Türk edebiyatında da çok kullanılan şu vezinlerle şiir yazmıştır:

1. Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün (31 şiir, 1 müfret),
2. Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün (24 şiir, 5 müfret),
3. Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün (11 şiir),
4. Feilâtün feilâtün feilâtün feilün (10 şiir),
5. Mefâîlün mefâîlün feûlün (8 şiir),
6. Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün (7 şiir, 2 müfret),
7. Feilâtün mefâîlün feilün (5 şiir),
8. Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün (4 şiir),
9. Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün (2 şiir),

10. Fâilâtün fâilâtün fâilün (2 şiir),
11. Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün (1 şiir),
12. Müstef'ilün fâilün müstef'ilün fâilün (1 şiir),
13. Müstef'ilün müstef'ilün fâilün (1 şiir).

Dört şiirinde de hece veznine yer veren Şemsî, ikisinde 11, diğer ikisinde de 8'li hece veznini başarılı bir şekilde tatbik etmiştir.

Bir şiiri de hem aruz hem de hece vezniyle yazılmış intibaı vermektedir. Bu da gösteriyor ki, Şemsî'de sanat endişesi yoktur. Estetik görüşe değer vermediği ve dinî fikirleri ön plana aldığı için, şiirleri vezin, şekil ve kompozisyon bakımından çok zayıftır. Zaten Şemsî'nin de asıl önemi mutasavvıf olmasından ileri gelmektedir.

Ç) ŞEMSÎ'NİN DİLİ

Şiirlerinde tasavvufi ve dinî fikirlerini anlatmaya çalışan Şemsî'nin kelime hazinesinin çoğunluğunu Arapça ve Farsça kelimeler teşkil etmektedir. Bu kelimelerden bazılarına, bilhassa kafiye yapmak için kullanılanlarına birçok Osmanlıca-Türkçe sözlükte rastlanılmamış, ancak kendi dillerine ait sözlükler yardımıyla anlaşılabilmiştir.

Şemsî'de Arapça tamlamalara (**dârü's-selâm, dârü'ş-şifâ**), iki, üç ve dört kelimeden meydana gelen Farsça tamlamalara (**murg-ı garîb, vasl-ı yâr, zeyn-i kabâ; garîk-i bahr-i isyân, harîk-i nâr-ı hicrân, vâsıta-i feyz-i maârif; sâlik-i râh-ı ser-i kûy**), Farsça atıf terkiblerine (**cân u baş, kîl ü kâl, güft ü gû, sehv ü halel**), Farsça bileşik sıfatlara (**cân-perver, civân-merd, dîde-bân**) çokça rastlanılmaktadır. Ancak bu Arapça ve Farsça kelime ve tamlama bollu-

ğunu hiç yadırgamıyoruz. O devir için gayet olağan bir durumdur.

Şiirlerinde (***assı, özge, kamu, kanda, kanı, dürüşmek***) gibi arkaik Türkçe kelimeleri de kullanan Şemsî'de Eski Anadolu Türkçesinin şu özelliklerine rastlanılmaktadır:

1. Gelecek zaman eki -ısar/-iser'in kullanılması,
2. Emir ikinci teklik şahıs eki -gıl/-gil'in kullanılması,
3. Bildirme I. teklik şahıs eki -van/-ven'in kullanılması,
4. Zarf-fiil ekleri -ıcak/-icek; -aldan/-elden; -uban/ -üben'in kullanılması.

Tamamen sade bir Türkçe kullandığını söyleyemeyeceğimiz Şemsî, Arapça ve Farsça kelimeler kullanırken oldukça başarılıdır. Onun bu dilini son derece tumturaklı bir dil de sayamayız. Bazı şiirlerinde son derece akıcı bir dil kullanmasına rağmen, bazılarında lisanı o kadar ağırdır ki, anlamak için epeyce yorulmak gerekir. Bu durumun da, o devrin kültür ve dünya görüşüne ya da başka bir deyimle Şemsî'nin bağlı bulunduğu tarikata yabancı olmamızdan kaynaklandığı kanaatindeyiz.

D) ŞEMSÎ'NİN ŞİİRLERİNDEKİ İKTİBASLAR:

Şemsî, şiirlerinde Kur'an-ı Kerim'den, hadis-i şeriften, büyüklerin sözlerinden ve çok yaygın olarak kullanılan ibarelerden çeşitli iktibaslar yapmıştır. Bunlar çoğunlukla yarım iktibaslardır.

1. Kur'an-ı Kerim'den yaptığı iktibaslar:
   a. Çün bize **(fezkurûnî)** der Hâlık
   b. Ey saçın zencîrini **(ve'l-leyl)** hoş ta'bîr eder
      (ve'd-duhâ) envâr-ı rûyundan aceb tefsîr eder

c. Âyet-i **(mâ-zâğa)** inkâr ehline tabsîr eder
ç. **(mâ rameyte iz rameyte)** dinle gör takrîr eder
d. Gel **(le-amrük)** âyetin oku ne hoş takrîr eder
e. Deyicek düşmenlerin **(yâ leytenî küntü türâb)**
f. Her kime pertev salar **(tûbâ lehüm hüsne meâb)**
g. **(küllü men)** dahi olsa **(fân)**

2. Hadis-i Şerif'ten yaptığı iktibas:
Der-idin **(el-fakru fahrî)** her dem ey mahbûb-ı hak

3. Diğer iktibasları:
a. El-cevâb **(Allâhu a'lem)** yek-durur andan sakar
b. Deyr-i künki hâsılı **(el-yevme tensah)** oldu sâ'
c. Tersim ki ol perî çü **(yağzıbu ve lâ-yestemi')**
ç. Bil rabbini (**Er-rızku alellâh)'**ı unutma
d. Müstehakk-ı nisâb-ı gufrânım
(amme fakrî ve temme iflâsî)

Şemsî, şiirlerinde Arapça ve Farsça ibarelere de yer vermiştir. (**leyse min bâb-ı cûd**), (**kâle yekûlü**), (**zebbe ebbe**), (**iyyâke'l-esed**), (**ez-bâde-i aşk**), (**rabbenâ ağninâ ani'n-nâsi**), (**eâzallâhu iyyânâ**), (**yecrî dümû-ı aynî dehren ve lâ yentakı'**), (**yeftehullâhu bihî ebvâbe esrâri'l-kılâ'**) vb.

Şemsî'nin şiirlerinde Hz. Şuayb, Hz. Süleyman, Hz. Eyyûb, Hz. Ya'kûb, Hz. Mûsâ, Hz. İsâ gibi peygamberlerden bazılarının mucizelerine telmih vardır. Hz. Mûsâ'nın Tur Dağı'nda Cenâb-ı Hak'la konuşması, Hz. İsa'nın ölüleri diriltmesi gibi. Dört hak mezhebin imamı da:

Câm-ı la'lin cur'asından içeni men' edemez
Bû Hanîfe dahi Mâlik Şâfiî vü Hanbelî

beytinde zikr edilmektedir.

Meşhur mutasavvıf Hallâc-ı Mansur'u da şiirine alan Şemsi, Şîrîn, Ferhâd, Leylâ, Mecnûn gibi hikâye kahramanlarını da şiirine konu etmiştir.

Kayser, Kisra gibi büyük hükümdarların saltanatlarının yerinde yeller estiğini bildiren Şemsî, Hassân isimli bir şairden de bahsetmektedir. Peygamber Efendimiz'in (SAV) şairi olan Hassan, onu düşmanlarının hücumlarına karşı şiirleri ile savunmuş ve bu yüzden de bütün Müslümanlar arasında olağanüstü bir şöhret ve hürmet kazanmıştır. Üveys-i Karanî isimli veli de Şemsî'nin şiirlerinde adı geçen bir şahsiyettir.

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Yazmış olduğu kırka yakın eserden yüksek bir din kültürüne sahip olduğu; Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği ve Hanefi mezhebine son derece bağlı bir zat olduğu açıkça anlaşılan Şemseddin Sivasî bir tarikat şeyhi olması dolayısıyla şiirlerini daha çok tasavvufi fikirlerini ifade etmek ve yaymak amacıyla yazmıştır. Onda parlak bir şairlik hüviyeti yoktur. O, şiiri bir araç ya da vasıta olarak görmüştür.

16. yüzyıl gibi Türk edebiyatının parlak bir devrinde Fuzulî, Bakî, Zatî, Lâmiî, Hakanî gibi usta şairlerin yanında hiçbir varlık gösteremeyen Şemsî hakkında şuara tezkirelerinde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Birkaç tercüme-i hâl ve daha ziyade tarikatlarla ilgili kitaplarda hakkında bilgi bulunabilen Şemsî'nin şiirlerinde edebî bir

değer aramak boşunadır. O, bir tarikat şeyhi olarak fikir ve düşüncelerini hiçbir sanat gayesi gütmeden, fazlaca edebî sanatlara girişmeden samimi bir şekilde ifade etmeye çalışmıştır. İç içe girmiş mazmunlar, edebî sanatlar onun şiirinde yoktur. Şiirleri didaktik bir mahiyet arz etmektedir.

Şiirlerinde çoğunlukla **Şemsî** mahlasını kullanan (**Şems**, **Şemseddîn, Şemsiyân** mahlaslarını birer kez kullanmıştır) şairimiz, aruz veznine de tam manasıyla hâkim değildir. Daha önce de açıkladığımız gibi şiirlerinde vezin hatalarına çokça rastlanmaktadır. Aruz vezninin Türk edebiyatında çok kullanılan birkaç kalıbı dışına çıkmayan Şemsî, hece vezni ile de şiirler yazmıştır.

DİVANIN NÜSHALARI

Şemsî divanının dört yazma nüshasını tespit edebilmiş bulunmaktayız. Çalışmamıza esas olarak kabul ettiğimiz yazma nüsha; İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Türkçe Yazmalar kısmında 510 numara ile kayıtlı olan yazmanın 79b-110a varakları arasında yer almaktadır. Bu nüshadaki şiirler, kafiyelerine göre dizilmişlerdir. Abdüsselâm isimli birisi tarafından kopya edilmiş olup, 1077 (1666) yılında tamamlanmıştır.

Divanın ikinci yazma nüshası İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Bölümü’nde 453 numara ile kayıtlı olan yazmanın 24b-44a varakları arasında yer almaktadır. 1068 (1657) yılında kopya edilmiştir.

Üçüncü nüsha; Kayseri ili Sarıoğlan kasabası Çiftlik nahiyesi Ulu Cami müezzini Halil Taşpınar’ın özel kütüphanesinde bulunmaktadır. 1897'de kopya edilen bu nüsha 26 varaktır.

Son nüsha ise Sivas'ta Osman Efendi isimli bir şahsın özel kütüphanesinde bulunmaktadır. Bu yazmayı, Faruk Aburşu temin ederek istifademizi sağlamıştır. 30 varak olan bu nüshanın kopya tarihi bilinmemektedir. Dört yazma nüsha içinde en çok şiir bu nüshada bulunmaktadır.

ŞEMSEDDİN SİVÂSÎ'NİN ŞİİRLERİ

TEVHİT

TEVHÎD-İ BÂRÎ

Feilâtün mefâilün feilün

Lillâhilhamd verildi İslâm'a
Şevket-i lâilâheillallâh
Gayrı edyâna olmadı hâsıl
Şöhret-i lâilâheillallâh

Gelin ey ehl-i şevk olan yârân
Kılalım bâğ-ı cenneti seyrân
Edelim çünki buyurur Rahmân
Sohbet-i lâilâheillallâh

Dil-i mahrûra harrı dâfi'dir
Küllî vâye devâ-yı kâtı'dır
Nûş edegör ki hayli nâfi'dir
Şerbet-i lâilâheillallâh

Çün bize (**fezkurûnî**) der Hâlık
Giderip gafleti olun ayık
Sanmanız herkese olur lâyık
Devlet-i lâilâheillallâh

Dili zeyn eyleyip anın adın
Bu gönül içre bulasız dadın
Çalınır çünki arşta durmadın
Nevbet-i lâilâheillallâh

Bir olup cümleten dil ü dîde
Edelim zikr-i Hakk'ı her yerde
Boyasın bizi reng-i tevhîde
Sıbgat-i lâilâheillallâh

Aç gözün nice olasın nâim
Giyme gaflet palâsını dâim
Bu libâsı diken giyer dâim
Hil'at-i lâilâheillallâh

Ger sefâ hâsıl-ise cânında
Verme nefse murâdını sen de
Ehl-i hâl olana yeter bunda
İzzet-i lâilâheillallâh

Çün mükerremsin anla ey bende
Cünd-i şeytâna olma efgende
Zülfikâr-ı Alî gibi sende
Heybet-i lâilâheillallâh

Zevk-i zikrin bu cânına irsin
Bu gönülden gerekmezi silsin
Cehd edegör ki kalbine girsin
Hey'et-i lâilâheillallâh

Nice bir zikr eder dilin ağyâr
Gele bu zikri edelim tekrâr
Çün gire kalbine komaz deyyâr
Gayret-i lâilâheillallâh

Bu dilinden sadâ-yı hû çıksın
Gönlüne ma'rifet suyu aksın
Nefsinin hep hisârını yıksın
Satvet-i lâilâheillallâh

Şemsiyâ zâkir ol hakîmâne
Kalbini kâbil eyle irfâna
Ko devâyı dil ü cisim câna
Sohbet-i lâilâheillallâh

NA'TLAR

Yolum sedd eyledi ağyâr kılıp gurbette işim zâr
Elim tut lutf ile kurtar şefâat yâ Resûlallâh

Na’t-i Şerîf

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Kapına geldi âsîler şefâat yâ Resûlallâh
Suçunu bildi kâsîler şefâat yâ Resûlallâh

Kapından özge yok kapum tapundan özge yok tapum
Bu dem geldim bilip suçum şefâat yâ Resûlallâh

Garîk-i bahr-i isyânım harîk-i nâr-ı hicrânım
Fakîrim zâr u giryânım şefâat yâ Resûlallâh

Yolum sedd eyledi ağyâr kılıp gurbette işim zâr
Elim tut lutf ile kurtar şefâat yâ Resûlallâh

Ne ettim-ise ben ettim yanıldım nefse zulm ettim
Henüz cürmüm bilip geldim şefâat yâ Resûlallâh

Ne ilmim var ne a'mâlim perîşân cümle ahvâlim
Dolu vesvâs ile bâlim şefâat yâ Resûlallâh

Çü geldik biz sefîhâne nazar kıl sen hakîmâne
Vasiyyet kılman ihvâna şefâat yâ Resûlallâh

Marîz-i zâlim-i nefsem yanıldım durmadım epsem
Kapından dilerim essem şefâat yâ Resûlallâh

Bu **Şemsî** abd-i âbıktır ne etsen ana lâyıktır
Velî yolunda sâdıktır şefâat yâ Resûlallâh

Na't-i Şerîf

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ey saçın zencîrini (**ve'l-leyl**) hoş tâ'bîr eder
(**ve'd-duhâ**) envâr-ı rûyundan aceb tefsîr eder

Gerçi sidre müntehâdır kaddine nisbet değil
Nass-ı mi'râc zîrâ andan geçtiğin tezkîr eder

Aynı aynu'n-nûrunun meşhûru hak olduğunu
Âyet-i (**mâ-zâğa**) inkâr ehline tabsîr eder

Dest-i Hakk'a mazhar olduğun yed-i tûlâsının
(**mâ rameyte iz rameyte**) dinle gör takrîr eder

Nezd-i Hak'ta kadrini bilmek dilersen ümmetâ
Gel (**le-amrük**) âyetin oku ne hoş takrîr eder

Cânı zulmette kalan erbâb-ı nâsûte salâ
Dinlesin bu na'tini fi'l-hâl anı tenvîr eder

Bahr-i ilminden anın bir katreye vâsıl olan
Câh-ı kalbinde maârif zemzemin tefcîr eder

Hayl-i cem'ine bakan ol server-i İskenderin
Cavk-ı cündünde siyâhı olduğun tefkîr eder

Şekve-i dârına mazhar oldu bulmadı felâh
Sünnet-i garrâsını her kim anın tahkîr eder

Bâb-ı kudrette anın bir lem'a eden iktibâs
Sûretü'n-nûru o kes her levhaya tasvîr eder

Kâf-ı nahvette afârît-idi abdâl-ı Kureyş
Mu'cize zencîresiyle gör nice teshîr eder

Gerçi sûret mağribinde gârib oldu ol güneş
Dem-be-dem can maşrıkında âlemi tebşîr eder

Gayret edip sa'y ile vehm ü hayâl mahcûbuna
Vasfını âşıklara her kûşede teşhîr eder

Rûz-ı ferdâ lutf ile binip semend-i himmete
Şefkatinden hem şefâat zeylini teşmîr eder

Na't-i gül-zârında bülbül olduğum ucb olmasın
Lâ-cerem mahbûbunun zikrin kişi teksîr eder

Şemsî bilip aczini eder nuûtından sükût
Lîk dil müftîsi andan men′ ile tahzîr eder

Na't-i Şerîf

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ey fahr-ı cihân hâce-i kevneyn-i müzekkâ
Erbâb-ı kerâmâta tapun maksad-ı aksâ

Zâtındır olan vâsıta-i feyz-i maârif
Şevkındır eden âyîne-i kalbi mücellâ

Ey mekteb-i ilminde şehâ bir müteallim
Âdem ki yed-i kudret ile oldu mürebbâ

Tâ nûr bula rûy-ı zemîn ü mûcid-i âlem
Eflâki senin şânın için eyledi inşâ

Erişse senin asrına tâbi' ola-idi
Feyyâz-ı kelîm olmuş-iken Hazret-i Mûsâ

Hayy oldu kamu mürde gönüller nefesinden
İhyâ-yı beden kılsa n'ola mu'ciz-i Îsâ

Şemsî anı yakmadı bugün âteş-i aşkın
Yüzsuyu ile varmaya ol Hazrete ferdâ

Na't-i Şerîf

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Devlet ol başın ki şer'ini edendir reh-nümâ
Havf-ı a'dâdan ne gam ana ki sensin pîşvâ

Ermez ol ten sıhhate derdinle olmazsa marîz
Bulmaz ol baş devleti yolunda olmazsa fedâ

Sidre-i ravzan havâss ervahına dârü's-selâm
Sâha-i türben zünûb emrâzına dârü'ş-şifâ

Ermedi bâğ-ı cemâlin gibi zîbâ gülşene
Ol hevâ ile cihânı seyr eder bâd-ı sabâ

Kendini miskîn ederdin ümmetine nush için
Ağniyâ bilsin diye ya'nî anâyımış gınâ

Der-idin (**el-fakru fahrî**) her dem ey mahbûb-ı Hak
Şâh-ı kevneyn-iken olmayıp muhibb-i mâsivâ

Deyicek düşmenlerin (**yâ leytenî küntü türâb**)
Senden umarlar şefâat evliyâ vü enbiyâ

Ümmet içre gerçi **Şemsî** hôr u zârdır cümleden
Lîk hîç kesmez cenûbundan ümîdin ol gedâ

Na't-i Şerîf

Feilâtün fâilâtün feilâtün feilün

Ey Resûl-i Arabî mâh-ı dü-kevn-i medenî
Şâh olur sâyil-i bâbın ne kadar olsa denî

Ünsünü bulmağ-ıla mahrem-i arş olmadı mı
Tîh-i vahşette şübân-iken Üveys-i Karanî

Zîr-i na'linde olan kumlarına gıbta eder
Tâc-ı şâhânda olan dürr-i semîn-i Adenî

Seng-i sahrâsına reşk eyler-iken la'l-i cinân
Hîç hisâba gele mi anda akîk-i Yemenî

Saltanat mansıbını vermeğe çok minnet eder
Hân-ı fazlında zübâb olmağa hakan seni

Berr-i aşkında şehâ şevk ile uşşâk-ı sefâ
Bulmadı zîr-i mugaylân gibi zîbâ çemeni

Nutk-ı cân-perveri her kanda olsa rûh-efzâ
Dem-i hikmetle o dem aça mı Îsâ deheni

Li-maallâh tûrına ağdıkta sen şâh-ı rüsul
Tûr-ı Sînâ'da Kelîm eyleye kûteh suheni

Ser-i kûyunda şehâ şemm eden âsârından
N'eyler ol anber-i hâmı dahi müşg-i Huteni

Dâmen-i mahmilini etti temessük **Şemsî**
Dilde i'zâr-ı hezâr boynuna takmış reseni

GAZELLER

Bülbüli gör nâlesin artırdığınca ol garîb
Günleyip gül-zârını bir hâr ile i'zâr eder

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Derd-i aşka düşmeyen dermâna olmaz âşinâ
Cevre mahrem olmayan ihsâna olmaz âşinâ

Cân u başın saklayanlar tâ ebed bîgânedir
Cânı îsâr etmeyen cânâna olmaz âşinâ

Çâh-ı hıssetten per-i himmetle a'lâya uzan
Katre deryâ olmadın ummâna olmaz âşinâ

Cehd edip râh-ı ibâdette ferîd ol tâlibâ
Kulluğun bildirmeyen sultâna olmaz âşinâ

Zülfüne ermek dilersen ko seri meydânıda
Başını top etmeyen çevgâna olmaz âşinâ

Ârif olmak ister-isen gel nedânem dersin al
Bildiğinden geçmeyen irfâna olmaz âşinâ

Sufra gibi sürmeyen yüzin yere her subh u şâm
Cânib-i Hak'tan gelen mihmâna olmaz âşinâ

Tâlibâ ko gafleti şevk ile gir tâatına
Zevk-i dîni duymayan îmâna olmaz âşinâ

Şemsiyâ şem'-i ruh-ı cânâna yak her varını
Bâl ü perrin saklayan pervâne olmaz âşinâ

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Subh-ı devlettir tulûun ey cesîmî âfitâb
Her kime pertev salar (**tûbâ lehüm hüsne meâb**)

Sûret-i vehmiyyedir nakşı cihânın nazar et
Hayme sanma tîz bozulur havz içindeki habâb

Girme meyhâne-i aşk içre ki nâ-mahremsin
Kanlı yaşın mey olup yüreğin olmazsa kebâb

Âlimiyyet da'vâsını etme ey munlâ-yı Rûm
Vermese ders-i maânî dest-i mutribde rebâb

Âsumân üzre güneş âleme pertev salmış
Ne zarar gerekse av'av ede yer üzre kilâb

Nûr-ı feyz ister-isen def' et özünden habesi
Katre-i sûd ile mi ger saçasın güle gülâb

Gırra olma **Şemsiyâ** nakş-ı nigârına bunun
Herkesi bir sûret ile aldadı deyr-i harâb

Feilâtün mefâilün feilün

Ey sabâ-yı beşîr-i (**ni'me meâb**)
Vey huten-bûy-ı bâd-ı âlî cenâb

Dürr-i yârin selâmın âr gördüm
Ki budur âşıka elezz-i hitâb

Şükr kim segleri idâdında
Var-imiş bende-i hakîre hisâb

Ben kim olam ki eğeyim sana baş
Hâzı′ oldu yolunda cümle rikâb

Tâliim şemsine sehâb-ı vücûd
Ne kadar sa'y kıldım nikâb

İl imâret diler ü ben vîrân
Ki mahall olageldi gence harâb

Ey ibâd-ı zaîfe rabb-i raûf
Şemsî'ye mahv-ı hestîden aça bâb

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Açа gaflet gözünü nice bir aldar seni hâb
Kâr-bân menzile irdi duruban eyle şitâb

Merkebin çünki zaîftir edegör bârî sebük
Maksadın çünki baîddir alıgör zâd-ı sevâb

Nice bir aldanasın dâr-ı fenâ lezzetine
Nice bir besleyesin cismini çün ola türâb

Nice bir gaflet ile nefs ü hevâya uyasın
Vaktidir uyanasın pes tutasın râh-ı savâb

Gele ey dil ata nâmûs ile ârı yabâna
Ayragör anları yoldan ki olur sana hicâb

Bülbül-i rûh ile gül-zâr-ı habîbe uçagör
Cîfe-i dünyâ ile aldamasın nefsi gurâb

Genc-i mahfî zâhir etmek diler-isen **Şemsiyâ**
Bu vücûd ma'mûrunu eyle harâb-ender-harâb

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Rıkk-ı cismânîden âzâd eyle yâ Rabb el-gıyâs
Bend-i rûhân ile dil-şâd eyle yâ Rabb el-gıyâs

Sû-yı îmâda bana yol verme yâ Rab kıl meded
Vechimi döndür cenâb-ı kudsüne ver inbiâs

Kalbimi efkâr-ı fâsidden Hudâyâ kıl masûn
Şevk ile evsâf-ı zâtımdan edem her dem bihâs

Tohm-ı tevhîdi müyesser eyledin çün bendene
Mezra'-ı dilde inâyet eyle tâ edem hirâs

Ayn-ı fânîden bekâ semtine dönder aynımı
Çün cenâb-ı kudsüne râci'-durur cümle türâs

Zümre-i vâfîlere derc eyle yâ Rab bendeni
Kim olardan gelmedi ahdine hergiz ittikâs

Seyf-i aşk ile şehîd eyle Hudâyâ **Şemsî'**ni
Gelmesin âhir nefeste ol kuluna irtisâs

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Hudâyâ izzetin hakkı dile aşktan letâfet ver
Bulam tâ zevk-i tevhîdi dimâğımda halâvet ver

Bizi kurtar alâyıktan halâs eyle halâyıktan
Yenâbi'-i hakâyıktan şurba liyâkat ver

Sivâdan et bizi bîzâr seninle edelim bâzâr
Silip mir'ât-ı kalbimiz sefâ vü hem tahâret ver

Murâdım hak bu acz ile aceb hâlim nice ola
Habîbine giden yola bize fazl et hidâyet ver

Teveccühten bulam lezzet bu gafletten kılam nefret
Bu kesrette bulam vahdet dahi uzlet kanâat ver

Gözüm kanda nazar kılsa cemâlin ile meşhûdum
Hüviyyetle edem pervâz hevâlardan ferâgat ver

Edem dâim gazâ-yı nefs getirme dînime noksân
Bu Ş**emsî** bendene âhir rızân ile şehâdet ver

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Derdimi bilmedin zâhid bana rahm etme sefâhattir
Derûnuma nazar etsen gam-ı yâr-le melâlettir

Sakınıp merhem vurman sînem üzre yara-i yâre
Tuz ekmen şerha-i dîrîne bir tâze cirâhattir

Habîbin râh-ı aşkında meşakkat mi çeker âşık
Ne kim gelse cenûbundan sefâlarla atiyyettir

Sefâsız zühd ile sûfî mescidde kuûdundan
Şaşıp zevk ile meyhâne yolun tutmak hidâyettir

Şu tâattan ki nefsin semrir insâf ile bak zâhid
Tarîk-i hakta nefsin kesr eden hezlin ibâdettir

Kim ola ka'be-i kûyuna kendinden basa bir pâ
Menâzil kat' eden ashâb-ı kurba hep inâyettir

İnâyet eyle sultânım bu **Şemsî** kuluna dâim
Kapın sâyillerin men' etmemek senden çü âdettir

Bu şe'n ile seni bilmiş-iken yâ Rab beni sakla
Bu dergâhı koyup gayrı yere gitmek ne hâlettir.

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Sefâya erişen sûfî yüzün zer gibi nâb ister
Muhabbet gencine lâyık gönül mülkün harâb ister

Girip meyhâne-i şevka diler dâim geze sekrân
Gözü yaşın şarâb edip ciğerinden kebâb ister

Usanıp tumturâkından geçer tâk-ı revânından
Uçup bâğ-ı tarâvetten hemîn genc-i yebâb ister

Yükün tutup ibâdetten işin görüp ferâgatten
İbâdet-çün kifâyetten kuruca nân u âb ister

Perîşân güft ü gûlardan kalem-veş kat' eder dilin
Nukûş-ı mâsivâdan sînesin sâde kitâb ister

Ömür sermâyesin çünki veriptir destine nefsin
İnanmayıp o hâinden gice gündüz hisâb ister

Edip nefsine töhmetler verir ana cirâhatler
Katına kim gelür anın uyûbından cevâb ister

Su gibi her yere akmaz kimi görse ana bakmaz
Sabî-veş kışra aldanmaz selâmetle lübâb ister

Kafeste kuş gibi zindân-ı âlemde olup **Şemsî**
Halâs oldukta mahbesten cenâbından meâb ister

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Aşk yolında nâfe kanlar nûş edip ızmâr eder
Sabrı âhir müşk-i ezfer eyleyip izhâr eder

Hasta-i aşk ol velî zinhâr feryâd eyleme
Kim tabîbin derdine açmazcadan tîmâr eder

Bülbülü gör nâlesin artırdığınca ol garîb
Günleyip gül-zârını bir hâr ile i'zâr eder

Sûk-ı mihnette sakın gam yeme hallâk-ı cihân
Her şikeste hâtır ile gizlice bâzâr eder

Şemsiyâ vîrâne dil ol ko imâret semtini
Genci her dem sâhibi vîrânede esrâr eder

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Hecr ile sîne-i gâr olmasa mecrûh eger
İnlemezdi gelene yollara etmezdi nazar

Râh-ı aşkında şehâ inlediğim ayb eyleme
Bî-ceres olmadı hîç şimdiye dek ehl-i sefer

Müftî-i aşka suâl eyler-isen hecr elemin
El-cevâb (**Allâhu a'lem**) yek-durur andan sakar

Açtı der-bahr-i fenâ fülk-i vücûdum yelkeni
Bilmezem kankı limana iletir bâd-ı kader

Zâl-i dünyâ her gece bir şevher ile nev-arûs
Olduğun dâmân-ı hûn-âlûd söyler her seher

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Kimdir ki bu âlem heme dîvânesi derler
Meftûn oluban âşık-ı mestânesi derler

Pertev salalı âleme şol şem'-i münîri
İhlâk olalı ecniha pervânesi derler

Her kim ki işitti bugün ol genc-i kemîni
İmrânı koyup şevk ile vîrânesi derler

Şol dem ki lebinden kodı peymâneye katre
Cânlar bu hevesle heme peymânesi derler

Hüsnünden anın zerre haber duyalı hûbân
Ruhsârı koyup hâkine âvâresi derler

Derdinden anın lezzet alan bî-gam u bî-derd
Derdine düşüp hüzn ile bî-çâresi derler

Baş eğmez-iken kimseye ol Kayser ü Kisrâ
Şapkası elinde heme pür yarası derler

Zülfi hevesiyle şeb-i sevdâya düşenler
Sad-pâre olup şâne gibi pâresi derler

Şemsî tutagör silsile-i zülfini yârin
Kim zühd ile salâhın heme yüz karası dirler

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Derd ehli olan dârını dil-dâre satarlar
Bülbül gibi her varını gül-zâre satarlar

Sâlik ki hakîkat gülünün kokusun alsa
Âlem gülünün varını bir hâre satarlar

Şunlar ki hakîkat yolına girmedi bunda
Öz eli ile cennetini nâre satarlar

Ger yolu açılıp gire bâzârına aşkın
Yüz hırka ile tesbîhi zünnâre satarlar

Ger sırr-ı ene'l-hakk'a erişip öle Mansûr
Bin cismde olsa anı bir dâre satarlar

Abdâl-ı ilâhî oluban tekye-i gamda
Sûrette nesi var-ise esrâre satarlar

Şemsî bulugör yol erini râh-ı fenâda
Kimdir der-isen varını bir yâre satarlar

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

İlâhî dilime lutf eyle zikrinden halâvet ver
Duyam esrâr-ı tevhîdi dimâğımda letâfet ver

Beni pâk et alâyıktan halâs eyle avâyıktan
Harîm-i kûyuna varmaklığa şâhım liyâkat ver

Yönüm kanda olsa cemâlin ile meşhûdum
Beni fakrdan geçir yâ Rab bu kesret içre halvet ver

Yüzüm yoktur dönem yüzüm ne sözüm var diyem sözüm
Kerîmsin kapına geldim cenâbından vicâhet ver

Yola girdim bu za'f ile aceb hâlim nice ola
Sana doğru giden yola inâyetten hidâyet ver

İbâdetten bulam lezzet betâletten edem nefret
Takarrübde ola hürmet dahi senden kanâat ver

Beni gayrıdan et bîzâr seninle eyleyem bâzâr
Yunup sevb-i maâsîden dile yâ Rab tahâret ver

Ne hâl üzre olam yâ Rab erirme dînime noksân
Kemâl-i dînimi gayrı nakâyıstan kifâyet ver

Koma başa koma câna bana cür'et ver ihsâna
Kamu tavrımda sultânım kerâmetten sehâvet ver

Yolum üzre durup ağyâr hicâb oldu bana yek-bâr
Selâmetle geçirgil bunca reh-zenden selâmet ver

Tavâfım kûyuna olsun nigâhım rûyuna olsun
Bu **Şemsî** zerreye gayrı hevâlardan ferâgat ver

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Hudâvendâ şu âlemde esen yeller seni ister
Ayakları gubâr olmuş tozan yollar seni ister

Eger cindir eger hayvan eger melek eger insân
Seni zikr etmede yeksân dönen diller seni ister

Bulam diye diler anı gezer arayı arayı
Dolaşıp kûh u sahrâyı akan seller seni ister

Ayağın gerçi hâr almış velâkin bî-karâr olmuş
Gezip elden ele salmış gezen güller seni ister

Seherlerde okur virdi verir âşıklara derdi
Bahâne eylemiş verdi gezen güller seni ister

Kevâkib ay güneş bî-cân karârı yok eder seyrân
Olup ser-keşte vü hayrân dönen gökler seni ister

Tutuşup hecr ile yanmış ezelde aşka boyanmış
Duhânın göklere salmış yanan odlar seni ister

Boyamış göklere taşın seherleri döker yaşın
Çemende kaldırıp başın biten otlar seni ister

Çü sensin vâhid-i mutlak mekânın yok ale'l-ıtlâk
Bahâne kışlak u yaylak göçen iller seni ister

Yolun sedd eylemiş ağyâr kalıp gurbette eyler zâr
Bu **Şemsî** gibi her kim var duyan kullar seni ister

İLÂHİ

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Bu cânım içre cânım Mustafâ'dır
Gönül tahtında cânım Mustafâ'dır

Koyam mı dâmen-i lutfun elimden
Ki re's-i kâr-bânım Mustafâ'dır

Anın nûruyladır aynımda nûrum
Dahi vird-i zebânım Mustafâ'dır

Cefâsı gam değil ağyâr-ı hârın
Çü anda mihribânım Mustafâ'dır

Katârından umarım kesmeye Hak
Ki hâlâ sâr-bânım Mustafâ'dır

Aceb mi na'tine Hassân olursam
Ki dilde tercemânım Mustafâ'dır

Ne var ayrılmasam râh-ı Hudâ'dan
Bu dem dest-i inânım Mustafâ'dır

Tutuptur herkesi bir kimse mesned
Benim hırz-ı emânım Mustafâ'dır

Ne gam ger top koparsa leşker-i gam
Ki dilde şâd-mânım Mustafâ'dır

Kimi havrâ kimi hulleyle halkın
Benim zevk-i cinânım Mustafâ'dır

Umarım hûb ola mahşerde hâlim
Ki anda dîde-bânım Mustafâ'dır

Zarar mı veriser harr-ı kıyâmet
Şu kim dir sâyebânım Mustafâ'dır

Bu dem vîrânelikten kaçma **Şemsî**
Bu dem genc-i inânım Mustafâ'dır

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün

Dil-dâre gönül ver kim ol hânesini gözler
Zülfüne esîr olan dîvânesini gözler

Mecliste per ü bâlin yok sûfî sefâlar sür
Kim şem'-i şeb-istânın pervânesini gözler

Meyhâne-i aşk içre baş vur ayağa sâlik
Ol sâkî-yi cân-perver mestânesini gözler

Gencîne-i sırrını sînende onat sakla
Kim defn eden ol kenzi vîrânesini gözler

Her nâvek-i gamına tut sîneni ey **Şemsî**
Kim ol şeh-i tîr-endâz nişânesini gözler

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Râh-ı aşka girmeyen merd olmadı zenler-durur
Kût-ı usfûr olmağa mezbelde erzenler-durur

Cevr-i gülden gam yeme bülbül ki her hârı anın
Sîne-i sad-pârenin vaslına sûzenler-durur

Nâvek-i hecr ile sadrında görünen rahneler
Reh-güzerdir bakmağa cânâna revzenler-durur

Mekteb-i aşkta nedânem dersin al ko bilmeği
Râh-ı hakta akl u fehmin çünki reh-zenler-durur

Şemsiyâ bu yolda evrâm-ı ciğerden gam yeme
Nakd-i irfana zîrâ her biri mahzenler-durur

Mef'ûlü mwfâîlüm mefâîlün fâilün

Mecnûn olalı gönlüm Leylâ haberin söyler
Derde düşeli cânım veylâ haberin söyler

Cismimde gönül kuşu mahbûs olalı ağlar
Cezbeyle boşandıkta a'lâ haberin söyler

Cân kuşu bu gülşende medhin okumaktaydı
Zülfün ağına düştü sevdâ haberin söyler

Cânım seni duyalı gönlüm ana uyalı
Özge haberin koyup Mevlâ haberin söyler

Şemsî seni duyalı aşka cânı uyalı
Firkat haberin koyup vuslat haberin söyler

Feilâtün mefâilün feilün

Peyk-i cânân ki bâd-ı rahmettir
Ol dahi mahfîdir ne hayrettir

Çeşmim açtıkça gey görem anı
Koyduğu ayna hâk-i hasrettir

Umma râhat bu fânîden dervîş
Âşıkın hâsılı çü mihnettir

Çün velâya belâ olur bâis
Bil ganîmet ki gâh-ı fırsattır

Çekmegil azbini azâbından
Her ne kim gönderir atiyyettir

Dest-i ağyâr ile cefâ şekli
Çirk-i bâtında hoş dibâğattır

Kahrı içinde lutfu ey **Şemsî**
Bende-i hâsa özge lezzettir

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Kalbine rakîb olanlar zikr-i hoş bula yürür
Pes harem ehli olan elbette cârû-la yürür

Rîsmânın kuruban her gece cânbâz-ı felek
Ol da havf eyleyiben şûmla terâzû-la yürür

Şu'bede oynamağa gerçi düzer hokkaların
Subh-dem tîz devşirir sür'at-i bâzû-la yürür

Gâhî âhen-ger olup na'le vü geh mîha çıkar
Bilmezem ki ne umar ol dahi arzû-la yürür

Sihrini subhun asâsı tîzcek ibtâl eder
Ahterân-ı mâhirândan gerçi câdû-la yürür

Gece âteşler atar kal'a-i bâlâsından
Bu acebdir şark u garbda burc u bârû-la yürür

Koma elden **Şemsiyâ** hablü'l-metîni alıban
Vâdî-yi semde olan destinde dârû-la yürür

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Çünki kondun bu harâb-âbâda gencin bulagör
Böyle bahr-i şûra daldın deste dürrin alagör

Râh-ı hakta merkeb-i leng ile ger bîçâresin
Koma elden dâmen-i kâfile-dârı gelegör

Âb-ı ma'niyle dolu cümle zurûf-ı eşyâ
Fevzî-i kalbi tehî koma anınla dolagör

Serserî gezme bu bâzâra çü girdin miskîn
Nakd-i mevhûm ıla bâzâr-ı hakîkat kılagör

Âsitân-ı yâre ermek olmaz-ise **Şemsiyâ**
Şart-ı yârî bu-durur bârî yolında ölegör

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Bu fenâ mel'abenin devr u gubârı nice bir
Külhanı gülşen sanıp zahme-i hârı nice bir

Her nefeste nicelik bin mahv u isbât gösterir
Pes akarsu üstüne nakş u nigârı nice bir

Murg-ı câna âşiyân olmuş-iken bâğ-ı cinân
İşbu ıstabl-ı setûr içre karârı nice bir

Bir çürük lezzet-i mevhûme vü mesmûme için
Her denî seg-sîretin mihnet ü bârı nice bir

Ömr-i hoş-mâyeyi yıllarda savurdun **Şemsî**
Her gerekmezde bunun gabn u hasârı nice bir

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Râh-ı aşka azm eden kimdir desen ol kişidir
Kim anın kuruttuğu evvel kademde yaşıdır

Su gibi şevk zâd-ı gam âh u enîni mûnisi
Derd-i dil merhemidir nakd-i revânı yaşıdır

Tabahı tennûr-ı dil kanlı kebâbı ciğeri
İliğidir seng-i ta'na levm-i lâim âteşidir

Şeb-i dünyâda anı sanma ki zulmette yürür
Hâne-i kalbin anın mihr-i muhabbet işidir

Şâh-ı iklîm-i fenâdır sanma ki anı gedâ
Mahzeni kat kat anın gâr-ı ciğerde başıdır

Kûh-ı vahdette eger sûret-i tenhâda yürür
Yalınız deme velî hayli hatâlı işidir

Seng-i ta'na ne kadar kıla minnettir ana
Kim anın hırz-ı emânına hisârı taşıdır

Kûy-ı aşk seglerine hâdim olagör **Şemsî**
Kim segi ol haremin cünd-i hidâyet başıdır

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Zeyn etmek için cennete insân iletirler
Kulluğa ana havrâ-yı Rızvân iletirler

Cân-ı Yûsuf'un mısrı vücûdunda bulunsa
Ken'ân iline nâmını sultân iletirler

Ey Ka'be-i vasl istemeyip dünyâ sevenler
Âşıklar ana cânını kurbân iletirler

Vâiz bizi korkutma cehennemde od olmaz
Yanmağa odu herkesi bundan iletirler

Bugün bunda zulm edeni…
Mahşerde anı zâr ile giryân iletirler

Şemsî sakın aldanma bugün tâc u kabâya
Uryân getirip dünyâdan uryân iletirler

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Dünye bir mey-gededir hamrı humârın ödemez
Bir aceb gam-gededir sûrı sübûrun ödemez

Tutalım köşk-i şehenşâhîde bin yıl olasın
Kabre girdikte beğim kasrı kusûrun ödemez

Ne kadar ıyş u tena'umda teni besler-isen
Hâke defn olayıdın mâr ile mûrun ödemez

Sahn-ı dünyâya konup bin yıl ikâmet edesin
Vakt-i rıhlet elemin dahi ubûrun ödemez

Tut ki bu ravzada bir ravha-i ulyâ olasın
Bâd-ı sarsar esicek anda harûrun ödemez

Sûk-ı dünyâda ne denli edesin bey' u şirâ
Son hisâb eyler-isen renci küsûrun ödemez

Şemsiyâ râh-ı bekâ semtine git eğlenme
Ki bu bir merhaledir hayrı şürûrun ödemez

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Biz ol uşşâk-ı ser-bâzız bize akl issi yâr olmaz
Mey-i aşk ile ser-mestiz bize hergiz humâr olmaz

Şarâb-ı aşkı çün içtik ferâgat mülküne geçtik
Yanıp aşkıyla tutuştuk bize tehdîd-i nâr olmaz

Diriyiz dâim ölmeziz çürüyüp toprak olmazız
Karanu yerde kalmazız bize leyl ü nehâr olmaz

Bizim gülşendeki güller açılır tâze solmazlar
Şitâ olmaz bu gülşende zemistânı bahâr olmaz

Kıyamazsan baş u câna ırak dur girme meydâna
Bu menzilde nice cânlar baş oynar i'tibâr olmaz

Bu dünyâ balına banma hayâlâtına aldanma
Ebed bâkî kalam sanma fenâdır pâydâr olmaz

Erişti çünki **Şemsî**'nin vücûdu katresi bahre
Ne katre ayn bihâr oldu ana ka'r u kenâr olmaz

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Sana gûyendelik edem olursan ger bana dem-sâz
Çalam kânûn-ı hikmetten duyasın nice gizli râz

Bu âlem ger müşevveştir velî kânûna hoş benzer
Çalar dest-i kazâ anı verir bir kılı bir âvâz

Mezâhirden nikâb vurmuş anın-çün mahfîdir zâtı
Velî sun'u zuhûr eder kamu eşyâda bî-enbâz

Gözün aç gezme bîhûde bu işlerden haber-dâr ol
Kulağın var-ise dinle ne hâcet ben olam gammâz

Makâmında olup her şey sıfâtın perde tutunmuş
Lisân-ı hâl ile şânın eder ol perdeden ibrâz

Kaçan kim perdeden düşüp makâmın taşra bıraksa
Anı te'dîb edip fi'l-hâl ediser gûş-mâl ol bâz

Tefekkür kılsan eczâ-yı cihân ulvî vü ger süflî
Egerçi zahme bir lîkin gelir her zerreden bir sâz

Kimin nâlân eder halkın kimine hande bağışlar
Niyâz eder kimin işin kimini eyler ehl-i nâz

Kime sıhhat verir dâim belâdan hîç haber vermez
Kimisin mübtelâ edip eder derd ü gama hem-râz

Fakîr eder kimin halkın verir kimisine dünyâ
Kanâat bahş olur kime verir kimine hırs u âz

Kimine feth olur esmâ dilinde vird olur yâ hû
Hüviyyetten duyup remzi hevâlardan gelir âvâz

Kimin bende edip halkın bırağır nice yüzinde
Kimin şâh-ı cihân eyler olur bu bendelerden bâz

Kimin nâdân edip halkın semâ vü arz fark etmez
Kimine ma'rifet verip eder arş üstüne pervâz

Kimin dünyâya kul eyler (**eâzallâhu iyyânâ**)
Binip hırs atına dâim yeler usanmaz ol kurnaz

Edem her dem bu eczâ-yı cihânda dürlü iş peydâ
Velî kendüsi gizlidir arada hem-çü lu'bet var

Çü zerrât-ı cihân **Şemsî** bu esrârı eder ifşâ
Ne lâzım sana keşf etmek eger ıtnâb eger îcâz

Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün

Kârhâne-i Hudâ'da âvâre gezmek olmaz
Dermân dolu dururken bîçâre gezmek olmaz

Sâdık değildir ol kim sadrında yok nişânı
Şemşîr-i yâr bürehne bî-yara gezmek olmaz

Buldunsa derd-i yâri gönlünde bekle anı
Gence eren evinde her dâre gezmek olmaz

Ahkâm-ı vakti gözle her ne gelir sefâdır
Merhem sunarsa cerrâh yok yere gezmek olmaz

Deşt-i belâsı varken bakma riyâz-ı ravha
Bâğ-ı cinâna eren kûhsâre gezmek olmaz

Gam yeme ger ederse mikrâz-ı kahrı bin çâk
Vaslına sözün iste sad-pâre gezmek olmaz

Şemsî felâh isteyen bâzâr-ı kesreti kor
Nâ-mahremân içre mestûre gezmek olmaz

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Râh-ı Hak'ta hoş hatarla gitti ashâb-ı hulûs
Serserî gitmek diler şimdi yola her bir lüsûs

Gence erişen kişi iflâsını i'lân eder
Sırr-ı hâl üzre gerek hakkâ ki erbâb-ı husûs

Küşte-i aşk olanın kanı hederdir sûfiyâ
Müftî-i aşkın cevâbı bu-durur dinle nüsûs

Sûk-ı ayyârâna çün tuş oldu yolun sâlikâ
Gey hazer eyle ki dar olmaya hâtemden füsûs

Şemsiyâ çün yola azm ettin rücû'undan sakın
Kim yaraşmaz zümre-i ikrâra kavlinden nukûs

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Keşf edip bîhûde hattı yaz ledünnîden rikâ'
Gel bugün efsâne sözden eyle sâlik el-vedâ'

Çün mücerred olmasa sâlim denilmez anladın
Bu alâyıktan be-küllî eyle sûfî inhilâ'

Çünki mu'telsin tedârik eyle kalb ile ana
Tâ ere gönlün gözüne işbu revzenden şuâ'

Mâzî vü müstakbeli terk eyle hâli gözle sen
Geç geçenden dahi müstakbelden eyle inkıtâ'

Levh-i dilden umma sen ilm-i ledünnî
Şemsiyâ hızr-ı ruhun sırrına bulmak dilersen ıttılâ'

Nice bir havf-ı zevâyilde edersin güft ü gû
Deyr-i kün ki hâsılı (**el-yevme tensah**) oldu sâ'

Çün derûnunda musavver olmaya ma'nâ-yı vây
İşbu yüzden lafz-ı vây ile beğim gitmez kınâ'

Mübtelâ eyle anın ism-i nefîsin dâimâ
Tâ ki illallâh haber ola bulasın irtifâ'

Sen kaçan sarf olasın Hak yoluna çün illetin
Hubb-ı dünyâ vü riyâset sende etti ictimâ'

Âlemin terkîbini mahvıyla i'râb eylegil
Ref′ ü hazfın âmilin bir anlayıp etme nizâ′

Ger tamâm olmak dilersen ism ile ol müktefî
Nâkıs olur etmeyen özge haberden inkıtâ′

Gir hüviyyet âlemine kıl alallâh seyrini
(**Yeftehullâhu bihî ebvâbe esrâri′l-kılâ′**)

Nice hem sohbet olur yâ hû denilir rûz u şeb
Şol gürûhîliği verdi yâ fesâk u yâ likâ′

Eyle sûfî mümkinâtı zât-ı vâcibden temîz
Atmagıl bîhûde sengi tâ ki sınmaya fukâ'

Çün bu üslûb üzre sâlik asl-ı hâli duymadın
Sâbit ol nehc-i tarîkatta onat kıl ittibâ'

Bâb-ı tahzîzi onat feth eyle (**iyyâke'l-esed**)
Ya′ni nefsinden hazer eyle budur yolda bisâ′

Girmegil bâb-ı tenâzu'dan ki yoktur assısı
Kim hakîkat şehrine lâyık değildir her metâ′

Nefy ü istisnâda bahs etmek dilersen **Şemsiyâ**
Tallâhi vallâhi ders eyle bulursun ıttılâ′

7 + 7 = 14 Hece vezni

Bârân-ı aşk çeşmim-dik olmasın müctemi′
(**Yecrî dümû-ı aynî dehren ve lâ-yenkatı′**)

Ra′d ile savt-ı elem cem′ olmasın hevâda
Kim korkarım yıkılıp gökler ola munsadı'

Şehden şehe şikâyet etmek olurdu lîkin
Tersim ki ol perî çü (**yağzıbu ve lâ-yestemi**')

Bârân-ı eşkim ile sûz-ı dilim söyünmez
Deryâ ile olur mı nâr-ı lezâ mündefi′

Yüz aklığın dilersen zülf-i siyâhını tut
Kim ömr-i sermedinde tâ olasın müntefi'

Mihmân olursa derdin el tâlii gam değil
Gam leşkeri koymağa meydân-ı dil müttesi′

Bâzâr-ı derd ü gamda değmez gedâya nevbet
Şemsî bu matlabından lîkin değil mürtedi′

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Baş koşma cihân halkına kim kalmadı bu saf
Hem-pâ olamaz her ne kadar sana ede lâf

Nâmerd yükünün altına girme hazer eyle
Bir zerre için eyleyiser minnet-i sad-kâf

Herkes bugünü âhara tahmîl eder oldu
Hoş bak göresin kalmadı hîç kimsede insâf

Irzın sakınıp sırrına girdi heme server
Baş kaldırıban muhterem oldu nice eclâf

Zulm âteşine yandı kamu sîne-i mazlûm
Kalmadı ana bir su sepersin yetiş iy âf

Gösterdi felekten Zühal evzâ-ı garâyib
Şemsî kamerin devri bozuldu gidip lâf

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Düşelden tâb-ı zülfine düşer kâşânemiz yanmak
Ki zünnâr ehliyim nâr ile hoştur hânemiz yanmak

Senin bezminde her kimse murâdı câmın içerken
Şehâ devrinle düşer mey bizim peymânemiz sınmak

Aceb midir anın şem'-i ruhun gördükçe dil yine
Bize âdettir evvelden beri pervânemiz yanmak

Yakıp bu hırmen-i zühdü ne gam kül eylese aşkın
Bize hoş-hâl hoş-nâmî-durur efsânemiz yanmak

Eger aşkın şerârından düşerse cismime âteş
Zihî minnet saâdettir kuru vîrânemiz yanmak

Seni koyup eger gayra taparsa bu dil-i kec-rev
Sezâdır âteş-i gayretle bu büthânemiz yanmak

Çü yer yer saldı âteşi bu cûdun şehrine **Şemsî**
Ne cüz'îdir bu âteşlerle bir hum-hânemiz yanmak

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

Kim ki derer bu kûşenin lâlesini kucak kucak
Bağrın yakar başına kan koyar felek tabak tabak

Câm-ı ecel içirmeğe herkesi sâkî-yi felek
Meş'ale-i mihr ü mâh ile dün gün arar bucak bucak

Bâğ-ı fenâya kim gelir sanır murâdı el verir
Aşr-ı cefâ ineb gibi kanım döker çanak çanak

Kankı çerâğı kim yakar bu tekye içre rûzgâr
Köyleyiben üf dimeğe gezer bu dem ocak ocak

Gülşen-i fânîye gelip kim kosa başına gülü
Sarsar-ı gayreti hemân kopar anı varak varak

Nice taayyün eylesin tîh-i fenâ misâfiri
Ardın sürer çünki ecel kâfilesi konak konak

Deşt-i fenâda nice bir ün ile nefsin âhûsı
Sayd etmeğe gürg-i ecel izle yürür toyak toyak

Ravza-i âlemde kimin revha ede fidânını
Tîşe-i kahr ile dönüp kesmeyiser budak budak

Atlas-ı unsurı dokur her kime cüllâh-ı cihân
İzzet-i şevket **Şemsiyâ** tîz sökiser tarak tarak

Mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün

Kankı dimâğ içinde ki aşkın hevâsı yok
Yüz nûr görürse gözlerinin rûşenâsı yok

Hakk'ın cemâli Ka'besini kılmayan tavâf
Bin hacc ederse Merve hakı çün Sefâsı yok

İhram giyiben eğnime bir şâl giyürdi aşk
Bir dondur o ki anın eni vü yakası yok

Aşkın beriyyesinde susuzlukta öleni
Bir gül gözü yaş eyle ki vasla sefâsı yok

Şemsî visâlin ıydine kurbân olursa ger
Ersin bekâya hergiz anın kim fenâsı yok

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Kıssa-ı şem′-i dili pervâneden sormak gerek
Hâl-i bâğ-ı bülbülü dîvâneden sormak gerek

Zâhide savm u salât u bâb-ı mescidden haber
Rind-i bed-hâl olana meyhâneden sormak gerek

Tûti-i tab' olan anlar şehd ü kandin dadını
Her ki baykuştur ana vîrâneden sormak gerek

Âşıkın derd-i derûnundan ne bilsin tab′-ı hâm
Hâl-i mecnûnu velî mestâneden sormak gerek

Sormanız esrâr-ı tevhîdi ne bilsin ehl-i kayd
Ol ki tersâdır ana büthâneden sormak gerek

Bilmesen esrâr-ı kalbinden aceb olmaz haber
Çünki menzil-gâhıdır cânâneden sormak gerek

Şemsiyâ hâlât-ı meyden bilmek istersen haber
Nâm u nengi bırağıp hum-hâneden sormak gerek

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Ey gönül tâvûslayın zeyn-i kabâdan geçmedin
Kendi aybın görmedin medh ü senâdan geçmedin

Sûrete aldanıban nakş u rüsûma dil verip
Âhirin fikr etmeyip deyr-i fenâdan geçmedin

Tıfl-ı nefsin her ne kim görse ana mâil olur
Yaşadın bunca yaşı vaz'-ı sabâdan geçmedin

Lezzetini tâatın hayfâ ki zevk eylemeyip
Bu acebdir kâr-ı dünyâda inâdan geçmedin

Çok okudun Hazret-i Kur'ân'ı ma'nâ duymadın
Gâr-ı bîhûde gibi kuru sadâdan geçmedin

İzzet-i fakr ile olmadın mülûk-ı hufyeden
Zillet-i minnetle bu sûrî gınâdan geçmedin

Merd olup sahrâ-yı mihnette cihâdı görmedin
Beyt-i râhatta kalıp tavr-ı nisâdan geçmedin

Seyl-i şehvâta vücûdun varını habse verip
Kâr-bân-ı Hakk ile cisr-i Hudâ'dan geçmedin

Göç tedârik eyle kim gitti ikâmetten huzûr
Şemsiyâ sen durmayıp fâsid recâdan geçmedin

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün

Derdin ne behey âşık bîçâre neden oldun
Bir yerde karârın yok âvâre neden oldun

Dokunmadı çün sana tîr-i müjesi yârin
Ey sîne-i mecrûhum pür-yara neden oldun

Bir gonca sevip ey dil hâr-ı gama mı düştün
Gül gibi bu gülşende sad-pâre neden oldun

Ol mihr-i cihân-ârâ oldu mu gözünden dûr
Ey gözlerimin yaşı seyyâre neden oldun

Gördün mü yüzün yârin evsâfın işittin mi
Tâ sen bu kadar âşık dîdâre neden oldun

Pâmâl-i muhabbetsin yoktur başına çâren
Çak bu kadar ey **Şemsî** bîçâre neden oldun

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Verâ-yı perdeden yarıp ne söyler işbu mahcûbun
Lisân-ı arzı maktû'dur bilesin abd-i ma'yûbun

Cemâl-i zülfüne peyvend olan uşşâka ne çâre
Boyun urganda vü desti mukayyed ola maslûbun

Cemâlin pertevin duysa dağılur akl-ı bî-tâkat
Perîşânlıktan özge pes şey'i var cünd-i mağlûbun

Tarîk-i aşkta azb ile azâbın farkın etmezler
Sefâ bilmek gerek her ne murâdı olsa mahbûbun

Danıştı akl ile lâkin hilâfın etti ârifler
Sözüne i'timâd olmaz denî kallâş u maklûbun

Hevâ-yı nefse baş koşan ne bilsin tıfl-ı ma'nîden
Ne söz var fuhûl içinde innîniyle mecbûbun

Hudâyâ **Şemsî'**nin rûyun tapun kandaysa kıl anda
Gözü matbahtadır lâ-büd ezelden merd-i merbûbun

8 + 8 = 16'lı hece.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün kalıbına uyan beyitleri var.

Kâmillerin dükkânları halvet-durur dükkâna gel
Tevhîddir elde sermâye ko gayrısın bu kâna gel

Rûhânî ni'met istersen şeyhinden hürmet istersen
Ebedî devlet istersen inkârı ko îmâna gel

Gözle ahd ile peymânı bırak vehm ile gümânı
Görmek dilersen cânânı sil gözünü îkâna gel

Olmak dilersen sen de bay bu yola ko sıdk ile pây
Sen seni ölmüşlerden say ko zenginliği merdâne gel

Karış erbâb-ı tevhîde ulaş ashâb-ı tefrîde
Sözüm tut gezme bîhûde ihvân ile irfâna gel

Aybın örtülmez bin donun bil hâlini söze inan
Bakar gezme gel kolaylan kolaycıdır pîrâna gel

Şemsî bu nefs-i ser-keşi cehd edip ur başa taşı
Budur âriflerin işi ko gafleti meydâna gel

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Nice bir fi'l-i ibâdette ola sehv ü halel
Nice bir kesb-i maâsî nice bir kibr ü dağal

Nice bir hıdmet-i nefsinde olursun çâpük
Giricek bâb-ı ibâdâta tutar kabz u kesel

Nice bir (**kâle yekûlü**) nice bir Amr ile Zeyd
Nice bir mu'reb u mebnî nice bir lafz u mahal

Kâlunu hâle değiş fursatı fevt etme sakın
Sana assı ede mi hasret ü gam çekse mahal

Nice bir cüz'î vü küllî nice bir resm ile had
Nice bir vehm ü kıyâs ile ola ceng ü cedel

Nice suğrâ ile kübrâ diyesin fâidesiz
Gey sakın hayret-i kübrâda olur kesb-i zelel

Nice bir şekl-i düvümde düşesin eşkâle
Çün netâyici anın olmaya irfâna bedel

İlm-i lâ-yunsarıfa sarf olıcak ömr-i azîz
Müşkilin rûz-ı haşir korkum odur olmaya hal

Değişip vehmi yakîna olagör ehl-i temîz
Yoksa bu hâl ile müşkil olısar irse ecel

Bu iki illet ile Hak yoluna olmadı sarf
Birisi hubb-ı riyâset birisi tûl-ı emel

Nice bir dikkat-i fikrin bu gerekmez yerde
Sana ne assı ede felsefede fikr-i hıyel

Tutalum ömrün oldukça buna sâî olasın
Kalısar huşk-i sudâ′ ile hemân kuru mesel

Nice bir hırmen-i ömri savurup bâd-ı hevâ
Eline girmeye habbe diyesin müşki-i la′l

Nice bir cübbe vü destârına hammâl olasın
Hay sakın bâr-ı girânında erer sana halel

Cümleden kat'-ı alâka ediben Hakk′a sığın
Bana kaç demedi mi Hazret-i Hak azze ve cell

Şemsiyâ ceyş-i kuvâ göçmeğe yüz tuttu kamu
Sen de rıhlet yarağın gör bu yola eyle acel

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü fâilün

Ten hissine uyman çü Hak'a ol ehak değil
Pes hissi bırak Hakk'ı bulan göz kulak değil

Bîhûde gezip bâdiyede sen ne ararsın
Dil milkine gir Ka'be-i uşşâk ırak değil

Ders ister-isen oku kitâb-ı vahdeti
Bir harf içide cümle ulûm bir varak değil

Kâl ehlini ko yürü bulugör bir ehl-i hâl
Sır ilm-durur bunu bilen dil dudak değil

Şemsî bu cihân çirki-y-ile olan âşinâ
Bîgâne-durur Hak'tan anın sözü hak değil

Fâilâtün fâilâtün fâilün

Sâkiyâ gel beni hayrân eylegil
Ben garîbim aşka mihmân eylegil

Aşk şarâbın içiben mest olmuşum
Ben humârım bana dermân eylegil

Derd-i yâri cân içinde saklarım
Ol kadar kim derde dermân eylegil

Aşk-ı ma’şûk gönlümü yağmâladı
Gel benim karşıma cevlân eylegil

Âşık-isen ma'şûka ey **Şemsî** ger
Mâ’şûkun sırrını pinhân eylegil

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Himmet-i merdân ile meydâna geldim dönmezem
Şevk ile dil zevrakın ummâna saldım dönmezem

Vahdet-i sırfa irâdet vermemiştir azâzil
Küfr-i kesretten dönüp îmâna geldim dönmezem

Zülfüne bel bağladım aşkıyla ser-gerdânıyım
Başımı top eyleyip meydâna geldim dönmezem

Giymişim çoktan fenâ ihrâmını kıldım vukûf
Vasl-ı ıydine bu dem kurbâna geldim dönmezem

Dâr-ı dünyâda mekârihten menâzil kat′ edip
Hamdülillâh ravza-i rızvâna geldim dönmezem

Mekteb-i aşkta nedânem dersini öğrenmeğe
Tıfl-veş bir sâde-dil irfâna geldim dönmezem

Her cefâsına vefâ bûyun buluptur tıfl-ı cân
Şemsiyâ aşk âteşine yana geldim dönmezem

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Cihân sûkunda satılan çürük kâlâ-imiş bildim
Ziyânın ödemez sûdu kuru gavgâ-imiş bildim

Gezip bâğını seyr ettim bahârını hazân buldum
Ser-â-ser mîvesi anın hemîn ayva-imiş bildim

Konaldan bu gam-âbâda yime gam hâr-ı mihnettir
Hemîn adı gibi kendi dahi ednâ-imiş bildim

Temâşâ eyledim kevn ü mekânı nûr-ı vahdette
Görünen nûr eşyâda hemîn Mevlâ-imiş bildim

Bu dem bu dîde-i mahcûb ile derk olmaz ol sultân
Bu gözle görmedin **Şemsî** o şeh bâlâ-imiş bildim

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Cümle âlem âşinâ arada ben bîgâneyim
Her işim ağyâr ile gör kim aceb dîvâneyim

Bilmeyip ta'mîr-i cism ettim velî kalbim harâb
Hey meded mi'mâr-ı âlem kıl nazar vîrâneyim

Teşneyim zulmette kaldım âb-ı hayvân isterim
Girmedin derya-yı aşka tâlib-i dürdâneyim

Zât-ı mutlak çünki yüz gösterdi kaydı n'eylerim
Gayra ger dil kayd edem hükm eyle kim büthâneyim

Mey-furûş oldum salâdır ehl-i aşka **Şemsiyâ**
Bizdedir hamr-ı ezel gelsin gelen meyhâneyim

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Zahmına merhem dilersem derde dermân bulmayam
Sensizin cân ister-isem cana cânân bulmayam

Gayrı derden ger devâ isterse şâhım bî-nevân
İşiginde bu gedâ bir dahi ihsân bulmayam

Özgeler fikriyle şâd olmak dilerse bu dilim
Kâr-bân-ı gamını gönlümde mihmân bulmayam

Hecr ile yıktınsa gönlüm gam değil aşkınla yap
Sîneme baktıkça bârî cânı vîrân bulmayam

Deyr-i kesrette bu sûretle nice târâc olam
Hısn-ı vahdette mukîm et dahi nâlân bulmayam

Zulmet-i küfr içre kaldı zulmüne inanmayan
Anı tasdîk ettim-ise dahi îmân bulmayam

Şemsiyâ yüz yere ko pâmâl-i aşk ol zerre-veş
Sıdk ile gir hak yola kavlinde yalan bulmayam

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ben kime şikâyet edem ey âşk-ı hezâr-nâm
Gam leşkeri dil kişverine vermedi ârâm

Yakıp u yıkıp komadı taş üstüne bir taş
Mi'mâr-ı ezelin yine yap anı ser-encâm

Ağyâr el ile sîneme çok vurdu cirâhat
Cerrâhlık edip yarama sür merhem-i ikrâm

Pîr oldum u süst oldu kamu tende kuvâlar
Gel yine civân eyle beni hayr ola fercâm

Yâr oldu her evbâş ile bu akl-ı maâşım
Diler ki yakînim vara zu'ma kala evhâm

Sen hırz-ı emân olmayalı murg-ı garîbe
Her dânenin altında kuruldu ana sad-dâm

Serd oldu dimâğım doğa ey şems-i hakîkat
Germ eyle meded tâbınla kalmayayın hâm

Sen olmayıcak ne umulur tâs-ı felekten
Zehrini bu halk üzre döküp kıldı kuru câm

Feryâd-res ol **Şemsî**'ye bu devr-i Zühalde
Ger hükm-i kamer geçdi ne gam zende-durur kâm

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

Şol dem görem dîdârını dîvâneyim dîvâneyim
Döndüm cemâlin şem'ine pervâneyim pervâneyim

Ben yâr ile yâr olmuşum sanma ki ağyâr olmuşum
Ben âşinâdan gayrıya bîgâneyim bîgâneyim

Ben aşkının mey sâkiyem ol aşkının müştâkıyım
Gel içirem aşktan kadeh hum-hâneyim hum-hâneyim

Gavvâs-ı bahrî vahdeti buldum hakîkat gevherin
Deryâya saldım kaderim devrânîyim devrânîyim

Gel ey Hudâyâ **Şems**-i dîn bildin hak oldun yakîn
Şöyle sırı fâş eyledin fâşhâneyim fâşhâneyim

11'li hece

Yine bir derd için dermân ararım
Lâ-mekân şehrine cevlân ararım

Ciğer pâre pâredir hecr elinden
Başım top etmeğe çevgân ararım

Bir kara zühd ile arttı hicâbum
Gönül milkine Süleymân ararım

Dimağım fetâdır zükkâm elinden
Muattar kılmağa attâr ararım

Teşnedir yüreğim aşkın elinden
Beni kondurmağa ummân ararım

Ya'kûb gibi Yûsufumı yitirdim
Anı bulam diye Ken'ân ararım

Doğru vermediler Allâh haberin
Bin sözün başı bir güftâr ararım

Şemsî'nin özrü çok takvâ yolunda
Aybımı örtmeğe settâr ararım

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Aceb kârhânedir dünyâ giden hayrân gelen hayrân
Ne turfa tîh-i hayrettir eden hayrân kılan hayrân

Kamu zerrât tûr olmuş tahayyürde bu halk nâcî
Ne rağbet Sâmirî-vasfa şu yerde ki bilen hayrân

Aceb bâzâra tuş oldum satılır muhtelif kâlâ
Ne sûd u ne ziyân belli satan hayrân alan hayrân

Nazar kıl ulvî ger süflî kimi sâkin kimi pûyân
Bulunmaz bir eşi bitmiş duran hayrân yelen hayrân

Kimi mâtem-zede halkın ferahtan kimisi handân
Kimi giryeyle hasrette sefâ ile gülen hayrân

Kimi göçmekte hasretle kimi ardınca mihnetle
Aceb hayret değil mi göçen hayrân kalan hayrân

Kimi kâf-ı tahayyürde kimisi matlabın bilmez
Aceb budur ki ey **Şemsî** kamusunda bulan hayrân

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Her kaçan zencîr-i zülfün eylese baştan burun
Meyl eder tarf-ı cünûna görse akl-ı zî-fünûn

Akl u dâniş mekteb-i aşkında lâ-yefhem-durur
Nicesi derk eylesin bu sırrı her nâdân-ı dûn

Kimse yol bulmaz harîm-i kûyuna varmaklığa
Olmasa lutfu ezelde bendesine reh-nümûn

Girmesin aşkına her cân saklayan bîgâneler
Diye evvel yoluna kodular anın cân çün

Çeşm-i bîmâre şifâ irür dehânından hayât
Bu sözümün sıdkına nass oldu oku sâd u nûn

Olmasa yârin ezelde bendesiyle gamzesi
Pes ne ma'nîden mürekkeb olur-idi kâf u nûn

Ma'nâ ruhsârına tut **Şemsî** mecâzîden nikâb
Çünki nâ-mahrem-durur fehm etmesin her câhilûn

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Gönül pür-yaradır bî-yaralardan
Unuttum kârımı âvârelerden

Senin avnın erişmezse İlâhî
Ne hâsıl olacak bî-çârelerden

Gönül levhinde okunmazsa tâlib
Ne fehm etsin ağ üzre karalardan

Zühal devri-durur fitne zamânı
Hudâyâ saklagıl mekkârelerden

Çü gaflet çâhına gark oldu **Şemsî**
Hudâsı saklaya seyyârelerden

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Çü gencin meskeni vîrânelerdir
Gönül niçin harâb olmayasın sen

Özün hâk etmeyen ermez alâya
Özüm niçin türâb olmayasın sen

Fenâ gasli çü göz yaşınsız olmaz
Gözüm niçin pür-âb olmayasın sen

Bu meclis ehli hep mestânelerdir
Ciğer niçin kebâb olmayasın sen

Meânî menzilidir **Şemsî** kalbin
Ne iştir bir kitâb olmayasın sen

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Derdin ey cân tabîbi bana dermân olsun
Vereyim varımı tek mürde dile cân olsun

Aynımın illetine gayrı devâyı n'iderim
Hâk-i râhın gözüme kuhl-i Sıfâhân olsun

Sulasam kâse-i çeşmimle n'ola yollarını
Garazum bu ki yolun dürr ile mercân olsun

Sürme bîgâne diye bâb-ı keremden şâhım
Kapına geldi bu miskîni ko mihmân olsun

Âsitânında gedâlar ki olur şâh-ı cihân
Bu gedâna dahi lutf eyle ki derbân olsun

Iyd-ı vuslat haberin bendeye her kim ki vere
Mürdeye cân verelim sıdk ile kurbân olsun

Dâğ-ı mihrim ki muhabbette nişân etmiştir
Sînem üzre çekeyim ki ana unvân olsun

Beni tek kes harem-i kûyuna hergiz varamaz
Beni cezb eyle keremden yolum âsân olsun

Âsitânında senin zerre değildir **Şemsî**
İltifât eyle şehâ zerreye tâbân olsun

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Sâlike tenbîh edin bir dahi yoldan sapmasın
Kendi şehrin yoklasın ırak yabâna gitmesin

Çünki ol şimşâd-kad basdı kadem bu ravzaya
Serve söylen bir dahi bustân içinde bitmesin

Çün yayıldı âleme şîrîn dehânından haber
Tûtî ağzın açmasın bülbül perîşân ötmesin

Nutk-ı himmet-perveri her şûrı şîrîn eyledi
Kâr-bân-ı Mısr deyin bir dahi sükker satmasın

Bûy-ı zülfü âlemi baştan muattar eyledi
Bitmesin sünbül cihân içinde güller tutmasın

Devr-i ruhsârında her hüsn ehline verdi kesâd
Hûblar geç-revliğiyle buna ebrû çatmasın

Çünki ol hurşîd cemâliyle münevverdir gönül
Şemsiyâ mes'ûd tâli' ol perîden gitmesin

Fâilâtün fâilâtün fâilün

Ey nübüvvet gülşenine bâğ-bân
Cennet oldu makdeminle bu cihân

Yerde küfr ile şitâ ede fusûl
Tal'atun burc-ı hamelde nâgehân

Ser-be-ser etti cihânı nev-bahâr
Açılıp verd-i maârif der-cihân

Andelîb oldu sahâbe her biri
Okudular şer'atinde dâstân

Vermek için hâr-ı küfre inhizâm
Çekti sûsen gibi gâzîler sinân

Ravza-i dîne serip seccâdeyi
Eğdi boynun çün benefşe âbidân

Kimisi çiğdem gibi benzi sarı
Verdiler anlar riyâzattan nişân

Kimi nergis gibi dünyâda gözün
Yumdular oldular anlar zâhidân

Ravh u reyhân ile doldu bu zemîn
Sancağın çekti emîr-i âşıkân

Leşker-i İslâm yürüdü fevc fevc
Aldılar Şâm u Irâk'ı sünniyân

Rabbenâ yâ rabbenâ yâ rabbenâ
Şemsî'yi haşr et alarla der-cinân

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Kim-durur insân-ı kâmil vasfını eyle beyân
Zerredir hurşîde mazhar katredir ummâna kân

Kûşe-i fakr içre ağnâdır gedâ-yı pâdişâh
Derd ü gam dellâlıdır bir hocadır tutmaz dükân

Bu mekân ehli içinde dâim ol gurbettedir
Lâ-mekân şâhındadır ol murga çünki âşiyân

Geçdi mâzî gam yemez ferdâ için hâl ehlidir
Safha-i sırrında çün yazılmış (**kün fekân**)

Dersidir dîvân-ı aşk özge haberden el yumuş
Anın için virdidir her rûz u şeb âh u figân

Cübbesi içinde her dem bin menâzil kat' eder
Düldül-i aşka süvâr olmuş-durur sanman yayan

Çünki hulkullâh ile mevsûf oluptur ol gürûh
Şemsiyâ bes (**kün ezîn**) emvâc-ı bahr-i bî-girân

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

N'eyleyim gönlüm seni dîvânesin dîvânesin
Geçti ömrün olmadı uslanasın uslanasın

Mâsivânın cümlesin mahrem edindin özüne
Hakk ile illâ n'idem bîgânesin bîgânesin

Her ne denlü zînetine zâhirin sa'y edesin
Kalbi ma'mûr etmedin vîrânesin vîrânesin

Hâlıkından gayrıyı maksûd edinme söyle kim
Özge ma'bûdun ola büthânesin büthânesin

Nice bir yağmâya verdi kalbini cünd-i hevâ
Olmadı Hak yolına talanasın talanasın

Kalbi beytullâh okudu ol habîb-i Kird-gâr
Sende bu iş yok meger bî-hânesin bî-hânesin

Nice bir nefsin hevâsında yelersin rûz u şeb
Dahi vakt olmadı mı uslanasın uslanasın

Her çerâğa dil verip devr eylemegil **Şemsiyâ**
Çün ezel Hak şem'ine pervânesin pervânesin

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Levha-i kalbini ger âyîne-i sîmâ göresin
Çehre-i yâri ol âyînede peydâ göresin

Her kaçan kurtulasın zulmet-i hestîden o dem
Heme âfâkı pür-envâr-ı tecellâ göresin

Sürme-i vahdeti çek gözüne gitsin sebeli
Hâr u haş bildiğini lü'lü-yi lâlâ göresin

Yûsuf-ı cânı çıkar çâh-ı bedenden şâhım
Tâ ebed Mısr-ı cihân içre müvellâ göresin

Deyr-i kalbinde eger nakş-ı sivâyı yuyasın
Çehre-i yâri beher kûşe hüveydâ göresin

Okudun-ise eger seyr-i nüzûlü bâbın
Hacere her mederi arş-ı muallâ göresin

Bâd-ı cezbeyle sürülse bu gamâm-ı kesret
Felek-i dilde o gün şems-i mücellâ göresin

İsm-i câmi'den eger sırr-ı Hudâ duydunsa
Nakş-ı ademda şehâ pertev-i mevlâ göresin

Etme bîhûde nazar nûr ile bak insâna
Cübbe-i unsuru hep kubbe-i Mînâ göresin

Şemsiyâ çeşmeyi başından eger içtinse
Açılıp ayn-ı amâ katrede deryâ göresin

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Eyâ gâfil tefekkür kıl ne buldun bu rükûdundan
Kıyâmette sorulursun ziyânın bile sûdundan

Dilin fuhşı gönül efkâr-ı fâsidle mülevvestir
Ne hâsıl işbu hâl ile mesâcidde kuûdundan

Yönün mihrâba lîkin kalb meyyâlin hevâsında
Ne umarsın bu hâletle rükûuyla sücûdundan

Revâ mıdır ibâdet sufrasından almadın lezzât
Yiyip içmek alıp vermek gibi fâsid kuyûdundan

Sana hallâk-ı âlem etmiş-iken bunca in'âmı
Murâdın n'idiğin bilsen eyâ cânâ künûdundan

Sakın tenhâ diye isyâna zinhâr eyleme cür'et
El ayak göz kulak hâzır hazer kıl bu şühûdundan

Ne denli ma'siyet sende zuhûr etmişti bilirdin
Niçin gözler yaşı feryâd ile akmaz hudûdundan

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Yiyip na'mâsını ağyâra ettin şükr ü minnetler
Ne yüz bile varısarsın utan rabb-i vedûdundan

Murâd-ı nefsi verdikçe o tuğyânın eder efzûn
Yâ eylik mi gele dersin bu haslet-i anûdundan

Rızâ-yı Hakk'ı istersen koma şer'î yolun elden
Sakın nefsiyle şeytândan çıkarmasın hudûdundan

Zekâtın vermeyip kenzler edersin ak u hamrâyı
Basarlar cismine âhir düzüp damga nukûdundan

Kanı ervâh-ı âlemde demedin mi belî anda
Belâ budur ki sorarlar kıyâmette uhûdundan

Şehâ hayl ü haşemle işbu evde olmagıl mağrûr
Varırsın hazrete tenhâ ayırırlar cünûdundan

Fakîre füls-i ahmer vermeyip ettin ziyâfetler
Ne umarsın behey miskîn bu gûne bezl ü cûdundan

Gelip bu mezra-ı dünyâda çok ektin heves tohmın
Gel insâf eyle bak **Şemsî** nedir hâsıl vücûdundan

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Edelim cânı cihânı verelim bâzârı hû
Olalım bülbül-i ser-mest gezelim gül-zârı hû

Hubb-ı dünyâyı çıkar hâne-i dilden câna
Tâ serây edine anı beğenip dil-dârı hû

Bustân-ı dil içinde çıkarıp ayruğı
Tohm-ı tevhîdi ekelim açıla ezhârı hû

Nefse güç geldiğine bakmayalım hû diyelim
Ola kim feth ede fettânı görelim envârı hû

Bu gönül hırmenini âteş-i hûya vuralım
Yanalım yakılalım görelim dîdârı hû

Mâsivâdan bu gönül levhasın arıdalım
Tâ biline bize bunda ne-yimiş esrârı hû

Nefsin ile yad olagör **Şemsiyâ** bunda inen
Tâ seninle âşinâlık göstere ol yâri hû

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Yüreğim oldu çün derd ile yara
Aceb cânım ire mi vasl-ı yâre

Muhabbette bana hem-râh oluptur
Tutuştum yanarım nûr ile nâre

Yârânlarım bana himmet ediniz
Ayân oldu çü gönlümdeki yara

Sefer kıldım giderim dost iline
Esen kal hey Semerkand ü Buhârâ

Aceb bir dahi görem mi cemâlin
Yâ hasret kala mı cândan dil-ârâ

Gözüm yaşı cihânı küllî tuttu
Gönülde kalmadı sabr-ı müdârâ

Ki şeyhim gül ben anın bülbülüyüm
Erişem mi aceb ol gül-izâre

Tabîbler kılamaz bu derde çâre
Ki senden gayrı yoktur derde çâre

İçiptir **Şemsî** çün firkat şarâbın
Gezer Mecnûn gibi şöyle âvâre

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ger pîr-i mugândan haberin var-ise söyle
Ez-bâde-i aşk mâ-hazarın var-ise söyle

Gel aşk ile rüsvâ olanı etme melâmet
Ger tîr-i kazâya siperin var-ise söyle

Yâr iklîmine varmağa aşk oldu cenâhım
Ey zâhid eger gayrı perin var-ise söyle

Âzâde-iken aşka esîr oldu dil ü cân
Kurtarmağa birr-i hünerin var-ise söyle

Bir kuruca zühd ile benim arttı hicâbım
Yakmağa anı bir şererin var-ise söyle

Ger renc ede diler-isen zühd ü salâhın
Bed-nâmeye verdi zararın var-ise söyle

Şemsî ko yeter kâl tutagör hâl eteğini
Gizlice eger bir hünerin var-ise söyle

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Sefâdır vâdî-yi mihnette olmak tayf-ı yâr ile
Riyâz-ı cennet içre olmadın ağyâr-ı gâr ile

Dem-â-dem pâyine düşmek ümîdiyle gubâr-ı ten
Ser-i kûyunda cânâ yiliserdir rûzgâr ile

Kadd-i Leylâ'ya öykünmüş diye gayret çekip
Mecnûn yürür dağlarda nâ-hoştur başı serv ü çenâr ile

Ziyâ al rûz-ı rûyundan şeb-i zülfünde pâmâl ol
Kayırma ger geçe ömrün bu hoş leyl ü nehâr ile

Yolunda **Şemsî**'nin yağmâya varmıştır esâs-ı beyt
Teni fersûde kalmıştır hemîn kuru cidâr ile

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Ey gâfil uyan rıhlet-i nâgâhı unutma
Yol korkuludur korkusu çok râhı unutma

Mağrur oluban devlet ü dünyâ-yı denîye
Sakın yitirip dînini Allâh'ı unutma

Bu dâr-ı fenâ içre bugün n'itsen elinde
Yarın varacağın ulu dergâhı unutma

Güç etme gücün yettiğine gice vü gündüz
Nâgâh erişir âh-ı sehergâhı unutma

Göğsün geriben câh-ı cihân içre salınma
Âhir yıkılıp düşeceğin çâhı unutma

Derbendine mevtin yolun uğrar er eger geç
Ol geçmesi düşvâr güzergâhı unutma

Hem-râhı kişinin iyi yavuz amelidir
Hem yoldaşı terk et iyi hem-râhı unutma

Bir oh demesine bugün aldanma cihânın
Sonunda anın derd ile bin âhı unutma

Hâlıktan utan rızkını halktan sakın umma
Bil rabbini (**er-rızku alellâh**)'ı unutma

Ey çeşm-i hakâretle bakan merd-i fakîre
Ol fakr ile fahr eden ulu şâhı unutma

Bu bâğ-ı cihân içre hevâ yolları çoktur
Şemsî yürü sen Hakk'a giden râhı unutma

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

Ey zâhid-i efsürde-dil tevhîde gel îkân ile
Zühdün hicâb olmuş sana tevhîde gel îmân ile

Ni'met sürülmüş gûn-â-gûn gamın çeker nâdân-ı dûn
Ye ni'meti olma zebûn tevhîde gel şükrân ile

Her kûşesi bir gül-sitân gey nâz eder bülbül figân
Vakt-i seher-durur uyan temcîde gel murgân ile

Hum-hâne-i haktır cihân âşıklar anın şâribi
Kâmil mükemmel sâkîsi tecrîde gel rindân ile

Şemsî visâlin çek gamın ver varını çeşm al hemîn
Elde kusûr dilde anın bu ıyde gel kurbân ile

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Marîzim tâlibim dermân-ı aşka
Gedâyım râgıbım ihsân-ı aşka

Gedâ-iken olur şâh-ı cihân-dâr
Şular kim kul ola derbân-ı aşka

Salındı cevr ile çâh-ı belâya
Nice Yûsuf gelip Ken'ân-ı aşka

Bil âhir şâh olur Mısr-ı cihâna
Bu kim bende gelir zindân-ı aşka

Bulur rıhlet libâsıyla kerâmet
Atan kendi özün nîrân-ı aşka

Çün müflissin bırak özge kapıyı
Koma elden yapış dâmen-i aşka

Vücûdı katresin deryâ ede mi
Özün gark etmeyen ummân-ı aşka

Dilersen olasın her gamdan âzâd
Esîr ol **Şemsiyâ** sultân-ı aşka

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Cemâlin nûruna nisbet cihân şemsi değil zerre
Denizler bahr-i cûdundan sayılmaz kemterîn katre

Şular kim mezra-ı dilde muhabbet tohumun ekmez
Yemez mahsûl-i ömründen o âtıl berşenin behre

Der ü dîvârının taşın edinse bir gedâ mesned
Bulur kalbinde istiğnâ baş eğmez âr edip dehre

Kanâat kâfına ankâ oluptur sâyil-i bâbın
Ne turfa ger temelluk etmese anlar seg-i şehre

Beriyye kumları addince sûret hâcetin saymaz
Hisâba Ka'be-i kûyunda bir kerre eden umre

Gedâ-iken şehâ hân-ı Halîle ede mi reşki
Erenler dâmen-i irfânın içre dâne-i berre

Habîbâ âsitânın seglerinden kim olur ma'dûd
Erişip kadr-i vâlâya müebbed şâh olur asra

Şehâ bahr-i ulûmundan nevâle erişen âşık
Akar mı su gibi her kûy kenârından akan nehre

Keremler eyle sultânım kapın bendesidir
Şemsî anı redd etme kapından rübûde olmasın gayra

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün

Yâ rabbi lisânımda ezkârımı aşk eyle
Gencîne-i sînemde esrârımı aşk eyle

Kurtar beni mahbesden sahrâ-yı dile yol ver
Bu gâr-ı vücûdumda etvârımı aşk eyle

Dil bülbülünün bağrın hûn etti fenâ hârı
Bustân-ı cinân içre gül-zârımı aşk eyle

Dil hücresini yâ Rab vesvâs harâb etti
Lutf et anı ma'mûr efkârımı aşk eyle

Dükkân-ı anâsırda ettirme sivâ bey'in
Kurtar bizi hüsrândan bâzârımı aşk eyle

Ruhsâr-ı mecâzîde bu çeşmime hazz verme
Her kanda nigâh etsem dîdârımı aşk eyle

Her sûya ki der-idim aşkını medâr eyle
Özge yere yol verme bâzârımı aşk eyle

Şemsî kulunu kurtar bu kîl ile kâlinden
El-kıssa budur maksad her kârımı aşk eyle

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Ne yatarsın behey gâfil durugel âh u zâr eyle
Çü dünyâ milkine geldin dürüş bir hoşça kâr eyle

Vücûdun âlî ma'dendir sakın kim eyleme zâyi'
Anı tîşe-i zikr ile gece gündüz tîmâr eyle

Nice bir nefsine kulsun gözün aç rabbini anla
Nice bir halka kulluklar efendinden gel âr eyle

Sakın kim olmagıl emîn ecel erdikçe tâlibdir
Seni sayd etmedin zinhâr ameller kıl şikâr eyle

Kasâvet kaplamış kalbin hevâ yeller ile kıştır
Oku âyât-ı Kur'ân'ı anınla hoş bahâr eyle

Bu dünyâ lezzeti **Şemsî** dimâğın eylemiş muhtel
Anı ma'cûn-ı zikr ile gece gündüz tîmâr eyle

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Selâmullâh ile dâim sefâlar olsun ihvâna
Sefâ vü şevk-i rûhânî müyesser olsun ihvâna

Açılıp dîde-i ibret bakalar rûy-ı eşyâya
Kadehten içeler câmı olalar şöyle mestâne

Hevâ-yı hûya dem-sâz olmak isterse eger sâlik
Yolunda kalmasın dâim erince bâb-ı irfâna

Eger mi'râc-ı rûhânî sefâsı varsa başında
Yüz urmayınca olmaz Bû-türâb-ı bâb-ı irfâna

Muhabbet bâdına savur vücûdun hırmenin sûfî
Dilersen varasın bir tuhfe ile nezd-i cânâna

Seherlerde uyanık ol duâya dest açık ol
Dilersen olasın vâsıl Hudâ'dan lutf u ihsâna

Sefâya irmek istersen bırak efsâneni sûfî
Bulasın genc-i rûhânî girersen genc-i vîrâna

Miyânın sedd edip muhkem sülûk et râh-ı takvâda
Ki nâ-mahrem-durur fâcir giremez işbu meydâna

Dilersen yunasın levs-i meâsîden civânmerd ol
Dil uzatma sakın elken el uzat zeyl-i şeyhâna

Iraktan bakma gir tevhîd-i hakkânîde saf bağla
Bırak nâmerdliği nefs ile ceng eyle dilîrâne

Dilersen gülşen-i bâkî sefâ bâğında seyr eyle
Ki hîç buna hazân ermez kulak tut pend-i merdâna

Talebkâr ol dilersen içesin hum-hâne-i şeyhten
Ki âdettir sunarlar suyu şâhım merd-i atşâna

Güneş gibi yüzün yere sür ey **Şemsî** tevâzu'la
Dilersen zerre gibi konasın ruhsâr-ı insâna

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Nice bir yelesin kâr-ı fenâda
Dürüş hâk olasın râh-ı bekâda

Cihân içinde ebleh ol kişidir
Savura hırmen-i ömrini bâda

Ne hâsıl şol hayât-ı fânîden kim
Hevâ ile geçe subh u mesâda

Kerâmet ehline oldu alâmet
Teni kullukta dil zikr-i Hudâ'da

Saâdet ehli oldur Hakk'ı anlar
Kabûl eyler sözü düşmez inâda

Sakın bâzâr-ı ömre olma mağrûr
Tedârik eyle düşmedin kesâda

Ulular dâmenin koma elinden
Ki gark olmayasın yevmü'l-cezâda

Kabûl et **Şemsî**'nin pendin gönülden
Necât ister-isen dârü'l-likâda

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Yola girme sakın zâd olmayınca
Refîkin kâmil üstâd olmayınca

Dil-i sengîni kimse yumşatır mı
Belâ kûhunda Ferhâd olmayınca

Verir mi dâmeni gül bülbüle el
Figân u zâr u feryâd olmayınca

Güzâfsın kimse erişmez vefâya
Evel cevr ile mu'tâd olmayınca

Seninle âşinâ olmaz İlâhî
Kimesne kendinden yad olmayınca

Cihânda kimse hîç mesrûr olur mı
Senin derdin ile şâd olmayınca

Sakın da'vâ-yı hubbu etme **Şemsî**
Kamu emrine münkâd olmayınca

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün

Sûfî-isen ey sâfî ver varlıkı talana
Pervâneye yanmaktan ger çekse perâvâna

Reşk etme bu dünyânın ârâyişine hergiz
Çünki bu cihân yalan vergil anı yalana

İhrâm-ı fenâ bağlan gir bâdiye-i aşka
Er Ka'be-i kûyuna ver cânını kurbâna

Meydân içinde çevgân-ı rızâ iste
Var-ise seri sa'dun top eyle bu çevgâna

Bu dâm-ı taalluktan sa'y eyle halâs olgıl
Gayret kuşağın berkit gir bu yola merdâne

Bülbül gibi kıl efgân tâ eşk ola âsân
Gül-zâr-ı rızâ iste aldanma bu külhâna

Sahrâ-yı hüviyyette kıl seyr-i maallâh
Çık hâne-i unsurdan cisr olma bu zindâna

Zâhid bana ta'n etse medhin okugıl ma'zûr
Gırra-i zühd ile benzer sözü hayrâna

Bîrûn olan duymaz mecliste olan hâli
Duymadı bunu **Şemsî** illâ yine mestâne

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün

Kapında senin hâke süren yüzünü her gâh
Bir vech ile elbette olur vâsıl-ı dergâh

Her kim ki ola sâlik-i râh-ı ser-i kûyun
Hâşâ ki kala vâdî-yi hayrette o gümrâh

Görsem yüzünü hâsıl olur tasfiye-i kalb
Zîrâ ki erer her kişiye feyz-i sehergâh

Esrâr-ı ilâhî sana gün gibi ayândır
Ey râz-ı dile vâkıf olan ârif-i billâh

Ser-menzil-i maksûda misâli yetişirdi
Gel bedri ko ki lütfun olaydı ana gümrâh

Vechinden eder kesb-i sefâ kalb-i hazînim
Şemsî'yle münevver olur ay ruhları gün mâh

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Elif kaddini görelden bu cismim lâmı dâl oldu
Kodu cân yerine anı ana meyline dâl oldu

Dehânı hokka senden gerçi çok sordum bilenlerden
Velî hall olmadı şübhe çeker çok kîl ü kâl oldu

Senin kûyunla mahremlik recâ ettim rızâ vermez
Kapın sâyillerin men' ettiler şâhım vebâl oldu

Kamer hurşîd-i vechinden alır nûru anınçündür
Bu ümîd ile her kim rûyunu gördü hilâl oldu

Leb-i la'linle hâlin halka-i zülfünde cân gördüm
Dolaştı murg-ı dil tâ ki ne turfa mekr ü al oldu

Cemâlin mushafın açtım diledim ki edem tefsîr
Gözümde kalmadı tâkat dilim tutuldu lâl oldu

Kapın zerrâtının yer yer zuhûr ettikçe pür-tâbı
Cihâna şems olan şehler tulundı hep hayâl oldu

Sana uymakla bî-serler cihâna oldular server
Bu hâlâtı görüp **Şemsî** yolunda pây-mâl oldu

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün

Andım yine ol bezmi mestânelik el verdi
Yağmâya verip aklı dîvânelik el verdi

Çün zînet-i zâhirle olmadı gönül ma'mûr
Pes tâlib-i genc oldum vîrânelik el verdi

Çeşmimden akan yaşa sordum ki nedir hâlin
Der deryâ-yı aşk içre dürdânelik el verdi

Olmasa gönül kâni' vardıkça olur tâmi'
Şem'-i ruh-ı yâr ister pervânelik el verdi

Beydak-ı hevâ başın kesmek dilerim bir bir
Bu nat'-i cihân içre ferzânelik el verdi

Aynım kadehi dolmuş sordum ki neden pürsün
Der kâse dil-ârâdan peymânelik el verdi

Sa'y eyle dürüş **Şemsî** Hakk ile enîs olgıl
Şimdengirü halk ile bîgânelik el verdi

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün(?)

İlâhî vaslın bağına girmek diler cân bülbülü
Anda hakâyık güllerin dermek diler cân bülbülü

Bakmayıp perr ü bâline azm eyleyip gül-zârına
Varını aşkın nârına yakmak diler cân bülbülü

Sen işidirsin zârımı göster bana gül-zârımı
Her dem senin dîdârını görmek diler cân bülbülü

Sensin âlemlerden ganî lutf et mahrûm koma beni
Aşkıyla yoluna cân vermek diler cân bülbülü

İşidicek **Şemsî** sözün giryân eder iki gözün
Dergâhına her dem yüzün sürmek diler cân bülbülü

Feilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Rıkk-ı aşka düşmeyen bilsin ki âzâd olmadı
Bu gam ile olmayan âlemde dil-şâd olmadı

Şûm-ı cehline uyup tezyîn-i sûret edenin
Bûm-ı nefsi kaldı vîrânlıkta âbâd olmadı

Bu fenâ mülkü imaret etmeğe kılma heves
Kankı şâhın kasrını gördün ki berbâd olmadı

Herkesin mahbûbu öz aynında Şîrîn'dir velî
Bilmedi Şîrîn nedir her kim ki Ferhâd olmadı

Cehl ile bunda fenâya kasr eden maksûdını
Akıbet ebter olup hayr ile ol yâd olmadı

Çün müsâfirsin bekâ milkine dek zâdın düzet
Bu ayândır yol eri âlemde bî-zâd olmadı

Şemsiyâ himmet asâsın Şu'ayb'dan alıgör
Pîre hıdmet etmeyen san'atta üstâd olmadı

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Âşıkı sanman anın aşkı hebâdan oldu
Ana bu sehm-i seniyy kur'a-i bâdan oldu

Hâk-i râhın gözüme girdiğine incinme
Fi'l-hakîka bu güneh bâd-ı sabâdan oldu

Verd-i rûyunla hevâlandı gönül bülbülünün
İniler sanman anı bâd-ı hevâdan oldu

Gam değil Ka'be-i kûyun hareminde ger ölem
Bana bestir diyeler sa'y u sefâdan oldu

Sîne-i nâzükünün şerhi demen gözdendir
Ana göz kanda erer bend-i kabâdan oldu

Tıfl-ı cân mehd-i amâ dedi elestten ileri
Uyanıp ağlaması ana belâdan oldu

Şemsî'nin hûb-idi hâli ol ezel bâğında
Bu ufûnet ana bu köhne serâdan oldu

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Aşk suhfundan yeledirsin olursun bülbülî
Her ne kim teklîf olur lâ gelmesin hoş de belî

Câm-ı la'lin cur'asından içeni men' edemez
Bû Hanîfe dahi Mâlik Şâfiî vü Hanbelî

Murg-ı dil pervâzına hoş şâh-ı sidreydi mekân
Dâne-i hâlin düşürdi dâma buldum esfeli

Deşt-i hecrin içre yaktı hâr-ı firkat sad-dili
Sunmadın bir dem visâlin gülşeninden bir gülü

Dağlara düştü dil-i şeydâ yine mecnûn olup
Vâdîlerde zülfi sevdâsıyla ohşar sünbülü

Zevrak-ı cismimle yâr iklîmine varmak olur
Âlemi tûfâna vermiştir çü bu çeşmim seli

Zülfü bendine esîr olsan aceb mi **Şemsiyâ**
Nice bin âzâdeyi bend eylemiştir her teli

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Eyâ genc isteyen vîrânelerden
Benim vîrâne gönlüm görmedin mi

Eyâ serhoş gelen meyhânelerden
Benim mestâne gönlüm görmedin mi

Eyâ şem'-i ruha tâlib olanlar
Benim pervâne gönlüm görmedin mi

Eyâ göklerde seyr eden kevâkib
Benim seyyâre gönlüm görmedin mi

Eyâ deryâ yüzünde mevc uranlar
Benim seyyâle gönlüm görmedin mi

Eyâ Mecnûnlayın dağlar gezenler
Benim dîvâne gönlüm görmedin mi

Feilâtün mefâilün feilün

Ey ki her tâlibin temennâsı
Vey ki her ârifin muammâsı

(**ez-mutîân-ı gümreh-i âlem**)
Sanadır cümle şey'in îmâsı

Bâb-ı lutfundan eyleme mahrûm
(**leyse min bâb-ı cûdun ye'sî**)

Müstehakk-ı nisâb-ı gufrânım
(**amme fakrî ve temme iflâsî**)

Cûdunun bahrinin kenârı yok
Mülk-i dünyâdır anın ednâsı

Matbah-ı feyzinin zübâbıdır
Ehl-i ferş ile arş-ı a'lâsı

Pes niçin kat' edem recâ andan
Çün budur (**zebbe ebbe**) ma'nâsı

Hîç gider mi gedâ kapısından
Bir kerîmin ki olmaya lâsı

Lîke yol bulmasa kapına kul
Geçe gafletle subh u imsâsı

Ne kadar sa'y ederse zâyi'dir
Ana ger gel demezse Mevlâsı

Ey kerem kânı ma'den-i her cûd
Benven ol abd-i zâyi' ü kâsî

Lutf edip bâğ-ı lutfunu göster
Yok-durur senden özge melce'si

Eyleme **Şemsî**'yi kapından dûr
(**Rabbenâ ağninâ ani'n-nâsi**)

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Ey dirîgâ yumadım cübbe-i cândan denesi
Vâh ki bu mel'abenin gitmedi dilden hevesi

Göçtü ihvân-ı safa raht ile bahtı bırağıp
Ermedi kâfilenin gûşuna savt-ı ceresi

Ey gönül n'eyleyeyim yâr ile yâr olımadın
Mahrem edip özüne rûz u mesâ hâr u hası

Etmedin kurb-ı nevâfil ediben ıyş-ı fuzûl
Be-çünîn kâr-ı aceb matlab-ı hodrâ neresi

Ne umarsın ki ola tûtî-i cân tâir-i kuds
Pâk ü nâ-pâke konup gezmede nefsin megesi

Çün zemîme sıfatı necs-i hafîdir dilde
Kudretin var-iken elde yuyugör bu necesi

Cân gıdâsın unutup zikr ile hoş toylamadın
Bakar-ı nefse verirsin cevv ü gendüm adesi

Zulmet içre yürüme Vâdî-yi Eymen'de durup
Mûsî gibi alıgör şu'le-i cândan kabesi

Bunca şehler ki cihân içre doluptur nâmı
Kulak vur şimdi işit hîçbirinin var mı sesi

Murg-ı cânın edicek âlem-i ulvîye urûc
Tek ü tenhâ kalısar bunda bu cismin kafesi

Deyr-i kalbinde koma hubb-ı sivâyı **Şemsî**
Nice bir besleyesin sînede bir bütperesi

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Var mı hîçbir lâle kim sadrında dâğı olmadı
Görmedim hîç ravza kim bir turfa zâğı olmadı

Kankı bir servi bitirdi rûzgâr-ı pür-sitem
Kim ana pejmürdelikle sonra lâğı olmadı

Her kime beş gün sadâkat gösteriptir bu felek
Görmedim ki nice müddet anı bâğı olmadı

Bâğ u bustân esb ü ester görmedim mi hâcenin
Vakt-i rıhlette anın pâyında bağı olmadı

Pes sezâdır bu şedâidler o mürde **Şemsî**'ye
Kim bu za'f ile görüp andan ferâğı olmadı

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Dil uzatma her kişiye serverâ sûsen gibi
Tâ ki seng-i ta'na sînem delmeye revzen gibi

Diler-isen etmeye ırzın libâsın kimse çâk
Vasl edegör zât-ı bînin beynini sûzen gibi

Sûfî-i efsürde-dil bulmaz harâretten eser
Sînesi tennûrı dâim yanmasa külhan gibi

Tâlibâ tutmak dilersen tîr-i şeytâna siper
Halka-i tevhîde peyvend ol yürü cevşen gibi

Şemsiyâ bülbül gibi ehl-i niyâz ol etme nâz
Meskenim olsun der-isen kûşe-i gülşen gibi

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Gönül rûmına çün basdı kadem ol pîr-i şirvânî
Şitâ gitti bahar oldu imâret kıldı vîrânî

Açıldı ma'rifet verdi bu dil bustânı içinde
Hakâyık bülbülü öttü erişti lutf-ı yezdânî

Çü verd-i mutlakın bûyu erişti cân meşâmına
Erip dil murguna hayret dahi artırdı efgânı

Eriştim meclis-i şeyha ayağın sundu nûş ettim
Dağıttım hırmen-i zühdü bulaldan işbu sekrânı

Yetişti himmeti anın eritti hâne-i kalbi
Bihamdillâh muhabbettir ol evin şimdi mihmânı

Çü mihmânım muhabbettir ana ben ne kılam hıdmet
Dirîgâ olamaz lâyık verirsen yoluna cânı

Ekiptir tohm-ı tevhîdi çü şeyhin kalbine **Şemsî**
Sehâb-ı himmetinden umarım ki ere bârânı

Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün

Cânân iklîminin güllerinin bâğı göründü
Dost iklîminin lâlesinin dâğı göründü

Envâr-ı Muhammed doğuban tuttu cihânı
Şakku'l-kamerün mu'cize barmağı göründü

Ya'kûb'a bugün Yûsuf'ının kokusı geldi
Eyyûb'a dahi sıhhatinin çağı göründü

Kaygı gecesi geçti kamu kalmadı korku
Vuslat gününün gündüzünün ağı göründü

Şemsî yine aşkıyla bugün vecde erişti.
Var-ise hayât âbının ırmağı göründü

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Düşüp derdine Mevlâ'nın kodum bu akl u idrâki
Gönül dosta firâr etti n'iderim mâl ü emlâki

Derûnumda olan âteş yakarsa ger aceb olmaz
Mevâlîd-i anâsırda dahi hem çetr-i eflâki

Beşer kimdir ki dem vura anın aşkı hevâsından
İnâyet andan olmazsa ne şeydir zerre-i hâki

Harîm-i aşka yol bulmak dilersen varlığından yun
Ki kudsîler makâmıdır komazlar bunda nâ-pâki

Onulmaz gayrı merhemle bu sînen yarası **Şemsî**
Meger kim sûzen-i vaslın diler bu sadrının çâki

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Düşelden mekteb-i aşka unuttum ders-i fetvâyı
Girip meyhâne-i derde yanıldım zühd ü takvâyı

Gönül levhinde yazaldan muhabbet nâmesin şeyhim
Görünmez gözüme evrâk u seçmem ak u karayı

Gözüm yaşı gibi gönlüm revândır bî-karâr oldu
Arar maksûdunu bulmaz gezer bîçâre her câyı

Olup fermânına mahkûm esîri oldu dil aşkın
Muhabbet kâtibi anda yazaldan hûnî tuğrayı

Münezzehken nakâyısdan anın ol vech-i ibkâsı
Nikâbın örttü ol yüze bu yüzden vasf-ı esmâyı

Gehî yanmaktayım gâhî garîk-i çeşm-i giryânım
Duhânım göklere gitti yaşım yerlerde arayı

Tabîbe dahi şerh etme bu sînen yarasın **Şemsî**
Çü buldun sûzen-i vaslı döker ancak bu yarayı

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Duyaldan sırr-ı tevhîdi bana bir özge hâl oldu
Yele vardı kamu varlık vücûdum pâymâl oldu

Urundum tâc-ı tevhîdi giyindim hil'at-i îmân
Senin aşkınla pür-şevkım bana gayrı hayâl oldu

Gözümden gitti uyhular şühûd oldu bana gâlib
Bu teşne dilime yâ Rab cemîl ismin zülâl oldu

Bu gönlüm mülkünü yağmâ edelden hubb-ı Yezdânî
Ol ilin şimdi sultânı celâl u hem cemâl oldu

N'idersin fânî dünyâyı seninle çün bile varmaz
Seversen âhiret sev ki sonu anın kemâl oldu

Dilersen âhiret mülkün gönül verme bu rüsvâya
Şular kim sevdi dünyâyı anın sonu zevâl oldu

Bu gönlün levhasın **Şemsî** arıt tâ duyasın ma'nâ
Şular kim yudular levhin maârif mâl-â-mâl oldu

Müstef'ilün fâilün müstef'ilün fâilün
(1. mısralarda «fâilün» yerine bazen «feûlün» kullanılmış.)

Derde devâ isteyen dermân nedir bilmedi
Cevrini telh anlayan ihsân nedir bilmedi

Aşkında sâdık-isen ver varını yolunda
Cân ile başa kalan cânân nedir bilmedi

Meydâna ger girersen ser-keşte ol yolunda
Top etmeyen başını çevgân nedir bilmedi

Zülfü hicâb oluptur çün âfitâb-ı rü'yâ
Küfrüne dolaşmayan îmân nedir bilmedi

Ey râh-ı aşka sâlik resmini ger sorarsan
Evvelde cân vermeyen pâyân nedir bilmedi

Deryâda dürr isteyen gavvâsa varmak gerek
Katreyle bilişmeyen ummân nedir bilmedi

Şemsî gınâ dilersen ma'mûrunu harâb et
Gencine erişmeyen vîrân nedür bilmedi

Müfteilün müfteilün fâilün

Terk-i cihân eylemeyen n'eyledi
Sûdu ziyân eylemeyen n'eyledi

Rûy-ı hakîkatten açıp perdesin
Gaybı ayân eylemeyen n'eyledi

Vech-i gınâ gösteriben her hase
Fakrı nihân eylemeyen n'eyledi

Nefsi harûnuna riyâzat verip
Ahz-i inân eylemeyen n'eyledi

Bâğ-ı cihânda verd-i ra'nâ-iken
Haddin hazân eylemeyen n'eyledi

Gözler nicesin vakt-i seher sanıp
Âh u figân eylemeyen n'eyledi

Şemsî bu yolda kabza-i peyk tutup
Kaddin kemân eylemeyen n'eyledi

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Bâğ-ı vaslından alur ravza-i cennet âbı
Tâb-ı hecrinle donar hufre-i dûzah nâbı

Zâhidân köşk ü serâ sâye-i tûbâ ister
Bana kurbunda yer et anların olsun tûbî

Zâtının şerhin eder cümle mütûnu gördüm
Bulmadım vasfından özge okudum her bâbı

Cümle eşyâya kulak tuttum över cümle seni
Fevki vü tahtı şimâli hem cenûbı garbı

Cenneti gördüm verir cümlesi lütfun haberin
Dûzahı gördüm okur âyet-i kahrın hizbi

Gerçi hak düşündürür fehm edemez her câhil
Meblağ ilmince eden mü'min ü kâfir harbi

Şemsiyâ kurb-ı visâl isteme bî-isti'dâd
Âteşi bilse ferâş istemez-idi kurbu

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Habîbâ gel nazar eyle benim gönlüm harâbına
Çü sensin dinme mi'mâr-ı imâret kıl bu vîrânı

Adım ümmet işim gaflet meded irgür bana himmet
Ebed kapında kul eyle dahi çektirme hicrânı

Ayakta kalmışım şâhum elimden tut rûz-ı mahşerde
Sana tutmuşum ümmîdim o dem bu müflis-i cânı

Nazar kıl bana şefkatle keremler eyle himmetle
Esirge cümle ümmetle ki çoktur aç u uryânı

Velî bu cümlesinden aç benim gey ahvec-i muhtâc
Şefâat kapısını aç alalım anda mihmânı

Egerçi **Şemsî**'nin dergâhına bir tuhfesi yoktur
Velî Hak'tan ne dedinse ana muhkemdir îmânı

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Yâ İlâhî kıl meded gitti vücûdum hânesi
Olmadan hergiz harâb bu ömrümün vîrânesi

Bizi haşr eyle yarın Ahmed-i Muhtâr'un ile
Rûz u şeb arttı cünûnum olmuşum dîvânesi

Nakşa aldanma fenânın zâyi' etsen ömrünü
Çünki sâbıkta sunulmuştur ecel peymânesi

Cümle eşyâyı görüp hâlıkını zikr edegör
Nûş edip vahdet meyin oldun yine mestânesi

Âşık-ı sâdık-isen terk eyle dünyâ işini
Şemsî arz et bu metâın var-ise dürdânesi

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Dilerse Ka'be-i maksûda sâlik ede seyrânı
Fenâ ihrâmını giymek gerek eğnide pîşânî

Girip bâdiye-i şevke gülü tertîble bir hârın
Sana kim merhabâ eder iliştikçe mugaylânı

Bilip her seng-i hârâsın anın yâkûtına hamrâ
Gubâr-ı râhı aynıma olup kuhl-i sıfâhânî

Miyânın sedd edip muhkem hulûs ile ola sâlik
Sefâ vü şevk ile tayy eyleye tîz ol beyâbânı

Saâdet yâr olup tanda ere beytü'l-harâma ger
Anın cân-ı azîzi ola o ahd harbi kurbânı

Şu kim makbûl eder işbu şurûtu ihtiyâr ile
Sefâya erişe tanda ola tâvûs-ı cevlânî

Harîm-i maksada ayak basup dem dem ola tâif
Maârif zemzemin içe bulup akdâh-ı duhânı

Yüzün sürürse ger seng-i siyâha zer ola kaddi
Yola sad-gûne himmetten atâ etmekte pîrânî

Hilâl lâl-ken tâ ki ola mehtâb-ı âlem-tâb
Gönülden **Şemsî** irşâda olursa tâbi'-i sânî

Fenâ deyrinde bu nakş u rüsûma olmasın meftûn
Dileyen safha-i sırrında yazmak sırr-ı sübhânî

MURABBALAR

Hudâdandır bilirsin çün bu yara
Yine andan erişir ana çâre
Kazâsına rızâ ver düşme zâra
Gönül sabr eyledi elhamdülillâh

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Tutalım şâh oluban yer yüzine hükm edesin
Sana ne assı olur çünki bırağıp gidesin
Sana lâzım bu-durur kim bir iyi iş edesin
Demidir baş açıban Hakk’a tazarru' edesin

Nice bir vahşî gezersin gele insâfa karış
Nice bir katre olasın gele ummâna karış
Ehl-i irfân oluban asker-i rahmâna karış
Demidir baş açıban Hakk’a tazarru’ edesin

Nice bir zevk u riyâya satasın illere sen
Semerât-ı amelin savurasın yellere sen
Sana lâyık bu-idi hâk olasın yollara sen
Demidir baş açıban Hakk’a tazarru’ edesin sen

Nice bir ıyş-ı behîmî nice bir tûl-i emel
Haberin yoktur a miskîn yolum aldı ecel
Şu günü anlamadın seni bulur havf u hacel
Demidir baş açıban Hakk’a tazarru’ edesin

Sana düşer mi ki bu ömrünü bâda veresin
Sûk-ı dünyâda bu gönlünü murâda veresin
Râh-ı Hakta dürüşügör ki murâda veresin
Demidir baş açıban Hakk'a tazarru' edesin

Doymadın ömr-i azîzi yile verdiği yile
Anmadın zâyi' olan ömrünü girmez ele
Bir amel işlemedin ola seninle bile
Demidir baş açıban Hakk'a tazarru' edesin

Şemsiyâ bir gün olur câm-ı Cem'den içilir
İşbu mihmân-hâneden belki zarûrî geçilir
Bunda gizlediğin ahvâllerin anda açılır
Demidir baş açıban Hakk'a tazarru' edesin

Mefâîlün mefâîlün feûlün

Nice gül yüzlüler düştü türâba
Gönül sabr eyledi elhamdülillâh
Ciğer ma'mûresi vardı harâba
Gönül sabr eyledi elhamdülillâh

Fenâdır çün bilirsin yok sebâtı
Rızâ ile ganîmet bil memâtı
Döker sâbir kulundan seyyiâtı
Gönül sabr eyledi elhamdülillâh

Hudâdandır bilirsin çün bu yara
Yine andan erişir ana çâre
Kazâsına rızâ ver düşme zâre
Gönül sabr eyledi elhamdülillâh

Yeme gam yarasından sara merhem
Çün oldur cümle erhamlardan erham
Sana düşen rızâdır bunda epsem
Gönül sabr eyledi elhamdülillâh

Gönül verme bozulur bâğ u bustân
Bekâyı gözle **Şemsî** olma giryân
Cihân içinde hoştur cem'-i yârân
Gönül sabr eyledi elhamdülillâh

İLÂHÎ

8'li hece

Mülke âdemden geleli
Seyrânım vahdet elidir
Yâ hû illâ hû diyeli
Seyrânım vahdet elidir

Zât-ı lâhûtun sırrını
Remz-i nâsûtun nûrunu
Kohlayu ma'nâ gülünü
Seyrânım vahdet elidir

Li-maallâhın rumûzu
Mest ü hayrân etti bizi
Açılalı gönül gözü
Seyrânım vahdet elidir

Âşık Hakk'ı görür ayân
Hak âşıktan olmaz nihân
Keşf olalı ilm-i cinân
Seyrânım vahdet elidir

Hak inzâl eyledi Kur'ân
Muhammed eyledi beyân
(**küllü men**) dahi olsa (**fân**)
Seyrânım vahdet elidir

Ey nûr-ı cism-i enbiyâ
Ey rûh-ı cism-i evliyâ
Hak Resûli sırrın beyâ
Seyrânım vahdet elidir

Nutk etti çün kutb-ı Kur’ân
Ana olun ey **Şemsiyân**
Evvel Kur’ân âhir Kur’ân
Seyrânım vahdet elidir

11'li hece

Aşkın ile okur ilmi ulemâ
Aşkın ile giyer dervîşler abâ
Aşkın ile halvetî rızk u sefâ
Allâh Allâh meded eyle sultânım

Aşkın ile zeyn ederler cenneti
Aşkın ile giyerler hem hil'ati
Aşkın ile kıl Muhammed ümmeti
Allâh Allâh meded eyle sultânım

Aşkın ile döner gökler felekler
Aşkın ile tesbîh okur melekler
Aşkın ile kabûl olur dilekler
Allâh Allâh meded eyle sultânım

Aşkın ile eder zikir zâkirler
Aşkın ile eder şükür şâkirler
Aşkın ile eder sabır sâbirler
Allâh Allâh meded eyle sultânım

Aşkıyla eder gâzîler cengini
Aşkıyla vururlar nefse sengini
Aşkıyla terk eder nâm u nengini
Allâh Allâh meded eyle sultânım

Aşkında eyle hâdim **Şemseddîn**'i
Ma'mûr eyle yâ aziz yâ ganî
Cümle ihsân eyle ver maksadını
Allâh Allâh meded eyle sultânım

MUHAMMESLER

Sana düşer mi gönül nefs ile hem-vâr olasın
Cümle âlem gül ola yollara sen hâr olasın
Gönül almazken ele nice dil-âzâr olasın
Yoksa zannın bu mudur bunda bekâ-dâr olasın
Aklum aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Eyâ gaflet makâmında esîr-i nefs olan insân
Yiyip yatmak için göndermedi billâh seni sübhân
Ne ilmin var ne a'mâlın yelersin dünyede ferhân
Niceye dek bu lezzâtı kovarsın durmadın bir ân
Yönün tut Hazret-i Hakk'a kim erdi menzile akrân

Aceb sevdâya düşmüşsün rızâsın terk edip yârin
Çevirip hıdmetinden yüz çekersin cevrin ağyârın
Demezsin kim bu fânîdir verirsin yoluna varın
Yükün yükle yarağ et devşirip başına efkârın
Dururlar zümre-i mevtâ senin-çin muntazır ey cân

Aceb hayrân-ı gafletsin sanırsın sen seni ayık
Bu yolda hayli ednâsın geçinirsin velî fâyık
Huzûr-ı Hakk'a vardıkta olur mestûr işin bayık
Nasîhat tut gela ey nefsim hemîn budur sana lâyık
Dökegör gözlerinden yaş edegör nâle vü efgân

Sevâd-ı ma'siyetten tevbe kıl yüzünü ağ eyle
Şu kim yarın gerekmezdir bugün andan ferâğ eyle
Dürüş tevhîd-i hakkânîde şeytânı ırağ eyle
Başına devşir aklını yakındır vakt yarağ eyle
Ecel cellâdı geldikte bunu sanma verir âmân

Bu dünyânın hitâmına nedendir olasın mâil
Meger kim hâce-i kevneyn demedi sâye-i zâil
Ha durmadın çoğaldırsın arada hâcib ü hâil
Uyandıkta bu uykudan olursun sözüme kâil
Olursun şimdi pîşmân ol ne assı ede son pîşmân

Gel ey **Şemsî** gönül verme bu dünyânın gurûruna
Ki bir sâat gamı değmez nice yıllık sürûruna
Maa-hâzâ nihâyet yok bunun tatsız fütûruna
Bilirsin Hazret-i Hakk'ın varısarsın huzûruna
Dürüş kesb-i kemâl eyle varıp olmayasın haclân

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Sana düşer mi gönül nefs ile hem-vâr olasın
Cümle âlem gül ola yollara sen hâr olasın
Gönül almazken ele nice dil-âzâr olasın
Yoksa zannın bu mudur bunda bekâ-dâr olasın
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Nice bir kâr-ı menâhîde düşüp ısrâra
Bu kadar za'f ile hammâl olasın evzâra
Seg meges gibi bu hırs ile düşüp bâzâra
Bu revâ mı sana kim kul olasın ağyâra
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Nice bir medresede eyleyesin bahs ü cidâl
Bunca dikkatle hayâl maksadına olmaya dâl
Görmedin vakt-i ecelde seni bir merdüm-kâl
Bu-durur sana nasîhat bulugör bâis-i hâl
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Nice bir hâce olup eyleyesin cem'-i hitâm
Kesb-i mâl ola hüner bilmeyesin hill ü harâm
Bu ticârâtın ola son ucu mihnetle garâm
Aç gözün özge ticâret edegör ey kes-i hâm
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Nice bir şöhret-i âfet nice bir atlas u al
Nice bir eyleyesin zen gibi sen zeyn-i cemâl
Merd-isen gel nazar eyle n'olacak bunda meâl
Yürü merdümlüğe el vur edegör kesb-i kemâl
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Nice bir ıyş u tena'um nice bir seyr-i kenâr
Gül cemâlinden eser duymaya kahrından hâr
Bakmamak ibret ile olmaya mı mü'mine âr
Yürü ibâdetle nazar kıl bu-durur pend-i kibâr
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Sûfiyâ nice yürür mekr-i riyâ dâm-ı abâ
Hâlet olmasa elin tuta mı tesbîh ü asâ
Hây u hû furya ile vere mi kalbine ziyâ
Yürü var yâr ile yâr ol budur nush-ı giyâ
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Ne revâdır edesin vâdî-i imkânı vatan
Bir fenâ cismin için ha çekesin cevr ü mihen
Sen hümây kuşı-iken ilişe her zâğ-ı zagan
Aça himmet perini Ka'be-i cânâna uzan
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Salmadın bahr-i fenâya özünü her ten bel
Sadef-i dürr-i girân-mâye vere mi ana el
Hâr u hâşâki bırak eyleyegör hüsn-i amel
Çekmeyem dersen eger hâlet-i mevtinde hacel
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Kanı ol âlem-i kudsîde olan zevk-i visâl
Mihnet-âbâda nice geldiğini eyle hayâl
Âşiyân-ı ezelde azm edegör aç per ü bâl
Akl u hûşun çün olur bu sefere bend ü ıkâl
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Tutagör yâr eteğin dâmen-i ağyârı bırak
Güle ermek dilesen vesvese-i hârı bırak
Zahmet-i râhı sefâ bil gile vü zâtı bırak
Kendi bildiğin ile dikkat-i efkârı bırak
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

Şemsiyâ defter-i kâli nice bir neşr edesin
Hâne-i dilde bu tarrârı nice haşr edesin
Bir iki mebde'-i a'dâ nice bir aşr edesin
Leb-i tevhîdi gıdâ et nice bir kışr edesin
Aklını aşka değiş vâkıf-ı esrâr olasın

KITA ve MÜFRETLER

KIT'A

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Rıhlete azm eyledik yârana bizden çok selâm
Hayr ile yâd eyleyen ihvâna bizden çok selâm
Şemsî tulundı diye unutmasın ihvân-ı dîn
Kabrimi şâd eyleyen hullâna bizden çok selâm

MÜFRETLER

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Semâ'-ı zikr-i yâr etse vücûdum şâhını tahrîk
Aceb olmaz bu bâğ içre muhabbet yeli esmez mi

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

İşitip vasfını yârin gönül durmaz semâ' eyler
Çü merkebdir ana cismim bile uydı semâ' eyler

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Beden mehdinde cân tıflı enîn etmek bükâ ile
Recâsıdır mürebbîden ki avuda sadâ' ile

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Beden mehdin semâ' ehli niçin tahrîk eder gâhî
Meger cân tıflı ol tende anıp ağladı Allâh'ı

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Garîbindir anı hoş tut efendi işte ben gittim
Gönül derler ser-i kûyunda bir dîvânemiz kaldı

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Âsiyâbın devrine ta'n eyleyen nâdânı gör
Duymamış sırr-ı dakîki feyz-i mâdan anı gör

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün

Yansın oda ol cismim şevk ile semâ' etmez
N'ider kişi ol cânı gayrıya vedâ' etmez

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün

Bâzâr-ı hakîkatte zindân-ı cihân **Şemsî**
Bu şath ile tâmâtın bir cur'aya almazlar

LÜGATÇE

a'dâ	*Ar.*	Düşmanlar.
a'lâ	*Ar.*	Daha, çok yüksek.
a'mâl	*Ar.*	İşler, yapılan şeyler.
âb	*Far.*	Su
abâ	*Ar.*	Yünden yapılan geniş giyecek.
âbâd	*Far.*	Mamur, şen, bayındır.
abdâl	*Ar.*	Dünya ile ilişkisini kesip kendini Allah'a adayan derviş.
âb-ı hayvân	*Far.*	Canlılık suyu.
âbık	*Ar.*	Sebepsiz olarak efendisinin yanından kaçan köle.
âbidân	*Ar.*	Kullar.
adem	*Ar.*	Yokluk, bulunmama.
ades	*Ar.*	Mercimek.
afârît	*Ar.*	Şeytanlar, kurnazlar.
âfitâb	*Far.*	Güneş, güzel, güzel yüz.
ağ	*T.*	Beyaz.
ağnâ	*Ar.*	En zengin.
ağniyâ	*Ar.*	Zenginler varlıklı kimseler.
ağyâr	*Ar.*	Gayrılar. başkalar, yabancılar.
âhen-ger	*Far.*	Demirci.
ahmer	*Ar.*	Kırmızı, kızıl.
ahter	*Far.*	Yıldız.
ahvâl	*Ar.*	Durumlar, hâller.
ahvec	*Ar.*	Çok muhtaç.
ahz	*Ar.*	Alma, kabul etme.
akâ'	*Ar.*	Bağ, bent.
akdâh	*Ar.*	Kadehler, bardaklar, kupalar.
akîk	*Ar.*	Kırmızı renkli değerli bir taş.
akrân	*Ar.*	Eş ve benzer olanlar, yaşıtlar.
aksâ	*Ar.*	En son; uzak.
al	*T.*	Hile, dolap, düzen.

alâyık	*Ar.*	İlgiler, ilişkiler.
alda-	*T.*	Aldatmak, hile yapmak.
ale'l-ıtlâk	*Ar.*	Umumiyetle, genel olarak, mutlaka, nasıl olursa olsun.
âlimiyyet	*Ar.*	Âlimlik, bilginlik.
amâ	*Ar.*	Körlük, görmezlik.
âmil	*Ar.*	Sebep; işleyen, yapan.
anâ	*Ar.*	Zahmet, meşakkat, güçlük.
andelîb	*Ar.*	Bülbül.
ankâ	*Ar.*	İsmi olup cismi olmayan bir kuş.
anûd	*Ar.*	İnatçı.
ârâm	*Far.*	Dinlenme, durma.
ârâyiş	*Far.*	Süs, ziynet; süsleme, süsleyiş.
arıt-	*T.*	Temizlemek.
ârif	*Ar.*	Bilen, bilgili.
âsân	*Far.*	Kolay.
âsâr	*Ar.*	Eserler.
âsitân	*Far.*	Eşik, girecek yer, girme yeri.
âsiyâb	*Far.*	Su değirmeni.
assı	*T.*	Fayda, yarar.
âsumân	*Far.*	Gök, sema, felek.
âşıkân	*Ar.*	Âşıklar.
âşinâ	*Far.*	Tanıdık, bildik.
âşiyân	*Far.*	Kuş yuvası; mesken, ev.
aşr	*Ar.*	Kur'an-ı Kerim'den 10 ayet miktarı okunan kısım.
atâ	*Ar.*	Bağış, bahşiş.
âtıl	*Ar.*	İşsiz, işlemez; tembel; boş; faydasız.
atiyyet	*Ar.*	Hediye, bahşiş.
atşân	*Ar.*	Susuz, susamış, susayan.
attâr	*Ar.*	Güzel kokulu şeyler satan kimse.
av'av	*Ar.*	Havlama.

avâyık	*Ar.*	Engeller, zor işler, meşakkatler.
avn	*Ar.*	Yardım.
âyân	*Ar.*	Belli, açık, meydanda.
âyât	*Ar.*	Ayetler.
âyîne	*Far.*	Ayna.
ayn	*Ar.*	Göz.
ayyâr	*Ar.*	Hilekâr, dolandırıcı; gözü açık.
âz	*Far.*	Açgözlülük, hırs, tamah.
azb	*Ar.*	Tatlılık.
bâb	*Ar.*	Kapı; kısım, bölüm.
bâd-ı sabâ	*Far.*	Doğudan esen hafif, hoş rüzgâr.
bâdiye	*Ar.*	Çöl, kır, sahra.
bâğ-bân	*Far.*	Bahçıvan.
bahr	*Ar.*	Deniz.
baîd	*Ar.*	Uzak.
bâis	*Ar.*	Sebep olan, icap ettiren.
bakar	*Ar.*	Sığır, öküz.
bâl	*Far.*	Kanat; kol.
bâlâ	*Far.*	Yüksek, yüce, yukarı.
bâr	*Far.*	Yük.
bârân	*Far.*	Yağmur.
bârû	*Far.*	Kale duvarı, sur; sığınak, siper.
bayık	*T.*	Açık, aşikâr.
bâz	*Far.*	Geri, gerisin geriye, yeniden.
bâzû	*Far.*	Kol, pazı.
be-çünîn	*Far.*	O sebeple.
bedhâl	*Far.+Ar.*	Hâli kötü, düşkün.
bedr	*Ar.*	Dolunay, ayın on dördüncü gecesi.
beher	*Far.*	Her, her biri.
behîmî	*Ar.*	Hayvanca, hayvani
behre	*Far.*	Pay, hisse, nasip, kısmet.
bekâ-dâr	*Far.+Ar.*	Devamlı, sonu olmayan.

be-küllî	*Ar.*	Tamamen
belî	*Far.*	Evet, hayhay, peki.
bend	*Far.*	Bağ.
bende	*Far.*	Kul, köle.
benefşe	*Far.*	Menekşe.
beriyye	*Ar.*	Halk, insanlar; çöl, kıl, sahra.
berkit-	*T.*	Sağlamlaştırmak.
berr	*Ar.*	Kara, toprak.
berşe	*Ar.*	Arzu; afyon şurubu.
bes	*Far.*	Yeter, tamam, yetişir; çok.
beşîr	*Ar.*	Müjdeleyen; güler yüzlü.
betâlet	*Ar.*	İşsizlik, avarelik.
bey'	*Ar.*	Satma, satış.
beyâ	*Far.*	Kapı, irilecek kapı.
beyâbân	*Far.*	Kır, çöl.
beydak	*Ar.*	Satranç oyununda piyade denilen taşlardan her biri.
beyt	*Ar.*	Ev; iki mısralık şiir parçası.
bezl	*Ar.*	Bol bol verme, saçma.
bezm	*Far.*	Meclis, arkadaş toplantısı, sohbet.
bî-cân	*Far.*	Cansız.
bî-ceres	*Far.*	Çansız.
bî-derd	*Far.*	Dertsiz, tasasız.
bî-enbâz	*Far.*	Ortağı olmayan, eşsiz.
bîgâne	*Far.*	Yabancı, tanıdık olmayan; ilgisiz.
bî-girân	*Far.*	Ağır olmayan.
bî-hâne	*Far.*	Evsiz, barksız.
bihâs	*Ar.*	Bahisler.
bî-hûde	*Far.*	Beyhude, boş yere
bî-isti'dâd	*Far.+Ar.*	Kabiliyetsiz, yeteneksiz.
bî-karâr	*Far.+Ar.*	Kararsız.
bîmâr	*Far.*	Hasta.

bîn	*Far.*	Gören, görücü.
bî-nevâ	*Far.*	Nasipsiz, zavallı, fakir, muhtaç.
birr	*Ar.*	Takva, iyi işler işleme; iyilik.
bîrûn	*Far.*	Dışarı, dış.
bî-ser	*Far.*	Başsız.
bî-tâkat	*Far.*	Güçsüz, kuvvetsiz.
bî-yara	*Far.+T.*	Yarasız.
bî-zâd	*Far.*	Azıksız
bîzâr	*Far.*	Rahatsız, bıkmış usanmış, küskün.
bû	*Far.*	Koku.
bûm	*Far.*	Baykuş.
burc-ı hamel	*Far.*	Kuzu burcu.
bûy	*Far.*	Koku.
bükâ	*Ar.*	Ağlama, ağlayış.
bürde	*Ar.*	Hırka.
bürehne	*Far.*	Açık, çıplak, yalın.
büşrâ	*Ar.*	Müjde.
büthâne	*Far.*	Puta tapılan yer, tapınak.
bütperes	*Far.*	Puta tapan.
câdû	*Far.*	Cadı, hortlak, sihirbaz.
câh	*Ar.*	Makam.
câhilûn	*Ar.*	Cahiller, bilgisizler.
cânân	*Far.*	Sevgili, gönül verilmiş.
cânâne	*Far.*	Sevgili, gönül verilmiş.
cânperver	*Far.*	İç açan, gönül açan.
cârû	*Far.*	Süpürge.
cây	*Far.*	Yer.
cedel	*Ar.*	Tartışma mücadele, çekişme.
cehd	*Ar.*	Çalışma, çabalama, azimli ve ısrarlı gayret.
cehl	*Ar.*	Cahillik, bimezlik.
cem'	*Ar.*	Toplama, bir araya getirme.

cemâl	*Ar.*	Yüz güzelliği.
cemîl	*Ar.*	Güzel.
cenâb	*Ar.*	Taraf, yön, cihet; saygı deyimi.
cenâh	*Ar.*	Kan; yan taraf.
cenûb	*Ar.*	Güney.
ceres	*Ar.*	Çan; hayvanın boynuna takılan çıngırak.
cesîm	*Ar.*	İri, büyük, kocaman.
cev	*Far.*	Arpa.
cevlân	*Ar.*	Dolaşma, gezme.
cevr	*Ar.*	Haksızlık, eza, cefa, zulüm.
cevşen	*Far.*	Örme, zincirli ve pullu zırh.
ceyş	*Ar.*	Asker, ordu.
cezb	*Ar.*	Kendinden geçme.
cidâl	*Ar.*	Savaş.
cidâr	*Ar.*	Duvar, zar.
cîfe	*Ar.*	İğrenilecek şey, pislik, leş.
cihân-ârâ	*Far.*	Cihanı, âlemi dünyayı süsleyen.
cinân	*Ar.*	Cennetler, bahçeler.
cismânî	*Ar.*	Bedenle ilgili.
cisr	*Ar.*	Köprü.
civân	*Far.*	Genç, yiğit.
civânmerd	*Far.*	Cesur, yürekli, yiğit, cömert.
cûd	*Ar.*	Cömertlik, el açıklığı.
cur'a	*Ar.*	Yudum, kadehin son yudumu.
cûy	*Far.*	Akarsu, ırmak, nehir.
cüllâh	*Ar.*	Çul dokuyan, çulha.
cümleten	*Ar.*	Hep, hep birlikte
cünd	*Ar.*	Asker, ordu.
cünûd	*Ar.*	Askerler, ordular.
cünûn	*Ar.*	Delilik.
cürm	*Ar.*	Suç, cezayı gerektiren suç.

çâh	*Far.*	Çukur, kuyu.
çak	*T.*	Tam, tamam.
çâk	*Far.*	Yırtık, yarık, çatlak, yırtmaç.
çâpük	*Far.*	Çabuk, seri, hafif.
çenâr	*Far.*	Çınar, çınar ağacı.
çerâğ	*Far.*	Fitil, mum; otlama.
çerig	*T.*	Asker, ordu.
çeşm	*Far.*	Göz.
çetr	*Far.*	Çadır, gölgelik; gece.
çevgân	*Far.*	Değnek; at üstünde ve ucu eğri uzun sopalarla oynanan top oyunu.
çihâryâr-ı güzîn	*Far.*	Peygamberimizin dört dostu: Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali.
çirk	*Far.*	Kir, pas; yarada olan kan ve irin.
dâfi'	*Ar.*	Defeden, savuşturan, savan.
dâğ	*Far.*	Kızgın demirle vücuda açılan nişan, iz, yara.
dağal	*Far.*	Hile; geçmez akçe; hileci.
dakîk	*Ar.*	İnce, ufak, duyulmaz, nazik.
dâl	*Ar.*	Yol gösteren, delil olan.
dâm	*Far.*	Tuzak, ağ.
dâmân	*Far.*	Etek.
dâme	*Ar.*	"Daim ve baki olsun" anlamında kullanılan bir iyi dilek sözü.
dâmen	*Far.*	Etek.
dâniş	*Far.*	Bilgi; bilme.
dâr	*Ar.*	Ev, yer, yurt.
dârû	*Far.*	İlaç.
dârü'l-likâ	*Ar.*	Kavuşma, buluşma yeri.
dârü'ş-şifâ	*Ar.*	Hastane.
dâstân	*Far.*	Destan.

dehân	*Far.*	Ağız.
dehen	*Far.*	Ağız.
dehr	*Ar.*	Zaman, devir.
dellâl	*Ar.*	Satılacak şeyi satan, satışta aracılık yapan.
dem-â-dem	*Far.*	Her vakit, sık sık.
dem-be-dem	*Far.*	Her vakit, sık sık.
dem-sâz	*Far.*	Arkadaş, uyumlu arkadaş.
denes	*Ar.*	Kir, pas, kirlilik.
denî	*Ar.*	Alçak, soysuz.
denlü	*T.*	Kadar.
der	*Far.*	Kapı.
derbân	*Far.*	Kapıcı.
derbend	*Far.*	Boğaz, dar geçit, iki dağ arasındaki geçit.
derc	*Ar.*	Sokma, arasına sıkıştırma; toplama, biriktirme.
dergâh	*Far.*	Tekke; kat, huzur.
derk	*Ar.*	Derinliği ve inceliği ile anlama.
derûn	*Far.*	İç, içeri; gönül, kalp, yürek.
deryâ	*Far.*	Deniz.
dest	*Far.*	El.
destâr	*Far.*	Sarık.
deşt	*Far.*	Çöl, ova, bozkır.
devşir-	*T.*	Toplamak, bir araya getirmek.
deyr	*Ar.*	Hristiyan manastırı, kilise; meyhane.
deyyâr	*Ar.*	Kişi, kimse, şahıs; manastırla ilgili kişi.
dibâğat	*Ar.*	Sepicilik, hayvan derilerini terbiye etmek zanaatı.
dîdâr	*Far.*	Yüz, çehre; güzel yüz; görme; cemal, Allah'ın cemali.
dîde	*Far.*	Göz.

dîde-bân	*Far.*	Gözcü, nöbetçi.
dil	*Far.*	Gönül, kalp.
dil-ârâ	*Far.*	Gönül süsleyen.
dil-âzâr	*Far.*	Gönül inciten, hatır kıran.
dil-dâr	*Far.*	Gönül bağlayan, sevgili.
dilîrâne	*Far.*	Yiğitçesine, mertçesine.
dil-şâd	*Far.*	Gönlü şad olan, sevinçli, neşeli.
dir-	*T.*	Toplamak, bir araya getirmek.
dirîgâ	*Far.*	Yazık, eyvahlar olsun!
dîrîn	*Far.*	Eski.
dög-	*T.*	Tedavi etmek, iyileştirmek.
duhân	*Ar.*	Duman, tütün.
dûn	*Far.*	Alçak, aşağı.
dûr	*Far.*	Uzak.
dûzah	*Far.*	Cehennem.
dü-kevn	*Far.+Ar.*	İki âlem; dünya ve ahiret.
düldül	*Ar.*	Peygamberimiz'e Mısır hükümdarının; Hz. Ali'ye de Hz. Peygamberimiz'in hediye ettiği.dişi katır veya at.
dümû'	*Ar.*	Gözyaşı.
dürd	*Far.*	Tortu, sarhoşluk veren şey.
dürdâne	*Far.+Ar.*	İnci tanesi; sevgili, kıymetli.
dürr	*Ar.*	İnci.
dürüş-	*T.*	Çalışmak, gayret etmek.
düşvâr	*Far.*	Güç, zor.
ebbe	*Ar.*	"Hazırlamak, kastetmek, arzu etmek, saldırmak, bozmak" anlamlarında Arapça fiil.
ebleh	*Ar.*	Pek akılsız, ahmak, alık.
ebrû	*Far.*	Kaş.
ebter	*Ar.*	Kuyruksuz, kuyruğu kesilmiş; eksik, tamamlanmamış; nesli kesilmiş, zürri-

		yetsiz kalmış; değersiz, kimsesiz kimse.
ebvâb	*Ar.*	Kapılar.
eclâf	*Ar.*	Aşağılık, edepsiz adamlar; ayak takımı.
ecniha	*Ar.*	Kanatlar.
ednâ	*Ar.*	Daha alçak, pek alçak; çok aşağı, hor, hakir; pek az, en az.
edyân	*Ar.*	Dinler.
efgân	*Far.*	Bağırıp çağırma.
efgende	*Far.*	Yıkılmış, devrilmiş.
efkâr	*Ar.*	Fikirler, düşünceler.
eflâk	*Ar.*	Felekler, gökler.
efsürde-dil	*Far.*	Kalbi donmuş, hissiz.
efzûn	*Far.*	Çok, fazla, yukarı, aşkın.
egerçi	*Far.*	Gerçi.
eğin	*T.*	Omuz.
ehak	*Ar.*	Daha layık, daka müstahak.
elest	*Ar.*	Allah'ın, ruhları yarattıktan sonra «elestü bi-rabbiküm» «Ben sizin rabbiniz değil miyim?» dediği zaman.
elken	*Ar.*	Dilinde tutukluk olan, güçlükle anlatan, peltek, kekeme.
el-kıssa	*Ar.*	Hülasa, sözün kısası, sözden anlaşıldığına göre.
emrâz	*Ar.*	İlletler, hastalıklar.
emvâc	*Ar.*	Dalgalar.
engûr	*Far.*	Üzüm.
enîn	*Ar.*	İnilti, inleme.
enîs	*Ar.*	Dost, arkadaş, sevgili.
envâr	*Ar.*	Nurlar, parlaklıklar, aydınlıklar.
epsem	*T.*	Dilsiz, sessiz.

erham	*Ar.*	Daha rahîm, merhametli.
ervâh	*Ar.*	Ruhlar.
erzen	*Far.*	Darı.
esb	*Far.*	At, beygir.
esfel	*Ar.*	Aşağı, bayağı; aşağı taraf.
esmâ	*Ar.*	İsimler.
ester	*Far.*	Katır.
eşk	*Far.*	Gözyaşı.
eşkâl	*Ar.*	Biçimler, suretler, tarzlar.
etvâr	*Ar.*	Hâl ve hareketler; işler, tarzlar.
evbâş	*Ar.*	Ayak takımı, terbiyesiz, aşağılık kimse.
evrâk	*Ar.*	Yapraklar, kâğıtlar.
evrâm	*Ar.*	Vücutta ortaya çıkan şişler, yumrular.
evtân	*Ar.*	Vatanlar.
evzâ'	*Ar.*	Vaziyetler, durumlar, tavırlar, duruşlar.
evzâr	*Ar.*	Yükler; günahlar, hatalar; hisarlar, kaleler.
eymen	*Ar.*	Sağ taraftaki; hayırlı, kutlu.
ez	*Far.*	-den/-dan manasına gelir.
ezâzil	*Ar.*	Şeytan'ın diğer bir adı.
ezfer	*Ar.*	Güzel kokulu.
ezhâr	*Ar.*	Çiçekler.
ezkâr	*Ar.*	Zikirler, hatırlamalar.
fâcir	*Ar.*	Günahkâr
fakr	*Ar.*	Fakirlik.
fâsid	*Ar.*	Kötü, bozuk; ara bozucu, kötülük çıkaran.
fâş	*Far.*	Ortaya çıkarma.
fâyık	*Ar.*	Üstte bulunan, üstün olan.
fazl	*Ar.*	Fazilet, erdem.

fehm	*Ar.*	Anlayış, idrak.
ferâgat	*Ar.*	Hakkından kendi isteğiyle vazgeçme.
ferâş	*Ar.*	Döşeyen, döşemeci, hizmetçi.
fercâm	*Far.*	Son, akıbet; menfaat, fayda.
ferdâ	*Far.*	Yarın, ertesi gün, yarınki gün; gelecek; öbür dünya, ahiret.
ferhân	*Ar.*	Sevinçli, neşeli, şen, memnun.
ferîd	*Ar.*	Tek, eşsiz.
fersûde	*Far.*	Yıpranmış, eskimiş, aşınmış.
ferş	*Ar.*	Döşeme, serme, yayma; yere serilecek halı.
feryâd-res	*Far.*	Feryat edenin imdadına yetişen.
ferzâne	*Far.*	Hâkim, feylesof, bilgili kimse.
fesâk	*Ar.*	Fasık, günahkâr.
fetâ	*Ar.*	Genç, delikanlı, yiğit, mert; cömert, eli açık.
fettâh	*Ar.*	Zafer kazanmış, üstün gelmiş; fetheden, açan.
fettân	*Ar.*	Fitne koparıcı, karıştırıcı, gönül çekici, gönül alıcı.
fevc	*Ar.*	Bölük, takım, cemaat.
fevk	*Ar.*	Üst, yukarı.
fevt	*Ar.*	Kaybolma, elden çıkma, yitme, ölme.
fevzî	*Ar.*	Kurtuluşla ilgili, zafere ait.
feyyâz	*Ar.*	Bereket, bolluk veren; Allah.
fi'l-hakîka	*Ar.*	Gerçekten, doğrusu.
fi'l-hâl	*Ar.*	Derhâl, hemen
firkat	*Ar.*	Ayrılık, hasret.
fuhûl	*Ar.*	Akıllı ve zeki adamlar; beyit, hadis ve rivayetleri en iyi anlatan kimseler.
fusûl	*Ar.*	Fasıllar.
fuzûl	*Ar.*	Fazla, gereksiz; fazla söz.

fülk	*Ar.*	Sandal, kayık; gemi.
füls	*Ar.*	Pul, akçe, para.
füsûs	*Far.*	Yazık, eyvah!
fütûr	*Ar.*	Zayıflık, gevşeklik; usanma, usanç, bıkma, keder, ümitsizlik.
gabn	*Ar.*	Alışverişte hile, aldatma.
gâh	*Far.*	Zaman; bazen.
gâhî	*Far.*	Bazen
gam-âbâd	*Far.+Ar.*	Hüzün ve kederi bol.
gamâm	*Ar.*	Bulut.
gamgede	*Far.+Ar.*	Gam çekilen yer.
gammâz	*Ar.*	Fitneci,
gâr	*Ar.*	Mağara, in.
garâm	*Ar.*	Aşk, sevda, şiddetli arzu, fazla gönül düşkünlüğü.
garîk	*Ar.*	Gark olmuş, suya batmış, suda boğulmuş, su içine dalmış.
garrâ	*Ar.*	Ak, parlak, güzel, gösterişli.
gavvâs	*Ar.*	Dalgıç.
geçrev	*Far.*	Eğri giden.
gehî	*Far.*	Bazen
genc	*Far.*	Hazine, define.
gencîne	*Far.*	Hazine, define.
gendüm	*Far.*	Buğday.
ger	*Far.*	Eğer.
germ	*Far.*	Sıcak.
gey	*T.*	Çok, pek, gayet; hakkıyla.
gıbta	*Ar.*	İmrenme.
gınâ	*Ar.*	Zenginlik, bolluk; usanç, bıkkınlık; şarkı, türkü.
gırra	*Ar.*	Kibirli, kendini beğenmiş.
gıyâs	*Ar.*	Yardım.

gile	*Far.*	Yanıp yakılma, şikâyet; iki dağ arasındaki yol.
girân	*Far.*	Ağır; fena, kokmuş; bıktırıcı, usandırıcı.
girân-mâye	*Far.*	Pahası ağır, kıymetli, değerli (taş).
giryân	*Far.*	Ağlayıcı, ağlayan.
girye	*Far.*	Ağlama, ağlayış, gözyaşı.
giyâ	*Far.*	Nebat, taze bitki, ot.
gubâr	*Ar.*	Toz.
gûn-â-gûn	*Far.*	Türlü türlü, renk renk.
gûne	*Far.*	Türlü, çeşit, renk.
gurâb	*Ar.*	Karga.
gûş	*Far.*	Kulak; işitme, dinleme.
gûş-mâl	*Far.*	Kulak bükme, yola getirme.
gûyende	*Far.*	Söyleyen, söyleyici.
güft ü gû	*Far.*	Dedikodu.
güftâr	*Far.*	Söz.
gülâb	*Far.*	Gül suyu.
gül-izâr	*Far.+Ar.*	Gül yanaklı; sevgili.
gül-sitân	*Far.*	Gül bahçesi.
gülşen	*Far.*	Gül bahçesi.
gül-zâr	*Far.*	Gül bahçesi.
gümân	*Far.*	Zan, sezme.
gümrâh	*Far.*	Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış; bol, gür.
gümreh	*Far.*	Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış; bol, gür.
günle-	*T.*	Kıskanmak, çekememek.
gürg	*Far.*	Kurt.
güzâf	*Far.*	Beyhude, boş lakırtı.
güzîn	*Far.*	Seçkin, seçilmiş, beğenilmiş.
hâb	*Far.*	Uyku, rüya, ölüm.

habâb	*Ar.*	Su üzerindeki hava kabarcıkları.
habbe	*Ar.*	Buğday, arpa vb. ufak ve yuvarlak olan şeyler.
habes	*Ar.*	Pislik.
habese	*Ar.*	Kötüler, alçaklar, pisler.
hablü'l-metîn	*Ar.*	İslam dini.
hâce	*Far.*	Hoca.
hacel	*Ar.*	Utanma, utanıp şaşırma.
hacer	*Ar.*	Taş.
haclân	*Ar.*	Utanmış.
hâdim	*Ar.*	Hizmetçi.
hafî	*Ar.*	Gizli, saklı.
hâil	*Ar.*	İki şey arasında veya bir şey önünde perde olan, mâni olan, arayı kapayan, engel.
hâk	*Far.*	Toprak.
hakâyık	*Ar.*	Hakikatler, gerçekler.
hakîmâne	*Ar.*	Hikmet sahibi olana yakışırcasına.
hakkâ	*Ar.*	Doğrusu.
hakkânî	*Ar.*	Hak ve adalete uygun.
hâl	*Far.*	Vücutta görülen ben, nokta.
halâs	*Ar.*	Kurtulma. kurtuluş.
hâlât	*Ar.*	Hâller, suretler, nitelikler.
halâvet	*Ar.*	Tatlılık, şirinlik, zevk.
halâyık	*Ar.*	Mahluklar, yaratıklar, insanlar; satın alınan kadın hizmetçi.
halel	*Ar.*	İki şey aralığı, boşluk; bozma, bozukluk, eksiklik.
hâlet	*Ar.*	Durum, hâl.
hâlık	*Ar.*	Yaratıcı, yaratan.
halîl	*Ar.*	Samimi dost.
hallâc	*Ar.*	Yün ve pamuk atan kimse.

hallâk	*Ar.*	Yaratıcı, yaratan.
halvet	*Ar.*	Yalnız, tenha kalma, tenhaya çekilme; tenhalık.
hamel	*Ar.*	Kuzu.
hamr	*Ar.*	İçki.
hamrâ	*Ar.*	Kırmızı, kızıl.
handân	*Far.*	Gülen, gülücü, sevinçli.
hande	*Far.*	Gülme, gülüş.
hâr	*Far.*	Diken.
hârâ	*Far.*	Sert taş.
harâb-ender-harâb	*Far.+Ar.*	Büsbütün bozulmuş.
harîk	*Ar.*	Ateş, yangın.
harîm	*Ar.*	Biri için kutsal olan şeyler.
harûn	*Ar.*	İlerleyeceği yerde duran veya geri giden hayvan.
harûr	*Ar.*	Güneşin kızgınlığı, gece esen sıcak rüzgâr.
has	*Far.*	Ot kırıntısı, çer çöp.
hâssa	*Ar.*	Bir kimseye veya şeye ait hususiyet; kuvvet, tesir.
Hassân	*Ar.*	Bir Arap şairi.
hâşâk	*Far.*	Çöp, süprüntü.
haşem	*Ar.*	Maiyet, yanında bulunanlar; aile.
hatar	*Ar.*	Tehlike.
hâtem	*Ar.*	Üstü mühürlü yüzük, mühür.
havâss	*Ar.*	Keyfiyetler; muhterem olanlar.
havf	*Ar.*	Korku; korkma.
hayâlât	*Ar.*	Hayaller.
hayfâ	*Ar.*	Yazık ki, heyhat.
hayl	*Ar.*	At, at sürüsü; zümre, takım.
hayme	*Ar.*	Çadır.
hazân	*Far.*	Sonbahar, güz.

hazer	*Ar.*	Sakınma, kaçınma, çekinme.
hazf	*Ar.*	Aradan çıkarma, yok etme, silme.
hâzı’	*Ar.*	Alçak gönüllülük gösteren.
hemân	*Far.*	Hemen.
heme	*Far.*	Cümle, hep, bütün.
hemîn	*Far.*	Bu bile, tıpkı bu, çok.
hem-pâ	*Far.*	Arkadaş.
hem-râh	*Far.*	Yoldaş, yol arkadaşı.
hem-râz	*Far.*	Sır arkadaşı.
hem-vâr	*Far.*	Uygun.
hergiz	*Far.*	Asla, hiçbir vakit, katiyen, hiçbir şekilde.
hestî	*Far.*	Var olma, varlık.
hezâr	*Far.*	Bülbül; bin; pek çok.
hezl	*Ar.*	Eğlenme, alay, şaka, latife.
hırmen	*Far.*	Harman.
hırz	*Ar.*	Sığınak, kale.
hısn	*Ar.*	Sağlam, sarp yer.
hısset	*Ar.*	Cimrilik, hasislik.
hıyel	*Ar.*	Oyunlar, hileler.
hicâb	*Ar.*	Utanma, sıkılma perde.
hicrân	*Ar.*	Ayrılık; unutulmaz acı.
hil’at	*Ar.*	Padişah ve vezir tarafından takdir edilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.
hill	*Ar.*	Helal.
himmet-perver	*Far.+Ar.*	Gayretli, çalışkan.
hirâs	*Ar.*	Ekincilik, ziraatçılık.
hitâm	*Ar.*	Son, nihayet.
hitân	*Ar.*	Yular.
hizb	*Ar.*	Bir bütünden ayrılan kısım, parça; Kur’an-ı Kerim’in ayrıldığı 30 veya 60

		kısımdan her biri; dilden düşmeyen dua.
hod	*Far.*	Kendi, bizzat; hatta, zaten.
hodrâ	*Far.*	Bildiğinden şaşmayan.
hoş-nâmî	*Far.*	Güzel şöhret kazan
hûb	*Far.*	Güzel, hoş, iyi sevimli.
hûbân	*Far.*	Güzeller, hoşlar.
hubb	*Ar.*	Sevgi, muhabber.
huccet	*Ar.*	Delil.
hudâvend	*Far.*	Efendi, malik, sahip.
hufre	*Ar.*	Kazılmış yer, çukur.
hufye	*Ar.*	Gizleme, saklama.
hullân	*Ar.*	Sadık dostlar.
hulûs	*Ar.*	Halislik, saflık, gönül temizliği.
humâr	*Ar.*	Sarhoşluktan doğan sersemlik, uyku sersemliği.
hum-hâne	*Far.*	Meyhane.
hûn	*Far.*	Kan; öldürme.
hûn-âlûd	*Far.*	Kana bulanmış.
hûnî	*Far.*	Kanlı, kana bulaşmış; zalim.
hûrâ	*Ar.*	Cennet kızları.
hurşîd	*Far.*	Güneş.
hûş	*Far.*	Akıl, fikir, şuur.
huşk	*Far.*	Kuru.
hümâ	*Far.*	Üzerinden uçtuğu kimselere devlet ve mutluluk getirdiğine inanılan masal kuşu, devlet kuşu.
hüsn	*Ar.*	Güzellik, iyilik, hoşluk.
hüveydâ	*Far.*	Ortada, belli, aşikâr, açık.
ırak	*T.*	Uzak.
ıstabl	*Ar.*	Ahır.
ıtnâb	*Ar.*	Sözü gereksiz yere uzatma.

ıttılâ’	*Ar.*	Bilme, öğrenme, haberli olma.
ıyd	*Ar.*	Bayram.
ıyş	*Ar.*	Yaşama.
ızmâr	*Ar.*	Gizleme, saklama.
i’râb	*Ar.*	Düzgün konuşma ve hakikati belirtme; Arapça kelimelerin sonundaki harf ve harekenin değişmesi, bu değişikliği öğretme bilgisi.
ibâd	*Ar.*	Kullar, ibadet edenler.
ibâdât	*Ar.*	İbadetler.
ibkâ	*Ar.*	Devamlı, sürekli kılma.
ibrâz	*Ar.*	Ortaya koyma.
îcâz	*Ar.*	Sözü kısa söyleme.
ictimâ’	*Ar.*	Toplanma, bir araya gelme; toplantı.
idâd	*Ar.*	Sayı, hesap.
ifşâ	*Ar.*	Gizli bir şeyi yayıp ortaya dökme.
ihlâk	*Ar.*	Helak etme, öldürme, yok etme; harcama, tüketme.
îkân	*Ar.*	Sağlam bilme, biliş.
îlâf	*Ar.*	Alıştırma, alıştırılma.
îmâ	*Ar.*	Dolayısıyla anlatma.
imrân	*Ar.*	İmar edilmiş olma, bayındırlık.
imsâ	*Ar.*	Bozma; akşama kalma.
inâ	*Ar.*	Kap kacakç
inân	*Ar.*	Dizgin; idare etme, yürütme.
inbiâs	*Ar.*	Gönderilme; meydana çıkma.
ineb	*Ar.*	Üzüm.
inen	*T.*	Çok, fazla, pek.
inhilâ’	*Ar.*	Defedilme, çıkarılma.
inhizâm	*Ar.*	Hezimete uğrama, bozulma, bozguna uğrama, yenilme.
inkıtâ’	*Ar.*	Devamlı olmama, sona erme.

innîn	*Ar.*	İktidarsız, güçsüz.
inzâl	*Ar.*	İndirme, indirilme.
irâdet	*Ar.*	İrade, isteme; gönül isteği.
irgür-	*T.*	Ulaştırmak, kavuşturmak.
irtiâs	*Ar.*	Silkinme, sıçrama
irtifa'	*Ar.*	Yükselme; yükselti.
irtisâs	*Ar.*	Şayi olma, yayılma, gizliliğini kaybetme.
irür-	*T.*	Ulaştırmak, kavuşturmak.
îsâr	*Ar.*	İkram, döküp saçma.
issi	*T.*	Sahip.
istiğnâ	*Ar.*	Aza kanaat etme, tokgözlülük.
ittibâ'	*Ar.*	Tabi olma, uyma.
izâr	*Ar.*	Ppeştamal.
izzet	*Ar.*	Değer, kıymet, yücelik, ululuk; kuvvet, kudret; saygı, ikram.
ka'r	*Ar.*	Çukur, dip, derinlik.
kabâ	*Ar.*	Üste giyilen elbise, kaftan.
kabes	*Ar.*	Parlak ateş közü.
kâbil	*Ar.*	Olabilir, mümkün; kabul eden.
kabz	*Ar.*	Alma, tutma.
kadd	*Ar.*	Boy.
kadem	*Ar.*	Ayak, adım.
kâil	*Ar.*	Söyleyen.
kâl	*Ar.*	Söz, laf.
kâlâ	*Far.*	Kumaş.
kallâş	*Ar.*	Kalleş, hilebaz, dönek.
kamu	*T.*	Bütün, hep.
kân	*Far.*	Arzu, istek; lezzet, zevk.
kân	*Far.*	Maden ocağı, maden kuyusu; bir şeyin kaynağı.
kand	*Ar.*	Bitkiden elde edilen şeker.

kanda	*T.*	Nerede.
kâni'	*Ar.*	Kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen; inanmış, kanmış.
kankı	*T.*	Hangi.
kâr	*Far.*	İş güç, kazanç.
karanu	*T.*	Karanlık.
kâr-bân	*Far.*	Kervan.
kasâvet	*Ar.*	Tasa, keder, kaygı, üzüntü.
kâsî	*Ar.*	Duygusuz.
kâşâne	*Far.*	Büyük ve gösterişli bina, köşk.
kat'	*Ar.*	Kesme, biçme, ayırma, ilişik kesme, yok etme, bitirme.
katâr	*Ar.*	Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü, dizisi; bir lokomotifin arkasında bulunan vagonların hepsi.
kâtı'	*Ar.*	Kesen, durduran.
katre	*Ar.*	Damla.
kavl	*Ar.*	Laf, söz.
Kayser	*Ar.*	Eski Roma ve Bizans imparatorlarının lakabı.
kelîm	*Ar.*	Söz söyleyen, konuşan; Hz. Musa'nın unvanı.
kemîn	*Far.*	Çok az, pek küçük.
kemterîn	*Far.*	En küçük, en aşağı, en çok, eksik; çok âciz.
kenz	*Ar.*	Hazine, define.
kerâmât	*Ar.*	Kerametler.
kerîm	*Ar.*	Cömert, eli açık.
kes	*Far.*	Kimse, kişi.
kesâd	*Ar.*	Alışverişte durgunluk.
kesb	*Ar.*	Çalışıp kazanma.
kesel	*Ar.*	Gevşeklik, tembellik, uyuşukluk.

kesret	*Ar.*	Çokluk, bolluk.
kevâkib	*Ar.*	Yıldızlar.
kevn	*Ar.*	Olma, var olma, vücut.
kevneyn	*Ar.*	Dünya ve ahiret.
kıbâb	*Ar.*	Kubbeler.
kınâ'	*Ar.*	Örtü, başörtüsü, yaşmak.
kıssa	*Ar.*	Hikâye, masal, destan, rivayet.
kışr	*Ar.*	Kabuk; kahve kabuğu; dış.
kibâr	*Ar.*	Büyükler, ulular; ince terbiyeli, görgülü, nazik.
kifâyet	*Ar.*	Kâfi miktarda olma, yetme.
kilâb	*Ar.*	Köpekler.
kimesne	*T.*	Kimse.
Kird-gâr	*Far.*	Allah, yaratıcı.
kisrâ	*Far.*	İran hükümdarı.
kişver	*Far.*	Memleket, ülke, iklim.
köyle(t)-	*T.*	Yakmak.
kuds	*Ar.*	Kutsallık, mübareklik.
kûh	*Far.*	Dağ
kuhl	*Ar.*	Göze çekilen sürme.
kûhsâr	*Far.*	Dağlık, dağ tepesi
kurb	*Ar.*	Yakın olma, yakınlık.
kûşe	*Far.*	Köşe.
kut	*Ar.*	Yiyecek.
kût	*Ar.*	Yaşamak için yenilen şey; yiyecek.
kûte	*Far.*	Kısa.
kuûd	*Ar.*	Oturma, namazın oturularak eda edilen kısmı.
kuvâ	*Ar.*	Kuvvetler, güçler, takatler.
kûy	*Far.*	Köy, mahalle ve işlek yol, sokak; sevgilinin bulunduğu yer.
kuyûd	*Ar.*	Kayıtlar, bağlar, deftere geçirmeler.

kübrâ	*Ar.*	Daha büyük olan.
küllî	*Ar.*	Bütün, çok.
künk	*Far.*	Pis ve temiz su naklinde kullanılan, pişmiş toprak veya çimentodan yapılan kalınca boru.
künûd	*Ar.*	Nankörlük.
küsûr	*Ar.*	Parçalar, artan parçalar, artıklar.
küşte	*Far.*	Öldürülmüş.
lâ	*Ar.*	Olumsuzluk edat.
lâ'l	*Ar.*	Dudak.
lâ-büd	*Ar.*	Lazım, gerekli, gerek.
lâ-cerem	*Ar.*	Şüphesiz, besbelli, elbette.
lâğ	*Far.*	Şaka, latife, oyun.
lâhût	*Ar.*	Uluhiyet âlemi.
lâim	*Ar.*	Yüze karşı çekiştiren.
lâl	*Ar.*	Dilsiz.
lâ-mekân	*Ar.*	Mekânı olmayan.
lâ-yefhem	*Ar.*	Anlayışsız.
lâ-yenkatı'	*Ar.*	Kesilmeyen, devam eden.
leb	*Far.*	Dudak.
ledünnî	*Ar.*	Allah bilgisine ve sırlarına ait,
lem'a	*Ar.*	Parıltı, parlayış.
leng	*Far.*	Topal, aksak.
leşker	*Far.*	Asker.
letâfet	*Ar.*	Latiflik, hoşluk, güzellik, yumuşaklık, nezaket.
levh	*Ar.*	Yassı, düz, üzerine resim yapılabilen, yazı yazılabilen nesne.
levm	*Ar.*	Çekiştirme, paylama, başa kakma.
levs	*Ar.*	Pislik, kir.
leyl	*Ar.*	Gece.
lezâ	*Ar.*	Ateş, alev.

lezzât	*Ar.*	Lezzetler.
libâs	*Ar.*	Elbise, giyilecek şey, giysi.
lîk	*Far.*	Lakin, fakat, amma, ancak.
lîkin	*Far.*	Lakin, fakat, amma, ancak.
lîme	*Far.*	Uzun ve dar parça.
liyâkat	*Ar.*	Layık olma, yararlılık, yararlık; iktidar.
lu'bet	*Ar.*	Oynanan, oynanılan şey; herkesi hayrette bırakan şey.
lü'lü'	*Ar.*	İnci.
lübâb	*Ar.*	Halis, katıksız, öz.
lüsûs	*Ar.*	Hırsızlar.
mâ	*Ar.*	Su.
ma'siyet	*Ar.*	İsyan, asilik; günah.
ma'şuk	*Ar.*	Sevilen, sevilmiş.
ma'yûb	*Ar.*	Ayıplanmış; bir eksiği olan.
maa-hâzâ	*Ar.*	Böyle iken, bununla beraber.
maânî	*Ar.*	Manalar, anlamlar.
maâsî	*Ar.*	Asilikler, günahlar.
maâş	*Ar.*	Yaşayış, dirlik, geçinilecek şey.
mâh	*Far.*	Ay, kamer.
mâ-hazar	*Ar.*	Daha önceden hazır olan şey.
mahbes	*Ar.*	Hapishane, cezaevi, zindan; karanlık, sıkıntılı yer.
mahbûb	*Ar.*	Sevilmiş, sevgili.
mahbûs	*Ar.*	Hapsedilmiş.
mahfî	*Ar.*	Gizli, saklı.
mahmil	*Ar.*	Deve üzerine konulan -iki kişinin bineceği- sepet; her yıl Haremeyn'e hacı kafilesiyle gönderilen armağanlar.
mahrem	*Ar.*	Harem; şeriatın yasakladığı şey.
mahrûr	*Ar.*	İçi hararetli olan, ateşli,ateşlenmiş.
mâil	*Ar.*	Eğimli, meyilli

makdem	*Ar.*	Dönme, gelme.
maklûb	*Ar.*	Ters çevrilmiş, dönderilmiş.
maksûd	*Ar.*	İstek, istenilen şey.
maktû'	*Ar.*	Kesilmiş.
mâlâmâl	*Far.*	Dopdolu.
mâr	*Far.*	Yılan.
marîz	*Ar.*	Hasta, illet sahibi.
mâsivâ	*Ar.*	Bir şeyden ayrı olan eşyanın tamamı, Allah'tan başka olan her şey, dünya ile ilgili şeyler.
maslûb	*Ar.*	Asılmış, asılarak idam edilmiş.
masûn	*Ar.*	Korunma altında olan, korunan, saklanan; sağlam.
matbah	*Ar.*	Mutfak.
mâtem-zede	*Far.+Ar.*	Matemli, yaslı.
matlab	*Ar.*	İstenilen şey, istek.
meâl	*Ar.*	Mana, kavram, mefhum.
mebde'	*Ar.*	Evvel, başlangıç; ilmin ilk kısmı.
meblağ	*Ar.*	Para, para miktarı; tutar, yekûn.
mebnî	*Ar.*	...den dolayı, ...den ötürü, sebebiyle; kurulmuş; dayanan.
mecbûb	*Ar.*	Husyeleri kesilmiş.
mecrûh	*Ar.*	Yaralı.
medâr	*Ar.*	Yardımcı, dayanak.
meder	*Ar.*	Kuru çamur, kuru balçık; mahalle, köy.
meges	*Far.*	Sinek.
mehd	*Ar.*	Beşik.
mekârih	*Ar.*	Tiksinilecek şeyler, dertler.
mekkâre	*Ar.*	Hileci, düzenbaz.
mekr	*Ar.*	Hile, düzen, aldatma.
mel'abe	*Ar.*	Oyun, oyuncak.

melâlet	*Ar.*	Sıkıntı; usanma, bıkma.
melâmet	*Ar.*	Ayıplama, kınama, azarlama.
melce'	*Ar.*	Sığınılacak yer, barınak.
memât	*Ar.*	Ölüm, vefat, irtihal.
menâhî	*Ar.*	Haram olmuş, yapılması yasaklanmış şeyler.
menâzil	*Ar.*	Menziller, duraklar, konak yerleri.
menfûr	*Ar.*	Nefret edilen, tiksinilen.
merbûb	*Ar.*	Kul, köle.
merdân	*Far.*	Mertler, yiğitler
merdâne	*Far.*	Yiğitçe.
merdüm	*Far.*	İnsan; gözbebeği.
merdüm-kâl	*Far.+Ar.*	İnsan gibi söz söyleyen.
merkad	*Ar.*	Mezar.
mesâ	*Ar.*	Akşam, akşamüzeri.
mesmûm	*Ar.*	Zehirlenmiş.
mesrûr	*Ar.*	Sevinçli.
mestâne	*Far.*	Sarhoş gibi.
mestûr	*Ar.*	Örtülü, örtünmüş, kapalı, perdeli, gizli.
meşâm	*Ar.*	Koku alma uzvu, burun.
meşhûd	*Ar.*	Müşahede olunan, gözle görülen, görünen.
metâ'	*Ar.*	Mal, servet, ticari değeri olan mal.
mevâlîd	*Ar.*	Mevlitler, doğuşlar, doğulan yer ve zamanlar.
mevc	*Ar.*	Dalga.
mevhûm	*Ar.*	Kuruntuya dayanan.
mevsûf	*Ar.*	Nitelendirilmiş.
mevtâ	*Ar.*	Ölü.
mey	*Far.*	İçki.
mey-furûş	*Far.*	İçki satan.

mey-gede	*Far.*	Meyhane.
meyyâl	*Ar.*	Eğimli, istekli
mezâhir	*Ar.*	Nail olmalar, şereflenmeler.
mezbel€	*Ar.*	Süprüntü yeri, çöplük.
mezra'	*Ar.*	Ekilecek tarla.
mihen	*Ar.*	Mihnetler, eziyetler, sıkıntılar.
mihmân	*Far.*	Misafir.
mihmân-hâne	*Far.*	Misafirhane.
mihr	*Far.*	Güneş; sevgi.
mihribân	*Far.*	Şefkatli, merhametli, güler yüzlü.
mikrâz	*Ar.*	Kesecek alet, makas.
mir'ât	*Ar.*	Ayna.
miyân	*Far.*	Orta, ara, aralık.
mu'reb	*Ar.*	İraplı, sonu her türlü harekeyi almaya müsait kelime.
mu'tâd	*Ar.*	Alışılmış.
mu'tar	*Ar.*	Kokulu.
mu'tell	*Ar.*	İlletli, hasta, sakat.
muallâ	*Ar.*	Yüce, yüksek, makamı yüksek.
muattar	*Ar.*	Kokulu, güzel kokulu.
mugân	*Far.*	Ateşe tapanlar.
mugaylân	*Far.*	Deve dikeni.
muhibb	*Ar.*	Seven, sevgi besleyen, dost.
muhtâr	*Ar.*	Seçilmiş, seçkin; istediği gibi davranan.
muhtell	*Ar.*	İhlal edilmiş, bozulmuş; karışmış.
mûnis	*Ar.*	Ünsiyetli, alışılan, yadırganmaz; cana yakın, sevimli, insandan kaçmayan.
muntazır	*Ar.*	Gözleyen, bekleyen.
mûr	*Far.*	Karınca.
murg	*Far.*	Kuş.
musaffâ	*Ar.*	Temiz, temizlenmiş.

musavver	*Ar.*	Tasarlanmış, düşünülmüş.
mushaf	*Ar.*	Sayfa hâline getirilmiş şey, kitap; Kur'an-ı Kerim.
mutrib	*Ar.*	Çalgıcı, şarkıcı.
mücellâ	*Ar.*	Cilalı, parlak, parlatılmış.
müctemi'	*Ar.*	Toplanmış, toplu, bileşik.
müdâm	*Ar.*	Sürekli, ardı arkası kesilmeksizin.
müdârâ	*Far.*	Yüze gülme, dost gibi görünme.
müje	*Far.*	Kirpik.
müktefî	*Ar.*	Kâfi, yeter bulan.
mülevves	*Ar.*	Kirli, pis; intizamsız, karışık.
mülûk	*Ar.*	Mülkler.
mümkinât	*Ar.*	Olabilir şeyler.
mündefi'	*Ar.*	Atlatılmış, savuşturulmuş.
münezzeh	*Ar.*	Tenzih edilmiş, temiz, an, uzak.
münîr	*Ar.*	Nurlandıran, ışık veren, parlak.
münkâd	*Ar.*	Boyun eğen.
müntefi'	*Ar.*	Yararlanan.
müntehâ	*Ar.*	Son, uç.
mürde	*Far.*	Ölü.
mürebbâ	*Ar.*	Terbiye olunmuş, terbiye görmüş.
mürtedi'	*Ar.*	Yasak olan şeylerden kaçınan.
müşevveş	*Ar.*	Belirsiz, karışık, düzensiz, karmakarışık.
müşg	*Far.*	Misk.
müteallim	*Ar.*	İlim öğrenen, okuyan, talebe.
müttesi'	*Ar.*	Genişleyen.
mütûn	*Ar.*	Metinler.
müvellâ	*Ar.*	Bir işi takip etmek üzere görevlendirilem memur.
müyesser	*Ar.*	Kolayı bulunup yapılan, kolay gelen.
müzekkâ	*Ar.*	Temizleyen, arıtan.

na'l	*Ar.*	Ayakkabı.
na'le	*Ar.*	Nal, hayvanın ayağına çakılan demir.
na'mâ	*Ar.*	İhsan, bahşiş, nimet, insanı refaha kavuşturucu şey.
na't	*Ar.*	Bir şeyi methederek anlatma; Hz. Muhammed'i övmek üzere yazılmış şiir.
nâb	*Far.*	Halis, saf, arı; kasıksız, berrak.
nâcî	*Ar.*	Kurtulan; selamete erişen.
nâdân	*Far.*	Bilmez; terbiyesi kıt.
nâfe	*Far.*	Misk ahusu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku; sevgilinin saçı.
nâfi'	*Ar.*	Menfaatli, kârlı.
nâgâh	*Far.*	Ansızın, birdenbire, zamansız.
nâgehân	*Far.*	Ansızın, birdenbire, zamansız.
nâ-hoş	*Far.*	Hoş olmayan.
nahvet	*Ar.*	Kibirlenme, kurulma, böbürlenme, kibir, gurur.
nâim	*Ar.*	Uyuyan, uykuda olan.
nakâyıs	*Ar.*	Noksanlıklar.
nakd	*Ar.*	Akçe, madenî para.
nâkıs	*Ar.*	Noksan, eksik.
nâlân	*Far.*	İnleyici, inleyen.
nâle	*Far.*	İnilti, inleme.
nâ-mahrem	*Far.+Ar.*	Evlenmelerinde sakınca olmayan kadın veya erkek; yabancı.
nâ-mahremân	*Far.+Ar.*	Namahremler.
nân	*Far.*	Ekmek.
nâ-pâk	*Far.*	Pis, murdar.
nass	*Ar.*	Açık ve kesin yargı.
nâsût	*Far.*	İnsanlık, insanlığa ait şeyler.
nâvek	*Far.*	Ok.

neces	*Ar.*	Pislik, murdarlık.
necvâ	*Ar.*	Fısıltı, gizli söz.
nedânem	*Far.*	"Ben bilmem" anlamında bir söz.
nefy	*Ar.*	Sürme, sürgün etme.
nehâr	*Ar.*	Gündüz,
nehc	*Ar.*	Doğru yol, yol.
neng	*Far.*	Ayıp, utanma.
nergis	*Far.*	Çiçekleri ayrı veya bir kök sap üzerinde şemsiye vaziyetinde bulunan ve beyaz, sarı renkli bir süs çiçeği; güzelin gözü.
netâyic	*Ar.*	Neticeler, sonuçlar.
nevâfil	*Ar.*	Nafileler.
nevâle	*Ar.*	Vergi, bahşiş; nasip, talih, kısmet; yiyecek, içecek.
nev-arûs	*Far.+Ar.*	Yeni gelin.
nevbahâr	*Far.*	İlkbahar.
nevbet	*Ar.*	Sıra, sıra ile görülen iş.
nezd	*Far.*	Yan, kat; göre, fikrince.
nigâh	*Far.*	Bakış, bakma.
nigâr	*Far.*	Sevgili; resmi yapılmış, put.
nihân	*Far.*	Gizli.
nikâb	*Ar.*	Peçe, yüz örtüsü, perde.
nîrân	*Far.*	Aydınlıklar, parıltılar; cehennem.
nisâ	*Ar.*	Kadınlar.
nisâb	*Ar.*	Yeter sayı.
nukûş	*Ar.*	Nakışlar, resimler.
nush	*Ar.*	Nasihat verme, öğüt.
nûş	*Far.*	İçme.
nutk	*Ar.*	Konuşma; söz, lakırtı
nuût	*Ar.*	Naatlar, methederek anlatmalar.
nübüvvet	*Ar.*	Peygamberlik.

nüh	*Far.*	Dokuz.
nükûd	*Ar.*	Nakitler, paralar.
nüsûs	*Ar.*	Naslar.
nüzûl	*Ar.*	Nazil olma, inme.
olar	*T.*	Onlar.
onat	*T.*	Güzel, iyi
öykün-	*T.*	Benzemeye çalışmak, taklit etmek.
özge	*T.*	Başka.
pâ	*Far.*	Ayak.
palâs	*Far.*	Eski kilim, keçe; aba.
pâmâl	*Far.*	Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.
pâre	*Far.*	Parça, bölük, para.
pâyân	*Far.*	Son, nihayet; uç, kenar.
pâydâr	*Far.*	İyice yerleşmiş, devamlı, sürekli.
pâymâl	*Far.*	Ayak altına alınmış, çiğnenmiş.
pend(î)	*Far.*	Nasihat, öğüt.
per(r)	*Far.*	Kanat.
pertev	*Far.*	Işık, parlaklık.
pervâne	*Far.*	Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek; fırıldak, çark, haberci.
pervâz	*Far.*	Uçma, uçuş.
peydâ	*Far.*	Meydanda, açıkta; hazır, mevcut.
peyk	*Far.*	Haber ve mektup getirip götüren; uydu, postacı.
peymân	*Far.*	Yemin, ant.
peymâne	*Far.*	Büyük kadeh, şarap bardağı.
peyvend	*Far.*	Ulaşma, varma bağ, ilgi.
pinhân	*Far.*	Gizli.
pîrân	*Far.*	İhtiyarlar, yaşlılar, ermişler.
pîr-i mugân	*Far.*	Meyhanecilerin en yaşlısı.
pîşânî	*Far.*	Alın.
pîşvâ	*Far.*	Öncü; reis, başkan.

pûyân	*Far.*	Koşan.
ra'd	*Ar.*	Gök gürlemesi.
ra'nâ	*Ar.*	Güzel.
râcî	*Ar.*	Rica eden, yalvaran; ümitli.
râci'	*Ar.*	Dönen.
râğıb	*Ar.*	İstekli, isteyen, rağbet eden.
râh	*Far.*	Yol; tutulan yol, meslek.
rahne	*Far.*	Gedik, yarık, yırtık ve bozuk yer; zarar, ziyan, bozukluk.
raht	*Far.*	At takımı, yol levazımı, döşeme ve ev takımı.
raûf	*Ar.*	Çok merhamet eden.
ravh	*Ar.*	Rahatlık.
râz	*Far.*	Sır, gizlenen şey.
re's	*Ar.*	Baş, kafa; başlangıç.
rebâb	*Ar.*	Bir çeşit kemençe.
recâ	*Ar.*	Ümit, umma; istek, dilek.
ref'	*Ar.*	Yüceltme; yukarı kaldırma; kaldırma, hükümsüz bırakma.
reh-güzer	*Far.*	Geçit, geçecek yol.
reh-nümâ	*Far.*	Yol gösteren, kılavuz.
reh-nümûn	*Far.*	Yol gösteren, kılavuz.
reh-zen	*Far.*	Yol kesen.
remîm	*Ar.*	Çürümüş, çürük.
renc	*Far.*	Ağrı, sızı; zahmet, eziyet, sıkıntı.
resen	*Far.*	İp, urgan, halat.
reşk	*Far.*	Kıskanma, haset etme.
revâ	*Far.*	Yakışır, yerinde, uygun.
revân	*Far.*	Yürüyen, giden; akan.
revh(a)	*Ar.*	Gönül rahatlığı.
revzen	*Far.*	Pencere, aydınlatma penceresi.
rıhlet	*Ar.*	Göç, sefer, yolculuk; ölüm.

rıkk	*Ar.*	Kulluk, esirlik, kölelik; kul, köle.
rızvan	*Ar.*	Rıza, razılık, razı olma; cennet kapısında bekleyen melek.
rikâb	*Ar.*	Üzengi; hükümdar eşiği, büyük bir zatın huzuru.
rindân	*Far.*	Rintler; kalenderler, sarhoşlar; ilahi aşkla mest olmuş kişiler.
rîsmân	*Far.*	İp, halat.
riyâset	*Ar.*	Reislik, başkanlık.
riyâz	*Ar.*	Bahçeler.
riyâzat	*Ar.*	Az yiyip, az içip sürekli ibadet ederek nefsi terbiye etme, nefsin arzularına karşı kendini tutma, dünya zevklerinden el çekmek suretiyle nefsi kırma; perhiz.
ruh	*Far.*	Yanak.
rûh-efzâ	*Far.+Ar.*	Ruha tazelik veren, cana can katan.
ruhsâr	*Far.*	Yanak.
Rûm	*Ar.*	Romalı; Anadolu, Osmanlı.
rûşenâ	*Far.*	Parlak, aydınlık; apaçık, aşikâr.
rûy	*Far.*	Yüz, çehre.
rûy-ı zemin	*Far.*	Yeryüzü, dünya.
rûz	*Far.*	Gün, gündüz.
rübûde	*Far.*	Kapılmış, kapılan.
rükûd	*Ar.*	Durulma, durgunluk.
rüsul	*Ar.*	Peygamberler.
rüsûm	*Ar.*	Resimler.
rüsvâ	*Far.*	Rezil, kepaze, hor, hakir.
sâ’	*Ar.*	Bin dirhemlik bir hububat ölçeği.
sa’d	*Ar.*	Kutluluk, uğur; kutlu, uğurlu.
sa’y	*Ar.*	Çalışma, gayret etme, çabalama, iş, emek.

sâbık	*Ar.*	Geçmiş, geçen, olmuş; önceki, evvelki; önde, ileride olan; eski, bir evvelki.
sabî	*Ar.*	Çok küçük yaşta erkek çocuk.
sâbir	*Ar.*	Sabreden, sabredici.
sad	*Far.*	Yüz sayısı.
sâd	*Ar.*	Sad harfi.
sâde-dil	*Far.*	Temiz yürekli.
sadef	*Ar.*	Sedef, inci kabuğu.
sad-gûne	*Far.*	Yüz türlü, çeşitli.
sadr	*Ar.*	Göğüs, sine; ön, üst; yüksek yüce yer; baş.
sahn	*Ar.*	Avlu.
sâî	*Ar.*	Çalışan, gayret eden; ulak.
sakar	*Ar.*	Cehennem.
salâ	*Ar.*	Meydan okuma.
salâh	*Ar.*	İyilik, iyileşme, düzelme; iyi hâlli, faziletli olma.
sâlik	*Ar.*	Bir yola giren, bir tarikate giren.
sâlis	*Ar.*	Üçüncü.
Sâmirî	*Ar.*	Yaptığı bir buzağıya, Hz. Mûsâ Tûr-ı Sînâ'da Allah'la konuşurken halkı taptırmaya kalkışan adam.
sânî	*Ar.*	İkinci.
sâr-bân	*Far.*	Deveci, deve bakıcısı; deve sürücüsü.
sarsar	*Ar.*	Çok soğuk ve şiddetli rüzgâr.
satvet	*Ar.*	Şiddetli tesir eden kuvvet, ezici güç; şiddetli saldırma
savâb	*Ar.*	Doğruluk, dürüstlük, doğru hareket; doğru, dürüst.
savm	*Ar.*	Oruç.
savt	*Ar.*	Ses, seda; bağırma, nida.
sayd	*Ar.*	Ay.

sâye	*Far.*	Gölge.
sâyebân	*Far.*	Gölgelik; himaye eden, koruyan.
sâyil	*Ar.*	Soran, dilenci, isteyen; akan.
sebel	*Ar.*	Göze inen perde, dumanlı bulanık görme hastalığı.
sebük	*Far.*	Hafif, çabuk, tez, seri.
sefâhet	*Ar.*	Sefihlik, alçaklık.
sefîhâne	*Far.+Ar.*	Alçakçasına.
seg	*Far.*	Köpek
sehâb	*Ar.*	Bulut, karanlık.
sehâvet	*Ar.*	Cömertlik, el açıklığı.
sehergâh	*Far.+Ar.*	Seher vakti.
sehm	*Ar.*	Ok, yay; hisse, pay, kısmet.
sehv	*Ar.*	Hata, yanılma.
sekrâ	*Ar.*	Sarhoşluk, şaşkınlık.
sekrân	*Ar.*	Sarhoş.
semend	*Far.*	Çevik ve güzel at.
semerât	*Ar.*	Meyveler, faydalar, neticeler.
semîn	*Far.*	Semiz, şişman, yağlı.
senâ	*Ar.*	Övme, övüş.
seng	*Far.*	Taş.
seng	*Far.*	Taş.
sengîn	*Far.*	Taşlaşmış; duygusuz
ser	*Far.*	Baş, kafa; başkan; tepe, zirve; son, uç, kenar.
serâ(y)	*Far.*	Saray.
ser-â-ser	*Far.*	Baştan başa, tamamıyla, bütünüyle.
ser-bâz	*Far.*	Cesur, yiğit.
ser-be-ser	*Far.*	Baş başa, baştan başa, büsbütün.
serd	*Far.*	Soğuk.
ser-encâm	*Far.*	Bir işin sonu, başına gelen; vaka.
ser-gerdân	*Far.*	Başı dönen, sersem; perişan.

ser-i kûy	*Far.*	Mahalle, sokak başı; sevgilinin bulunduğu yer.
ser-keşte	*Far.*	Başı dönen, sersem; perişan.
sermed	*Ar.*	Ebedîlik, sonsuzluk, ebediyet,
ser-mest	*Far.*	Sarhoş, kendinden geçmiş.
server	*Far.*	Önde giden, baş, reis.
settâr	*Ar.*	Örten.
setûr	*Ar.*	Örten.
sevâd	*Ar.*	Karartı, siyahlık, karanlık.
sevb	*Ar.*	Elbise, bez.
sevdâ	*Ar.*	Bir şeye karşı hissedilen aşırı istek; aşk.
seyf	*Ar.*	Kılıç.
seyyâle	*Ar.*	Su gibi akan şey; sıvı, akıntı.
seyyâre	*Ar.*	Gezegen, kervan, kafile.
seyyiât	*Ar.*	Kötülükler, kötü fiiller, günahlar.
sezâ	*Far.*	Münasip, uygun, yaraşır, layık.
sıbgat	*Ar.*	İçine kumaş vesaire batırılan boya; din, mezhep.
sıfât	*Ar.*	Sıfatlar.
sın-	*T.*	Kırılmak.
sibâ'	*Ar.*	Yırtıcı hayvanlar, canavarlar.
sidre	*Ar.*	Arabistan kirazı; yedinci kat gökte bir makam.
sinân	*Ar.*	Mızrak, süngü vb. silahların sivri ucu.
sivâ	*Ar.*	Başka, gayrı.
söyün-	*T.*	Sönmek.
sû	*Ar.*	Kötülük, fenalık; kötü, fena.
subh	*Ar.*	Sabah, şafak vakti.
subh-dem	*Far.+Ar.*	Sabah vakti.
sûd	*Far.*	Fayda, kâr, kazanç.
sudâ'	*Ar.*	Baş ağrısı; rahatsızlık.
suğrâ	*Ar.*	Daha küçük, en küçük.

suhen	*Far.*	Söz, kelam.
suhuf	*Ar.*	Sayfalar
sûk	*Ar.*	Pazar, çarşı pazar yeri.
sun’	*Ar.*	İş.
sûr	*Ar.*	Boru; yüksek kale duvarı.
sûrî	*Far.*	Düğüne ait, düğünle ilgili.
sûsen	*Far.*	Susam.
sûz	*Far.*	Yanma, tutuşma, ateş, sıcaklık.
sûzen	*Far.*	İğne.
sübûr	*Ar.*	Azap, sıkıntı, mahvolma.
sücûd	*Ar.*	Secde etme.
süflî	*Ar.*	Aşağıda bulunan, alçak, bayağı.
sükker	*Ar.*	Şeker.
sülûk	*Ar.*	Bir yola girme, bir yol tutma, bir tarikata bağlanma.
sülüs	*Ar.*	Üçte bir.
sünniyân	*Ar.*	Sünniler.
sürûr	*Ar.*	Sevinç, neşe.
süst	*Far.*	Gevşek.
süvâr	*Far.*	Ata binmiş, binici.
şâd	*Far.*	Mutlu, sevinçli.
şâd-mân	*Far.*	Mutlu, sevinçli.
şâhân	*Far.*	Şahlar.
şâkir	*Ar.*	Şükreden, gördüğü iyiliğe karşı dua eden.
şakk	*Ar.*	Yarma, yarılma, çatlama, yırtınma, kırma; yarık, çatlak.
şâm	*Far.*	Akşam.
şâne	*Far.*	Tarak.
şârib	*Ar.*	İçen.
şath	*Ar.*	Alay etme.
şe’n	*Ar.*	İş.

şeb	*Far.*	Gece.
şeb-istân	*Far.*	Yatak odası.
şedâid	*Ar.*	Şiddetler.
şehd	*Ar.*	Bal
şehvât	*Ar.*	Şehvetler.
şekve	*Ar.*	Şikâyet, hoşnutsuzluk.
şem'	*Ar.*	Bal mumu, mum.
şemm	*Ar.*	Koklama.
şer'	*Ar.*	Din.
şer'(î)at	*Ar.*	Din.
şer'î	*Ar.*	Dine uygun.
şerâr	*Ar.*	Kıvılcım.
şerer	*Ar.*	Kıvılcımlar.
şerha	*Ar.*	Dilim, kesilmiş, dilinmiş şey.
şevher	*Far.*	Koca.
şevket	*Ar.*	Büyüklük, heybet.
şeydâ	*Far.*	Aşktan aklını kaybetmiş, divane, düşkün, şaşkın.
şeyhân	*Far.+Ar.*	Şeyhler.
şikâr	*Far.*	Av, ganimet.
şikeste	*Far.*	Kırık, kırılmış; yenilmiş.
şimdengirü	*T.*	Bundan böyle, bundan sonra.
şimşâd-kad	*Far.+Ar.*	Boyu şimşir ağacı gibi güzel ve düzgün olan.
şimşîr	*Far.*	Kılıç.
şitâ	*Ar.*	Kış.
şitâb	*Far.*	Acele, sürat, çabukluk.
şu'le	*Ar.*	Alev
şufâ'	*Ar.*	Işın.
şûm	*Far.*	Uğursuz.
şûr	*Far.*	Tuzlu; kekremsi; şamata, gürültü.
şurb	*Ar.*	İçme.

şurût	*Ar.*	Şartlar.
şübân	*Far.*	Çoban.
şühûd	*Ar.*	Şahitler, tanıklar, görme.
şükrân	*Ar.*	Teşekkür etme.
şürûr	*Ar.*	Şerler, kötülükler, fenalıklar.
şürût	*Ar.*	Şartlar.
ta'n	*Ar.*	Yerme, ayıplama.
ta'zîz	*Ar.*	Rağbet etme, isteklendirme.
ta'zîz	*Ar.*	İzzetlendirme, şereflendirme, yüceltme.
taalluk	*Ar.*	İlgisi, ilişkisi olma.
taayyün	*Ar.*	Meydana çıkma, aşikâr olma.
tâb	*Far.*	Güç, kuvvet, takat; ışık, parlaklık, hararet.
tab'	*Ar.*	Tabiat, huy, yaratılış; mühür; kitap basma.
tâbân	*Far.*	Işıklı, parlak.
tabsîr	*Ar.*	Badireti olma.
tahâret	*Ar.*	Temizlik, anlık.
tahâyyür	*Ar.*	Hayrette kalma, şaşırma.
tahkîr	*Ar.*	Hakaret etme; hor görme, aşağılama.
tahmîl	*Ar.*	Yükleme, yükletme, yükletilme; bir işi birinin üzerine bırakma.
tahrîr	*Ar.*	Yazma, yazılma; kompozisyon; kaydetme, azat etme.
taht	*Ar.*	Alt, aşağı.
tahzîr	*Ar.*	Sakınma, sakındırma, menetme.
tahzîz	*Ar.*	İsteklendirme.
tâif	*Ar.*	Tavaf ede, dönen.
tâif	*Ar.*	Tavaf eden, dönüp dolaşan, etrafını dönen.
tâir	*Ar.*	Uçan, uçucu, kuş.

tâk	*Ar.*	Bina kemeri; kubbe.
takarrüb	*Ar.*	Yaklaşma, yakın olma.
takrîr	*Ar.*	Yerleştirme, sağlamlaştırma; sağlamlaştırılma; anlatma.
takvâ	*Ar.*	Allah'tan korkma.
tal'at	*Ar.*	Yüz, surat; güzellik.
taleb-kâr	*Far.+Ar.*	İstekli, isteyen.
tâli'	*Ar.*	Talih.
tâlib	*Ar.*	İstekli, isteyen.
tâmât	*Far.*	Uygunsuz, saçma sapan söz.
tâmi'	*Ar.*	Tamah eden.
tan	*T.*	Sabah, şafak vakti; hayret.
tapu	*T.*	Huzur, makam; hürmet, hizmet.
târâc	*Far.*	Yağma, talan; yağmalama, talan etme.
tarîk	*Ar.*	Yol.
tarrâr	*Ar.*	Yankesici.
tasfiye	*Ar.*	Saf kılma, temizleme.
tâvûs	*Ar.*	Tavus kuşu.
tayf	*Ar.*	Uykuda görülen hayal.
te'dîb	*Ar.*	Edeplendirme, edeplendirilme; terbiye etme, terbiyesini verme, haddini bildirme.
tebşîr	*Ar.*	Müjdeleme, müjde verme.
tecellâ	*Ar.*	Görünme, belirme; kader, talih.
tecrîd	*Ar.*	Soyma, soyulma; ayırma, bir tarafta tutma; her şeyden el etek çekip Allah'a yönelme.
tefcîr	*Ar.*	Yerden su kaynatıp akıtma.
teferrüc	*Ar.*	Açılma, ferahlama, gezinti; gezintiye çıkıp gam dağıtma.
tefkîr	*Ar.*	Düşünme, düşündürülme.

tefrîd	*Ar.*	Dünyadan geçip yalnız Allah ile meşgul olma.
tehî	*Far.*	Boş, boşuna.
teksîr	*Ar.*	Çoğaltma, çoğaltılma.
telh	*Far.*	Acı
temâşâ	*Far.*	Bakıp seyretme; gezme.
temcîd	*Ar.*	Ululama, ağırlama.
temelluk	*Ar.*	Yaltaklanma.
temessük	*Ar.*	Tutulma, sarılma; borç senedi.
tena'um	*Ar.*	Nimetlenme.
tenâzu'	*Ar.*	Uğraşma, çekişme.
tennûr	*Ar.*	Fırın, tandır.
tenvîr	*Ar.*	Işıklandırma, aydınlatma.
ters	*Far.*	Korku.
tersâ	*Far.*	Hristiyan.
teshîr	*Ar.*	Ele geçirme; sihir, büyü yapma.
teşmîr	*Ar.*	Sıvama, sıvanma.
teşne	*Far.*	Susamış.
tezkîr	*Ar.*	Hatırlatma, hatırlatılma.
tezyîn	*Ar.*	Süsleme, süslenme.
tıfl	*Ar.*	Çocuk.
ticârât	*Ar.*	Ticaretler, alışverişler.
tîh	*Ar.*	Çöl.
tîmâr	*Far.*	Yara bakımı; hayvanı temizleme.
tîr	*Far.*	Ok.
tîrendâz	*Far.*	Ok atıcı, ok atan.
tîşe	*Far.*	Balta, nacak, keser.
toyla-	*T.*	Ağırlamak, ziyafet vermek.
tûbâ	*Ar.*	Güzellik, hoşluk, iyilik; Cennet'te bulunan ağaç.
tuğyân	*Ar.*	Azgınlık, taşkınlık.
tuhfe	*Ar.*	Hediye, armağan.

tûl	*Ar.*	Uzunluk, .
tûlâ	*Ar.*	Daha uzun.
tulû'	*Ar.*	Doğma, doğuş.
tulun-	*T.*	Kaybolmak; ölmek.
tumturâk	*Far.*	Gösteriş, debdebe.
tûr	*Ar.*	Dağ.
turfa	*Ar.*	Tuhaf, şaşılacak şey.
tut-	*T.*	Varsaymak, kabul etmek.
tûtî	*Far.*	Papağan cinsinden, taklit yapılan bir kuş.
türâb	*Ar.*	Toprak.
ubûr	*Ar.*	Bir suyun öte yar kasma geçme; bir başka tarafa geçme, atlama.
ucb	*Ar.*	Kendini beğenmişlik.
ufûnet	*Ar.*	Pis koku, iltihap.
uhûd	*Ar.*	Sözleşmeler, anlaşmalar.
ûlâ	*Ar.*	Birinci, ilk.
ulûm	*Ar.*	İlimler.
ulvî	*Ar.*	Yüce.
ulyâ	*Ar.*	Pek yüce.
ummân	*Ar.*	Ulu, büyük; okyanus.
urûc	*Ar.*	Yükselme, yukarı çıkma.
uryân	*Ar.*	Çıplak.
usfûr	*Ar.*	Serçe kuşu.
uşşâk	*Ar.*	Âşıklar.
uyûb	*Ar.*	Ayıplar, kusurlar.
uzlet	*Ar.*	Bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama; yalnızlık köşesine çekilme.
üns	*Ar.*	Alışkanlık, alışma.
vâfî	*Ar.*	Yeter, tam; sözünde duran.
vâhdet	*Ar.*	Birlik.
vâhid	*Ar.*	Bir.

vâlâ	*Far.*	Yüce.
varak	*Ar.*	Yaprak, yazılmış kâğıt.
vâsıl	*Ar.*	Ulaşan, kavuşan.
vasl	*Ar.*	Ulaşma, kavuşma.
vâye	*Far.*	Nasip, kısmet.
vech	*Ar.*	Yüz, çehre; üst, satıh; ön, alın; üslup.
vedûd	*Ar.*	Çok muhabbetli, çok şefkatli.
velâ	*Ar.*	Yakınlık, sahiplik, efendisinin, azat ettiği, kölesi ve cariyesi ile olan münasebeti ve onlar üzerinde olan hakkı.
verâ	*Ar.*	Halk, mahlukat, kâinat.
verd	*Ar.*	Gül.
vesvâs	*Ar.*	Şeytan.
veş	*Far.*	Gibi manasını veren bir benzetme edatı.
veyl	*Ar.*	Yazık!; cehennemde bir derenin adı.
vicâhet	*Ar.*	Güzel yüzlülük, gösterişlilik.
vird	*Ar.*	Belli zamanlarda okunması âdet olan Kur'an cüzleri.
vird-i zebân	*Far.*	Diline dolama.
visâl	*Ar.*	Kavuşma.
vukûf	*Ar.*	Anlama, bilme
yad	*T.*	Yabancı, el.
yâd	*Far.*	Anma.
yağmâ	*Far.*	Yağma, talan
yağmâya ver-	*T.*	Talan ettirmek, yağmalatmak.
yakîn	*Ar.*	Kesin bilbi.
yarağ	*T.*	Hazırlık, silah.
yârân	*Far.*	Dostlar.
yârî	*Far.*	Yardım.
yebâb	*Far.*	Harap, yıkık, virane.
yed	*Ar.*	El; kuvvet, kudret, güç; yardım.

yek-bâr	*Far.*	Bir kere, bir defa, bir defada.
yeksân	*Far.*	Düz, bir, beraber.
yenâbi'	*Ar.*	Kaynaklar, pınarlar; çeşmeler.
yevm	*Ar.*	Gün.
yezdân	*Ar.*	Cenab-ı Hak.
yezdânî	*Ar.*	Allah'a ait, Allah'la ilgili.
za'f	*Ar.*	Zayıflık.
zâd	*Ar.*	Azık yiyecek.
zâğ	*Far.*	Karga.
zâhid	*Ar.*	Çok aşırı sofu.
zahm	*Far.*	Yara.
zahme	*Ar.*	Vurma, yara.
zâil	*Ar.*	Sona eren; geçen.
zâkir	*Ar.*	Zikreden, anan, hatırlayan.
zâl	*Far.*	İhtiyar, aksakallı,
zâr	*Far.*	İnleyen, ağlayan; zayıf,, dermansız.
zeâyil	*Ar.*	Sona erenler; geçenler.
zebân	*Far.*	Dil.
zebbe	*Ar.*	Su doldurmak, yüklenmek manasında bir fiil.
zebûn	*Far.*	Zayıf, güçsüz, aciz.
zelel	*Ar.*	Eksiklik.
zemîme	*Ar.*	Kötü, beğenilmeyen hâl.
zemistân	*Far.*	Kış, kış mevsimi.
zer	*Far.*	Altın; sarı; akçe.
zerrât	*Ar.*	Zerreler.
zevrak	*Ar.*	Kayık, sandal; zemzem, ibriği; çiçek testisi.
zeyl	*Ar.*	Bir şeyin devamı, eki.
zeyn	*Ar.*	Süs, bezek.
zîbâ	*Far.*	Süslü, yakışıklı, güzel.
zî-fünûn	*Ar.*	İlim sahibi, bilgili.

zihî	*Ar.*	Ne güzel, ne hoş; aferin.
zillet	*Ar.*	Alçaklık, hakirlik.
zinhâr	*Far.*	Sakın, asla, olmaya.
zîr	*Far.*	Alt, aşağı.
zu'm	*Ar.*	Batıl zan; şüphe.
zurûf	*Ar.*	Zarflar.
zübâb	*Ar.*	Sinek.
Zühal	*Ar.*	Satürn gezegeni.
zühd	*Ar.*	Her tür zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
zükkâm	*Ar.*	Nezle.
zülâl	*Ar.*	Güzel, tatlı su.
zülf	*Far.*	Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi; sevgilinin saçı.
zülfikâr	*Ar.*	Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye hediye ettiği ucu çatallı kılıç.
zünnâr	*Ar.*	Papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak.
zünûb	*Ar.*	Günahlar.

BİBLİYOGRAFYA

Gölpınarlı, Abdülbaki, İslam Ansiklopedisi, Şemsiyâ Maddesi.

Hocazâde Hilmî, *Ziyâret-i Evliyâ*, İstanbul 1325.

M. Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1332.

Nâimâ, *Tarih*, İstanbul 1281, I, s. 372.

Rıdvan Nafiz-İsmail Hakkı, *Sivas Şehri*, İstanbul 1346-1928, Sicilli Osmanî, III, s. 165.

Türer, Osman, *Şeyh Muhammed Nazmî; Hayatı, Eserleri ve Hediyyetü'l-İhvân'ı*, (Basılmamış doktora tezi,) Ankara 1982.